

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

ΕΤΟΣ ΚΑ'

ΙΟΥΛΙΟΣ — ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ — ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1958

ΑΡΙΘ. 193

ΟΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΠΑΛΞΕΙΣ

Τὸ ἀντιφατικὸν τῆς ἐποχῆς μας εἶναι τοῦτο: ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀμβλυνσις τῆς συνειδήσεως καὶ καταπτώσις τοῦ ἠθικοῦ αἰσθηματος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀνάηψις τῶν συνειδήσεων καὶ ἀγῶν ὑπὲρ ἐπικρατήσεως τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν. Τὸ βλέπομεν ἀνάγλυφον εἰς τὰ γεγονότα τοῦ ταραγμένου αἰῶνός μας.

Ὁ δολοκλωρωτισμὸς εἰς τὰ πέραν τοῦ παραπετάσματος καθεστῶτα, ὁ ἀποικιοκρατισμὸς εἰς τὰς ἐντεῦθεν τοῦ παραπετάσματος, ἀγωνίζονται, θὰ ἔλεγε κανεῖς, δεινὸν ἀγῶνα πρὸς ἐκμηδένισιν πάσης ἐλευθερίας καὶ πρὸς ἀνύψωσιν εἰς Θεὸν τοῦ ὁμοῦ κομμουνιστικοῦ ἢ ἀποικιοκρατικοῦ συμφέροντος. Ἡ ἠθικὴ καὶ αἱ ὑποχρεώσεις τῆς περιφρονοῦνται. Ἡ ἔννοια τῆς δικαιοσύνης ποδοπατεῖται ἀνηλεῶς. Ἡ ἔθνικὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀτομικὴ ἐλευθερία συμπνίγονται ἄνευ οὐδενὸς δισταγμοῦ. Οὐδὲ αὐτὰ τὰ προσχήματα τηροῦνται πλέον. Ἦρχεσε μία βοή ὑπὲρ ἐλευθερίας τῶν ἐντὸς τοῦ παραπετάσματος λαῶν, διὰ τὴν κατέλθη εἰς τὴν δυστυχῆ Οὐγγαρίαν βαρὺγδουπος, ἀνηλεῆς, ἀδίστακτος ὁ μπολσεβικὸς ὁδοστρωτῆρ καὶ τὸν σκορπίση τὸν θάνατον καὶ τὴν ἐρήμωσιν. Μόλις εἰς Ὁμὰν ὑπόδουλος λαὸς ἐτόλμησε τὴν ζήτησιν τῆς ἀνεξαρτησίας του, ἔσπευσε ὁ ἀγγλικὸς ἀποικιοκρατισμὸς διὰ πύρρος καὶ σιδήρου τὴν καταπνίξῃ ἐν τῇ γενέσει τῆς πᾶσαν ἐλπίδα ἀπελευθερώσεως. Δεῖγμα τοῦ ἀνηλεοῦς τοῦ γαλλικοῦ ἀποικιοκρατισμοῦ παρεσχέθη προσφάτως, ὅταν διὰ βαρβάρου ἀπὸ ἀέρος βομβαρδισμοῦ ἰσοπεδώθη καὶ ἠερμώθη ἐντὸς ὀλίγων στιγμῶν τὸ γνωστὸν χωρίον τῆς Τύνιδος. Ποῖα δὲ τὰ κατορθώματα τοῦ βρετανικοῦ ἀποικιοκρατι-

σμοῦ εἰς τὴν Κύπρον εἶναι γνωστὸν. Συλλήψεις καὶ φυλακίσεις, ἄνευ δίκης, ἀθῶων καὶ ἀνυπόπτων πολιτῶν, ἐγκλεισμός τῶν ἀγαπώντων τὴν ἐλευθερίαν εἰς στρατόπεδα συγκεντρώσεως, οὐδαμῶς ὑστεροῦντα εἰς φρίκην καὶ ἀγριότητα ἐκεῖνων τοῦ ναζισμοῦ καὶ τοῦ κομμουνισμοῦ, βασανιστήρια φρικαστικά, ὑπερβαίνοντα κάθε Νερόνιον ἐμπνευσιν, «πλύσεις ἐγκεφάλου» ἢ «ὄρροι ἀληθείας» καὶ πᾶσα ἄλλη μέθοδος ψυχολογικῆς βίας, διὰ τῶν ὁποίων ἀποσκοπεῖται ἡ ἐκμηδένισις τῆς προσωπικότητος καὶ ἡ συντριβὴ κάθε ἠθικῆς ἀντιστάσεως, ἐξευτελισμοὶ κληρικῶν καὶ ἀνηλικῶν παρθένων, ὁμαδικὰ πρόστιμα, ἀποκλεισμοὶ χωρίων πολυήμεροι, ὅπως συνέβη εἰς τὸ θουλικὸν Μηλικούρι, γενοκτονίαι, ἀγχῶναι, ἰδοὺ ὁ πτωχὸς κατάλογος τῶν ἐγκλημάτων καὶ τῶν βαρβαροτήτων, ποὺ διαπράττονται, ὄχι μόνον ἐκεῖ ὅπου δικτατορεῖ ὁ ἄθεος δολοκλωρωτισμὸς, ἀλλ' ἀτυχῶς καὶ εἰς τμημα τοῦ δυτικοῦ κόσμου, τὸ ὁποῖον δυναστεύει ἡ ἀποικιοκρατία, ὅπως εἶναι ἡ φιλατὴ ἡμῶν πατρίς καὶ θυγάτηρ τῆς Ἑλλάδος, ἡ Κύπρος.

Λὲν θὰ ἐπερίμενεν, ἀσφαλῶς, ὁ Νίτσε καλύτερα πραγματοποιήσῃ τοῦ ιδεώδους τοῦ ἀσπλάγγνου καὶ σκληροῦ «ὑπερανθρώπου» του ἀπὸ αὐτῆν, πὸν ἀντικρούζομεν εἰς τὸ πρόσωπον τῶν στραγγαλιστῶν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δικαιοσύνης ἐν μέσῳ εἰκοστῷ αἰῶνι. Καὶ ὁ ἀπαισίας μνήμης Χίτλερ θὰ ἀγάλλεται ἀπὸ τὰ τάρταρα τῆς κολάσεως βλέπων, ὅτι ἀφήκεν ἀξιους συνεχιστὰς τῶν ἀρχῶν καὶ μεθόδων του εἰς τὸν μεταπολεμικὸν κόσμον.

Σκότος ἠθικὸν καὶ κατάπτωσις ἄνευ προηγουμένου τοῦ χωρὶς Χριστὸν συγχρόνου ἀνθρώπου. Κατρακύλισμα εἰς βάραθρα ἀπύθμενα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν συστημάτων, πού δὲν ἠθέλησαν νὰ καταργασθοῦν ἀπὸ τὴν εὐαγγελικὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ καὶ ἀποκαρδίως ὄλων ἐκείνων, πού ἐπίστευσαν, ὅτι ἦρκει τὸ φῶς τῆς καταπληκτικῆς ἐπιστημονικῆς καὶ τεχνικῆς προόδου, διὰ νὰ λύσῃ τὰ ἀκανθώδη προβλήματα τῆς ἐποχῆς μας καὶ νὰ χαρίσῃ εἰς τὸν κόσμον μίαν καλυτέραν ζωὴν ἀξιοπρεπειᾶς καὶ σεβασμοῦ τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος. Φροῦδαί ἐλπίδες... Δὲν εἶναι τοῦτο θλιβερόν καὶ ἀπαισιόδοξον φαινόμενον τοῦ αἰῶνός μας;

Ἄλλ' εὐτυχῶς ὑπάρχει καὶ ἡ ἄλλη πλευρά, ἡ εὐχάριστος, ἡ ἐλπιδοφόρος, ἡ ἐνθαρρυντικὴ διὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Μέσα εἰς τὸ σκότος καὶ ἀκτίνες φωτός. Τὰ ἀνατριχιαστικὰ αὐτὰ γεγονότα, συμπτώματα παρακμῆς τοῦ περιφρονήσαντος καὶ ἠθικὰς καὶ πνευματικὰς ἀξίας σημερινοῦ κόσμου, ἡ ὁμότης καὶ ἡ κυνικότης τοῦ δλοκληρωτισμοῦ καὶ τῆς ἀποικιοκρατίας, ἐπέφεραν κρίσιν εἰς τὰς συνειδήσεις. Ἀκόμη καὶ αὐτοὶ οἱ ὑπαρξισταὶ τῆς Γαλλίας, οἱ ἐρωτοτροποῦντες πρὸς τὸν κομμουνισμόν, ἠναγκάσθησαν νὰ καταδικάσουν, διὰ τοῦ κορυφαίου διανοητοῦ των Jean Paul Sartre, τὴν ρωσικὴν ἐπέμβασιν εἰς Οὐγγαρίαν καὶ νὰ ἀποκηρύξουν τὰς σκοτεινὰς κατὰ τῆς ἐλευθερίας τῶν λαῶν πράξεις τοῦ κομμουνισμοῦ. Ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς παγκοσμίου κοινῆς γνώμης ἠκολούθησαν τὸ παράδειγμα του καὶ ἄλλοι, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ τρεῖς ἀπὸ τοὺς γνωστοτέρους κομμουνιστὰς συγγραφεῖς καὶ δημοσιογράφους, ὁ Κλώντ Ρουά, ὁ Κλώντ Μοργγκάν καὶ ὁ Ζ. Ρολάν, ἀσχέτως ἂν οὗτοι κατόπιν ἐκλήθησαν εἰς ἀπολογία καὶ ἠπειλήθησαν μὲ κυρώσεις ἀπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Γαλλίας.

Εἶναι περιττὸν νὰ ἀναφέρωμέν τι διὰ τὴν θύελλαν τῶν ἀντιδράσεων καὶ τῶν διαμαρτυριῶν, πού προεκάλεσαν τὰ γεγονότα αὐτὰ εἰς τοὺς χριστιανούς διανοουμένους ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἄς περιορισθῶμεν ἐδῶ νὰ μνημονεύσωμεν τὴν σθεναρὰν ἀντί-

δρασιν τῆς χριστιανικῆς συνειδήσεως εἰς Γαλλίαν, ἡ ὁποία ἐξηγέρθη κατὰ τῶν ὁμοτήτων, πού διαπράττονται ἀπὸ Γάλλους, ἐν ὀνόματι τῆς δημοκρατίας, εἰς τὴν Ἀλγερίαν. Δὲν εἶναι μόνον ἡ πλειὰς τῶν γνωστῶν μεγάλων καθολικῶν συγγραφέων καὶ λογοτεχνῶν, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν πολὺν Francois Mauriac, οἱ ὁποῖοι ὑπέγραψαν μανιφέστα, ἐκδηλοῦντες τὴν ἀποστροφὴν των κατὰ τῶν ἐκτελέσεων ἀλγερινῶν πατριωτῶν καὶ ζητοῦντες χάριν ὑπὲρ αὐτῶν. Εἶναι καὶ πλῆθος ἄλλων χριστιανῶν ἀξιωματῶν καὶ διανοητῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐδίστασαν νὰ προσέλθουν ὡς μάρτυρες ὑπερασπίσεως τῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας των ἀγωνιζομένων ἀλγερινῶν εἰς τὴν δίκην τοῦ Ben Sadok, ὅπως ὁ Robert Barrat, συνδικαλιστῆς ἡγέτης τῆς Καθολικῆς Ἑργατικῆς Νεολαίας, ὁ André Mandouze, ὁ abbé Mamat, ὁ Jacques Madaule, ὁ καθηγητῆς Massignon καὶ ὁ André Cruiziat.

Δὲν ἐδίστασαν κατὰ τὴν δίκην νὰ διακηρύξουν, ὅτι ἡ ἐθνικὴ ἐξέγερσις τῶν ἀλγερινῶν ὀφείλεται εἰς τὸν ἀνθρώπινον πόθον διὰ περισσοτέραν δικαιοσύνην καὶ περισσότερον σεβασμὸν πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην προσωπικότητα. Εἰς τὸ Ἀλγέριον μάλιστα κατηγορήθησαν πολλοὶ γάλλοι χριστιανοὶ ὡς ὑποπτοὶ διὰ παροχὴν βοήθειας καὶ ὑποστηρίξεως πρὸς τοὺς ἀλγερινούς πατριώτας. Διετάχθησαν ἔρευμαι εἰς τὰς οἰκίας τῶν ἀββάδων Moreau καὶ Pichon καὶ παρὰ τῷ κληρικῷ Sanson. Συνελήφθησαν καὶ προεφυλακίσθησαν ἄλλοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ ἀββάδες Barthes καὶ Cortez. Κατὰ τὴν δίκην, ἡ ὁποία διεξήχθη εἰς τὸ Ἀλγέριον τὸν περυσινὸν Ἰούλιον, ἀπεδείχθη ὅτι, ἐὰν οἱ χριστιανοὶ ἔδωσαν βοήθειαν εἰς «ὑπόπτους», ἔπραξαν τοῦτο διὰ νὰ τοὺς ἀποσπάσουν ἀπὸ τὰ φρικτὰ βασανιστήρια. Ἐξ ἄλλου ὁ Pierre Henri Simon ἔγραψε βιβλίον μὲ τὸν τίτλον: «Ἐναντίον τῶν βασανιστηρίων» (Contre la torture) καὶ ὁ Joseph Vialatoux «Ἡ καταπίεσις καὶ τὰ βασανιστήρια» (La repression et la torture). Σύνθημα ὄλων ὑπῆρξε «περισσοτέρα δικαιοσύνη, περισσοτέρα ἀγάπη, περισσοτέρα φιλιανθρωπία».

Εὐτυχῶς, ὅτι καὶ εἰς τὴν πατρίδα μας Ἑλλάδα, τὴν χριστιανικὴν Ἑλλάδα, τὴν χώραν τοῦ φωτός, αἱ ὁμότητες καὶ αἱ καταπίσεις ἐθνοτήτων καὶ λαῶν ἐκίνησαν εἰς ἐντόνους διαμαρτυρίας τὸν ἑλληνικὸν τύπον καὶ τὴν ἑλληνικὴν χριστιανικὴν διανόησιν, ἐπαξίαν ἐκπροσώπησιν τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ ἡ γνωστὴ καὶ ἐξ ἄλλων μὲν πολιτιστικῶν ἐκδηλώσεων, ἰδίᾳ δὲ ἐκ τῆς «Διακηρύξεως» τῆς, «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων». Ἐν βλέμμα εἰς τὸ ὄργανόν τῆς, τὸ περιοδικὸν «Ἀκτίνες», πείθει πῶς ἀντιμετωπίζει προβλήματα συνειδήσεως, ἐλευθερίας, δικαιοσύνης καὶ ἀνθρωπισμοῦ ἢ ἐργαζομένη διὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων». Ὅσα δὲ ἔχουν γραφῆ πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ἀγίας καὶ ἱεράς ὑποθέσεως τῆς Κύπρου ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ περιοδικοῦ τούτου, ἀποτελοῦν εὐγλωττον μαρτυρίαν τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ὀρθόδοξος χριστιανικὴ διανόησις γνωρίζει νὰ ὑπερασπίζῃ καὶ νὰ μάχεται ὑπὲρ τῶν μαζῶν τῶν λαῶν.

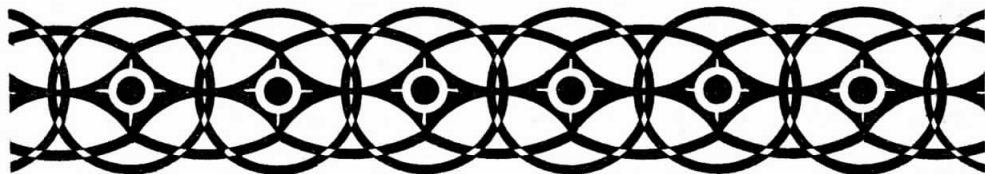
Τὸ δῶμα, ὅμως, τοῦ μαρτυρικοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ δὲν ἔληξεν. Ἡ καταπίσις καὶ τὰ βασανιστήρια συνεχίζονται ἀμειώτως ἀπὸ τοὺς νεοβαρβάρους. Ἐὰν ἐγίνοντο γνωστὰ ὅλα ὅσα ὑπέστη ὁ πολυπαθὴς Κυπριακὸς λαὸς καὶ ὅσα ὑφίσταται ἀκόμη ὑπὸ τὴν «φιλελευθέραν»! διακυβέρνησιν τοῦ σερ Χιού Φούτ, ὁ δυτικὸς πολιτισμὸς θὰ ὑφίστατο καίριον πλήγμα. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον, ἀκριβῶς, δὲν πρέπει νὰ ταυτισθῇ ὁ χριστιανικὸς πολιτισμὸς μὲ τὰς ἐκτροπὰς τῆς δυτικῆς ἀποικιοκρατίας, ἀλλ' ἀντιθέτως ἐπιβάλλεται ὅπως ἐνταθῇ καὶ ἡ χριστιανικὴ ἀντίδρασις κατὰ τῶν ὁμοτήτων τοῦ βρεττανικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἀπαιτεῖται νὰ μὴ μειωθῇ καὶ ἡ προσπάθεια τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων» πρὸς διαφώτισιν τῆς παγκοσμίου κοινῆς γνώμης.

Πρέπει νὰ κερδίσωμεν τὴν μάχην τῆς Κύπρου. Εἶναι μάχη διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἐθνοτήτων καὶ τῶν λαῶν καὶ

συγχρόνως μάχη διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς χριστιανικῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ χριστιανικοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Τὸ σύνθημα, οἱ χριστιανοί νὰ γίνουν οἱ πρωτοπόροι τοῦ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ δικαιοσύνης ἀγῶνος καὶ νὰ ἀνέλθουν εἰς τὰς ἐπάλξεις, πρέπει νὰ ἐντυπωθῇ βαθύτατα εἰς τὰς καρδίας ὄλων. Δὲν εἶναι νοητόν, καθ' ἣν στιγμὴν ἀπασχολοῦν τὴν ἀνθρωπότητα ὀξύτερα προβλήματα, τὰ ὁποῖα θέτουν ἐν κινδύνῳ τὸ μέλλον τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, οἱ πιστοί, οἱ συνειδητοὶ χριστιανοί, νὰ ἀσχολοῦνται μὲ αὐτὰ περιπτώσιακῶς ἢ καὶ ἐνίοτε νὰ εἶναι ἀπλοὶ οὐραγοὶ εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἐκάστοτε ἀναφουμένων κοινωνικῶν καὶ ἠθικῶν προβλημάτων καὶ εἰς τὴν κίνησιν διὰ τὴν λύτρωσιν τοῦ κόσμου ἀπὸ τὰ δεινά, πού τὸν πιέζουν. Εὐτυχῶς, ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα, χάρις εἰς ἐμπνευσμένους πρωτοπόρους, ἤχησεν ἀπὸ ἐτῶν ἐπίμονον τὸ σύνθημα τοῦτο καὶ κατὰ τρόπον αὐτόχρημα προφητικόν.

Καὶ ἦτο καιρὸς, διότι τὰ γεγονότα τοῦ αἰῶνος μας ὑπῆρξαν καὶ εἶναι ὁμολογουμένως συγκλονιστικὰ καὶ διαδέχονται ἄλληλα μὲ ταχύτητα ὑπερηχητικὴν. Μόνον οἱ νήφοντες καὶ γρηγοροῦντες χριστιανοί, μόνον οἱ χριστιανοὶ οἱ ζῶντες τὴν ἱεράν ἀνησυχίαν τῶν καιρῶν τῶν καὶ οἱ ζητοῦντες νὰ ἐκπορθήσουν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἧτις εἶναι βασιλεία δικαιοσύνης καὶ ἐλευθερίας καὶ ἀξιοπρεπείας καὶ σεβασμοῦ τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, ἠμποροῦν νὰ ἀρθοῦν εἰς τὸ ὕψος τῶν περιστάσεων καὶ νὰ ἀποβοῦν ἀληθινοὶ δημιουργοὶ καὶ ἄξιοι τῆς πίστεως καὶ τῆς καλῆς ἀγγελίας τοῦ «Εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Αὐτὴν τὴν καλὴν ἀγγελίαν, τὴν ἀγγελίαν τῆς ἐλευθερίας - Ἐνώσεως τῆς ἑλληνικῆς Κύπρου μετὰ τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος, οἱ Πανέλληνες, οἱ ἀδιαλείπτως προσφέροντες αἶνον καὶ δόξαν εἰς τὸν ἐλευθερωτὴν Χριστόν, ἀναμένουν νὰ ἀκούσουν τὸ ταχύτερον.

Υ Π Α Ρ Χ Ε Ι Α Ν Τ Ι — Υ Λ Η ;

ΔΥΝΑΤΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΕΣ

Ἴδου ἓνα ἐρώτημα, τὸ ὁποῖον συζητεῖται ζωηρῶς μεταξὺ τῶν μεγάλων πειραματικῶν καὶ θεωρητικῶν φυσικῶν κατὰ τὰ τελευταῖα τρία ἔτη. Ἐρώτημα βασικόν, περιεργον καὶ πολὺ ἐπαναστατικόν, τὸ ὁποῖον κινεῖ διεθνῶς τὸ ἐνδιαφέρον ὄλων τῶν ἐπιστημόνων, μάλιστα κατὰ τὸ τρέχον ἔτος, ἐφ' ὅσον ἔχομεν πολλὰς ἐνδείξεις, ὅτι παραλλήλως πρὸς τὴν φυσικὴν ὄντοτητα, τὴν καλουμένην ὕλην, ὑπάρχει εἰς τὴν φύσιν καὶ ἄλλη ὄντοτης, ἡ ἀντι-ὕλη. Ὑπάρχει ἡ ἀντι-ὕλη, ὄχι ἐπάνω εἰς τὸν πλανήτην μας, τὴν Γῆν, ἀλλὰ μεταξὺ τῶν οὐρανίων σωμάτων, τὰ ὁποῖα κατὰ μυριάδας γεμίζουν τὸ χῶρον, καὶ τὰ ὁποῖα παρατηροῦν οἱ ἀστρονόμοι μὲ τὰ τηλεσκόπια, τὰ ραδιοτηλεσκόπια καὶ τὰ ποικίλα ἄλλα ὄργανα, πού ἡ τεχνικὴ ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσίν των.

Εἰς τὸ περιοδικὸν τοῦτο εἶχαν δημοσιευθῆ πρὸ 20 ἀκριβῶς ἐτῶν — Μάιος ἕως Ἰούλιος 1938 — δύο ἄρθρα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐξητάζοντο τὰ ἐρωτήματα: «Ὑπάρχει ὕλη;» καὶ «Ἕλη ἢ ἀκτινοβολία;». Καὶ ἐδίρετο ἡ ἀπάντησις, ὅτι πόσον δύσκολον πρᾶγμα εἶναι νὰ ἀποφανθῆ κανεὶς μετὰ βεβαιότητος ἐπὶ ἐνὸς θέματος, τὸ ὁποῖον ἀπὸ πολλοὺς ἐπιπολαίους καὶ ἀνεδαφικοὺς ἐρευνητὰς τοῦ περασμένου αἰῶνος ἔθεωρεῖτο ὡς κἀτι τὸ αὐτονόητον. Ὅχι δὲ μόνον αὐτό. Ἄλλ' ἀκόμη ἐβιάζοντο νὰ ἀποφανθοῦν ὅτι ἡ ὕλη, αἰωνία καὶ ἀφθαρτος, εἶναι ἡ πρωταρχικὴ καὶ δημιουργὸς αἰτία ὄλου τοῦ γνωστοῦ φυσικοῦ κόσμου — ἀκόμη δὲ καὶ πάσης πνευματικῆς ἐκδηλώσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας. Οἱ καιροὶ φυσικὰ ἐκείνοι ἔφηναν ἀνεπιστρεπτι. Μένει ὅμως τὸ βασικὸν θέμα τῆς ὕφης καὶ τῆς ἐσωτέρας κατα-

σκευῆς τῆς ὕλης, εἰς αὐτὸ δὲ ἔχουν γίνεαι ἀξιόλογοι προσπάθειαι, ὅπως ἰδιαίτερος ἐξετέθη εἰς εἰδικὸν ἄρθρον τῶν «Ἀκτινῶν» (Ἰανουάριος 1957), ἡ μελέτη τοῦ ὁποῖου θὰ διηκολύνεν ἀσφαλῶς εἰς τὴν παρακολούθησιν τοῦ παρόντος.

Γνωρίζομεν, ὅτι κάθε ἄτομον, οἰουδήποτε στοιχεῖον, ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν πυρῆνα καὶ ἀπὸ ἓνα ἀριθμὸν μικροτάτων σωματίων, τῶν ἠλεκτρονίων, τὰ ὁποῖα περιφέρονται περὶ τὸν πυρῆνα, ὅπως περίπου οἱ πλανῆται περὶ τὸν Ἥλιον. Τὸ ἄτομον τοῦ ὕδρογονοῦ ἔχει ἓνα ἠλεκτρόνιον, τοῦ ἄνθρακος 6 ἠλεκτρόνια, τοῦ ὀξυγόνου 8, τοῦ δὲ οὐρανίου 92. Οἱ πυρῆνες ὄλων τῶν στοιχείων φέρουν πάντοτε θετικὸν ἠλεκτρισμόν, τὰ δὲ ἠλεκτρόνια ἀρνητικὸν ἠλεκτρισμόν. Ἀργότερον ἀνεκαλύφθη ὅτι ὁ πυρῆν εἶναι πολυσύνθετον σωματίον. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ πρῶτόνια, ἓνα ἢ περισσότερα, πού ἔχουν θετικὸν ἠλεκτρισμόν ἀπὸ τὰ νετρόνια ἢ οὐδέτερα, τὰ ὁποῖα δὲν φέρουν ἠλεκτρικὸν φορτίον· τὰ ποζιτρόνια ἢ θετικὰ ἠλεκτρόνια, τὰ ὁποῖα ἔχουν μᾶζαν ἴσην μὲ τὸ ἠλεκτρόνιον, ἀλλ' εἶναι φορτισμένα μὲ θετικὸν ἠλεκτρισμόν· καὶ ἀκόμη ὑπάρχουν τὰ μεσόνια μὲ φορτίον θετικόν, ἀρνητικὸν ἢ οὐδέτερον καὶ τὸ νετρίνο⁽¹⁾. Τὸ τελευταῖον τοῦτο σωματίον εἶναι ἐν μέρει ὑποθετικόν, διότι δὲν ἐπεβεβαιώθη πειραματικῶς πλήρως ἢ ὑπαρξίς του. «Εἶναι τὸ σωματίον - φάντασμα» γράφει ὁ καθηγητῆς

(1) Μέχρι τοῦδε ὑπολογίζεται ὅτι τὰ θεμελιώδη σωματῖα τῆς Φυσικῆς εἶναι 28. Δὲν γνωρίζομεν τί ἐπιφυλάσσει τὸ μέλλον. Ἴσως καὶ τὸ παρόν, τὸ ὁποῖον μετ' ὀλίγον θὰ γνωσθῆ.

κ. Μ. Άναστασιάδης, υποτίθεται ότι υπάρχει, άλλ' ουδέποτε πειραματικώς παρατηρήθη.

Είναι εξαιρετικά θαυμάσιος διά την αρμονίαν του και την τάξιν του ο μικρόκοσμος του πυρήνος, είναι δὲ και μυστηριώδης ο τρόπος τῆς συνοχῆς τῶσων σωματίων με τοιαύτας ιδιότητες, ὥστε ἂν μέσα εἰς αὐτὸν ἴσχυον οἱ νόμοι τῆς κλασικῆς Φυσικῆς, θὰ ἔπρεπε νὰ διαλυθοῦν ὅλα τὰ ἄτομα και ἐπομένως νὰ μὴ ὑπάρχη ὕλη, ὅπως τὴν βλέπομεν σήμερα με ποικίλους συνδυασμοὺς και καταστάσεις. Καὶ ὁμως τὰ σωματῖα τῶν ἀτόμων συγκροτοῦνται στενῶς μεταξύ των, χάρις εἰς τὰς «δυνάμεις ἀνταλλαγῆς ἢ συνδέσεως», αἱ ὁποῖαι προβλέπονται ἀπὸ τὴν Κυματομηχανικὴν. Εἶναι δυνάμεις ἰδ ἰ α ζ ο ὄ σ η ς φ ὕ σ ε ω ς, μᾶς λέγουσι οἱ ἐρευνηταί. Καὶ δὲν γνωρίζομεν τίποτε ἀπολύτως περὶ τῆς βαθυτέρας φύσεως τῶν δυνάμεων αὐτῶν!

Τί εἶναι ἡ «άντι—ύλη» ;

Άλλὰ πῶς ἐτέθη τὸ πρόβλημα τῆς ἀντιύλης; Ὑπάρχει άντι - ύλη; Καὶ τί σημαίνει ἡ ὄντοτης αὐτή, ποίαν γενικωτέραν σημασίαν ἔχει, ἂν ὑποτεθῆ, ὅτι πράγματι ὑπάρχει;

Άπὸ τῆς ἐποχῆς (1933) τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ ποζιτρονίου, δηλαδὴ τοῦ ἀντιθέτου τοῦ ἠλεκτρονίου, οἱ φυσικοὶ ἤρχισαν νὰ μελετοῦν τὸ ζήτημα τῆς πιθανῆς ὑπάρξεως τῆς ἀντι - ύλης. Διότι ἐτέθη τὸ ἐρώτημα, γράφουν τελευταίως οἱ G. Burbidge και F. Hoyle : «Εἴαν δύναται νὰ ὑπάρχη τὸ ἀντι - ἠλεκτρόνιον, διατί νὰ μὴν ἠμπορῆ νὰ ὑπάρχη και τὸ ἀντι - πρωτόνιον και τὸ ἀντινετρόνιον;». Καὶ πράγματι τὸ 1955, τέσσαρες ἐρευνηταί, μεταξύ τῶν ὁποίων και ὁ Ἑλλην Θ. Ὑψηλάντης, παρατήρησαν μετὸ Μπήβατρον⁽²⁾ τοῦ ἐργαστηρίου Ber-

keley ἐν Καλιφορνίᾳ, τὸ ἀντι - πρωτόνιον! Καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος (1956) μετὸ ἴδιον ὄργανον ὁ καθηγητῆς E. Segre παρήγαγεν ἀντι - νετρόνια! (εἰκ. 1.). Ἔχομεν δὲ ἐν-

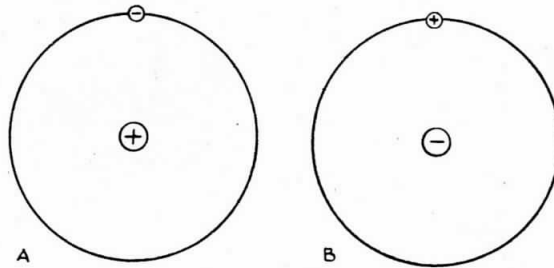
Εἰκ. 1. Φωτογραφία ἀντι—νετρονίου διά τοῦ Μπήβατρον τοῦ Μπέρκελεϋ ἐπιτευχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Segre. Ἡ εἰκὼν δεῖκνυε τὴν τροχίαν ἀντι—πρωτονίου κινουμένου ἐντὸς ὑγροῦ εἰς θερμοκρασίαν βρασμοῦ. Τοῦτο συγκρούεται μετὸν ἓνα πρωτόνιον και δημιουργεῖται νετρόνιον, και ἀντινετρόνιον. Παρουσιάζεται μία διακοπὴ και κάτω ἐμφανίζεται ἓνας «ἀστήρ» διασπασεως. (Ἐλήφθη ἐκ τοῦ «Αἰῶνος τοῦ Ἀτόμου»).

δείξεις, ὅτι ὑπάρχει και τὸ ἀντι - νετρίνιο. Ἐπομένως, μεσοῦντος τοῦ 1958, τίθεται ἐνώπιον τῶν φυσικῶν, και γενικώτερον ἐνώπιον κάθε φιλοσοφοῦντος ἐπιστήμονος ἡ ἀκόλουθος σειρά σκέψεων: Τὰ τρία βασικά και σταθερά ὑπατομικά σωματῖα, ποὺ συγκροτοῦν τὸ ἄτομον εἶναι τὸ πρωτόνιον, τὸ νετρόνιον και τὸ ἠλεκτρόνιον. Ὑπάρχουν και τὰ ἀντίθετα τούτων: ἀντι - πρωτόνιον, ἀντι - νετρόνιον και ἀντι - ἠλεκτρόνιον. Ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν

(2) Τὸ Μπήβατρον, ὅπως τὸ κύκλοτρον, σύχνοτρον κ.λ.π. εἶναι μηχανήματα — ἐπιταχυντήρες — τὰ ὁποῖα παρέχουν σωματῖα με ταχύτητα ποδ πλησιάσει τὴν ταχύτητα τοῦ φωτός. Τελευταίως ὁ Ἑλλην μηχανολόγος Ν. Χριστόφιλος ἐνενοήσεν ἰσχυροτάτον ἐπιταχυντήρα τὸν ὁποῖον ἐτοιμάζουσι οἱ Ἄμερικανοὶ τεχνικοὶ.

άντι - σωματία διατί νά μή υπάρχουν και άντι - άτομα; Δηλαδή διατί νά μήν υπάρξει άντι - ύλη, ή όποία νά είναι συμμετρικώς τόν αντίθετον τής γνωστής εις ήμās ύλης;

Είναι όμως νοητή ή ύπαρξις άντι - ύλης; Βεβαίως ναί. Και είναι εύκολον νά τόν αντιληφθώμεν. Ἐς πάρομεν ὡς παράδειγμα τόν απλούστερον τῶν ατόμων, τόν ατομον τοῦ ὑδρογόνου. Εἰς τόν κέντρον του ἔχει ἕνα πρωτόνιον — μέ θετικόν ἠλεκτρισμόν — και εἰς τήν περιφέρειαν γυρίζει ἕνα ἠλεκτρόνιον, τόν όποῖον φέρει ἀρνητικόν ἠλεκτρικῶς και περίξ αὐτῶν ὑπάρχει «νέφος ποζιτρονίων». Εἶναι πλήρως δυνατόν, εἰς οἰονδήποτε ἀστέρα νά ὑπάρξει ὡς πραγματικότης και ή «δεύτερα κατάστασις τοῦ κόσμου». Θά εἶχε τότε νά κάμη κανεῖς μέ ἕνα «δεύτερον κόσμον». Εἶναι ὄντως πολὺ ἐπαναστατικαί αἱ σχέψεις αὐταί, διότι παρουσιάζεται ὡς ὑπάρχον ἕνα δεύτερον εἶδος ύλης, τόν όποῖον εἶναι ἐντελῶς ἀντίστροφον τοῦ γνωστοῦ εις ήμās και τόν όποῖον ἔλαβε τόν ὄνομα «ἀντίστροφος ή ἀνάστροφος ύλη» (reversed Matter, verkehrte Materie) ή «άντι - ύλη» (Anti - Matter).

Εἰκ. 2. Ἡ Α παριστᾶ ἄτομον ὑδρογόνου μέ τόν πρωτόνιον εἰς τόν κέντρον και τόν ἠλεκτρόνιον εἰς τήν περιφέρειαν. Ἡ Β παριστᾶ ἄτομον άντι-ὑδρογόνου ἔχον εἰς τόν κέντρον τόν ἀντιπρωτόνιον και εἰς περιφέρειαν τόν άντι - ἠλεκτρόνιον.

θα νά φαντασθώμεν, ὅτι εἶναι εἶναι σχηματισμένα και τᾶ άτομα τῶν ἄλλων στοιχείων.

Δύο κόσμοι

Εἴπομεν ἀνωτέρω, ὅτι «δυνάμεθα νά φαντασθώμεν ἕνα ἄτομον ὑδρογόνου» κλπ. και κατ' αὐτόν τόν τρόπον ἐσχηματίσαμεν τήν ἔννοιαν τοῦ άντι - ὑδρογόνου, ἐν συνεχείᾳ

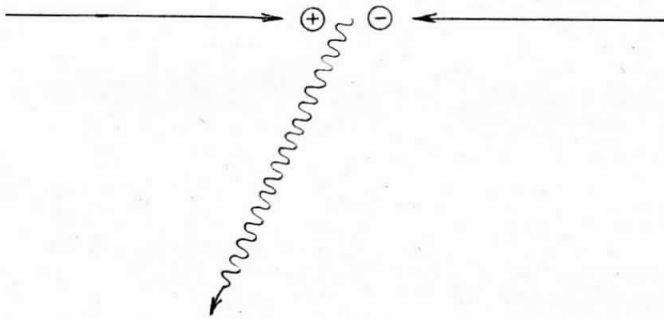
δέ σχηματίζομεν τήν ἔννοιαν τής άντι - ύλης. Ἄλλά τί νόημα και τί περιεχόμενον ἔχει αὐτό; Ὁ Ὀλλανδός φυσικός P. Debye (βραβεῖον Nobel) ἔγραφε τὰ ἐξῆς: «Δύνανται κανεῖς νά φαντασθῆ δύο εἶδη κόσμων: ἕναν, ὅπως αὐτός εἰς τόν όποῖον ζῶμεν, ὅπου ὁ θετικὸς ἠλεκτρισμός εἶναι συνδεδεμένος μέ τόν ατομικόν πυρήνα (τό πρωτόνιον) και περίξ τοῦ όποῖου περιστρέφεται τόν ἀρνητικόν «νέφος τῶν ἠλεκτρονίων». Και ἕναν ἄλλον, εἰς τόν όποῖον οἱ πυρήνες τῶν ατόμων εἶναι φορτισμένοι ἀρνητικῶς και περίξ αὐτῶν ὑπάρχει «νέφος ποζιτρονίων». Εἶναι πλήρως δυνατόν, εἰς οἰονδήποτε ἀστέρα νά ὑπάρξει ὡς πραγματικότης και ή «δεύτερα κατάστασις τοῦ κόσμου». Θά εἶχε τότε νά κάμη κανεῖς μέ ἕνα «δεύτερον κόσμον». Εἶναι ὄντως πολὺ ἐπαναστατικαί αἱ σχέψεις αὐταί, διότι παρουσιάζεται ὡς ὑπάρχον ἕνα δεύτερον εἶδος ύλης, τόν όποῖον εἶναι ἐντελῶς ἀντίστροφον τοῦ γνωστοῦ εις ήμās και τόν όποῖον ἔλαβε τόν ὄνομα «ἀντίστροφος ή ἀνάστροφος ύλη» (reversed Matter, verkehrte Materie) ή «άντι - ύλη» (Anti - Matter).

Ἄλλά προτοῦ ἴδωμεν ἂν ὑπάρξει εἰς τήν πραγματικότητα ή άντι - ύλη, εἶναι ἐνδιαφέρον νά πληροφορηθώμεν μερικᾶς ιδιότητος τῶν άντι - σωματίων και ἐπομένως τής άντι - ύλης. Πολλὰ σωματία τοῦ ατόμου, ὅπως τόν πρωτόνιον και τόν ἠλεκτρόνιον, ἔχουν φορτίον και ἐπομένως τᾶ άντι - σωματία τᾶ διακρίνομεν, διότι θά ἔχουν φορτίον ἀντίθετον τῶν πρώτων. Πῶς όμως

θά διακρίνωμεν τὸ οὐδέτερον ἀπὸ τὸ ἀντιουδέτερον, ἀφοῦ καὶ τὰ δύο δὲν ἔχουν ἠλεκτρικὸν φορτίον; Τὸ αὐτὸ ἰσχύει διὰ τὸ νετρίνο καὶ τὸ ἀντι-νετρίνο. Οἱ φυσικοὶ ἀνέτρεξαν εἰς ἄλλας ιδιότητες τῶν σωματίων, ὅπως εἶναι ἡ μαγνητικὴ ροπή καὶ ἡ φορὰ στροφῆς. Διὰ τὰ γίνῃ ὁμοῦ μία τοιαύτη ἔρευνα τοῦ ζητήματος, ἠναγκάθησαν οἱ φυσικοὶ νὰ ἀπαρηθῶν τὴν ἰσχὺν μιᾶς ἀρχῆς, νὰ καταργήσουν ἓνα ἀξίωμα τοῦ Μικροκόσμου: Τὸ ἀξίωμα τῆς ἀντιστοιχίας ἢ ἰσονομίας (Parity). Κατ' αὐτὸ ἡ κλασσικὴ Μηχανικὴ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ, ὅτι εἶναι ὀριακὴ περίπτωση τῆς θεωρίας τῶν Κβάντων. Ἄλλ' οἱ νεαροὶ Κινέζοι φυσικοὶ Lee καὶ Yang (βραβεῖον Nobel Φυσικῆς 1957), ἐργαζόμενοι ἀπὸ ἐτῶν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Columbia

1957⁽³⁾. Ἀκόμη δὲ ὑπεδείχθη, ὅτι πρέπει μέσα εἰς τὸ σύμπαν νὰ ὑπάρχουν γαλαξίαι, οἱ ὁποῖοι νὰ ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἀντι-ύλην. Ἐφ' ὅσον ὁ ἰδικὸς μας Γαλαξίας συνίσταται ἀπὸ ὑλην καὶ εἶναι δεξιόστροφος, διὰ τὴν συμμετρίαν τοῦ σύμπαντος, πρέπει νὰ ὑπάρχῃ κάπου ἄλλου ἕτερος γαλαξίας ἀποτελούμενος ἀπὸ ἀντι-ύλην καὶ ἀριστερόστροφος!

Εἰς τὴν Γῆν δὲν παρετηρήθη ἡ ἀντι-ύλη, διότι τὰ σωματῖα καὶ τὰ ἀντι-σωματῖα, ὅταν συναντηθῶν ἐκμηδενίζουσι τὰ μὲν τὰ δέ. Πῶς συμβαίνει αὐτό; Ὅταν εἰς τὸ Ἐργαστήριον συγκρουσθῇ π. χ. ἓνα ἠλεκτρόνιον μὲ ἓνα ἀντι-ἠλεκτρόνιον (ποζιτρόνιον), τότε τὸ ἓνα καταστρέφει τὸ ἄλλο, ὁλόκληρος δὲ ἡ μᾶζα καὶ τῶν δύο σωματίων μετατρέπεται εἰς ἐνέργειαν (εἰκ. 3). Κατὰ τὸν ἐκμηδενισμόν, τὸν ἀφανισμόν δηλαδὴ

Εἰκ. 3. Σύγκρουσις ἠλεκτρονίου καὶ ἀντι-ἠλεκτρονίου ἐπιφέρει τὸν ἐκμηδενισμόν τῆς μᾶζης καὶ τῶν δύο. Ὅταν αὐτὰ συγκρουσθῶν μέσα εἰς τὸ ἄτομον, ἡ μᾶζα τῶν θά μετατραπῇ εἰς ἓνα φωτόνιον, ἂν δὲ γίνῃ εἰς τὸν ἐλεύθερον ζῶρον θά ἐκπεμφθῶν δύο φωτόνια.

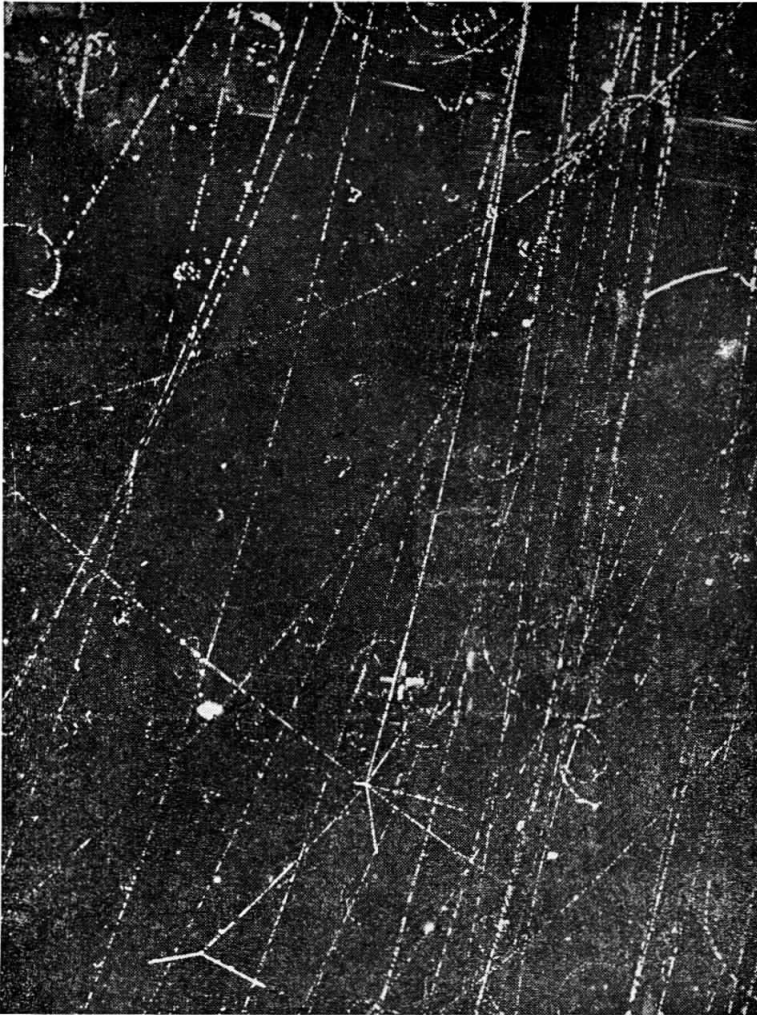
τῆς Ἀμερικῆς, ἀπέδειξαν ὅτι τὸ ἀξίωμα τῆς ἀντιστοιχίας ἢ ἰσονομίας δὲν ἰσχύει. Καὶ ἡ συμπατριῶτις τῶν φυσικὸς κ. Wu διεπίστωσε πειραματικῶς τὴν ἀκρίβειαν τῶν θεωρητικῶν τῶν προβλέψεων εἰς τὰ ἐργαστήρια τοῦ ἰδίου Πανεπιστημίου, ὥστε τοῦτο νὰ προβῇ ἐπισήμως εἰς δημοσίαν ἀνακοίνωσιν τῶν σχετικῶν θεωρητικῶν καὶ πειραματικῶν ἐξαγομῶν τὸν Ἰανουάριον

τῆς μᾶζης τῶν δύο αὐτῶν σωματίων, τὸ ποσὸν τῆς παραγομένης ἐνεργείας εἶναι τεράστιον, διότι τοῦτο, σύμφωνα μὲ τὸν τύπον τοῦ Einstein, εἶναι διπλάσιον τοῦ mc^2

(3) Κατὰ τὸ «ἀξίωμα τῆς ἀντιστοιχίας» εἰς τὰς περιοχὰς τοῦ Μικροκόσμου τουλάχιστον δὲν ἰσχύει τὸ ὅτι δύο ἐντελῶς ἀνάλογοι καταστάσεις εἶναι καὶ ὅμοιαι. Εἶναι δηλ. δυνατόν νὰ ἔχωμεν δύο διαφορετικὰ ἀποτελέσματα, ἀπὸ τὴν ἰδίαν ἀντίδρασιν, ἥτις ἐκτελεῖται ὑπὸ ἐντελῶς ὁμοίας συνθήκας.

(όπου $C=300\ 000\ 000\ \mu.$). Εάν συγκρουσθῶν δύο σωματία, πρωτόνιον και άντι-

παρατηρηθῆ ἡ άντι - ύλη, διότι άμέσως θά κατεστρέφετο άπό τήν παρουσίαν τῆς γνω-

Εικ. 4. Ἐκμηδενισμός άντι—πρωτονίου. Τοῦτο ερχόμενον ἐκ τῶν άνω συναντᾶται με ἕνα πρωτόνιον άνθρακος και δημιουργεῖται ἕνα θραῦσμα ὑπό μορφήν «άστέρου». Κάτω άριστερά ἕνα πρωτόνιον άναπηδᾷ κατά τήν σύγκρουσιν με ἕνα μεσόνιον.

πρωτόνιον με μικράν ταχύτητα, τότε ἔλευθερώνεται ἔνέργεια 1 800 000 000 000 000 ἠλεκτρονικά βόλτς! Μία τοιαύτη σύγκρουσις ἐπετεύχθη ὑπό τῶν Powell και Segre δια τοῦ Μπήβατρον τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Καλιφορνίας (εἰκ. 4). Εἶναι προφανές, ὅτι ἐδῶ εἰς τήν Γῆν, δέν εἶναι δυνατόν νά

σῆς μας ὕλης(4).

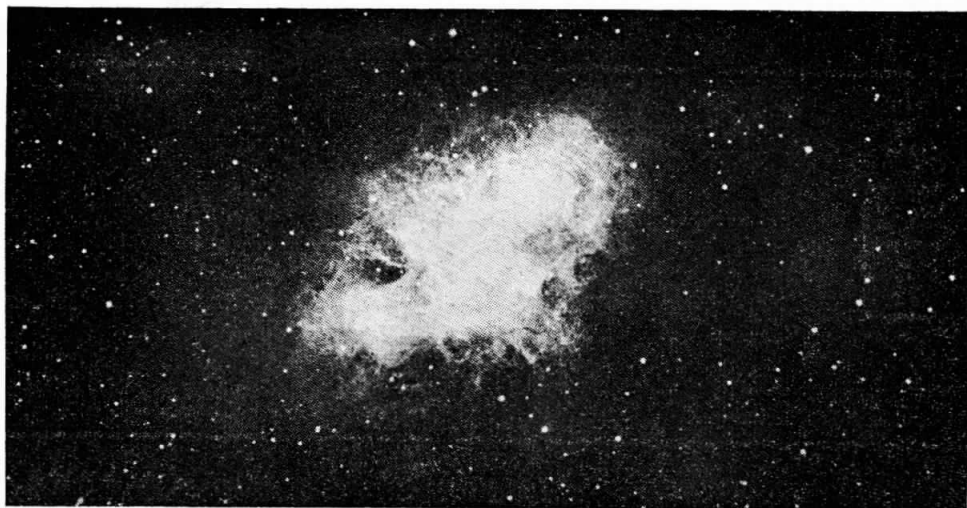
(4) Τήν 30-6-1908 εἰς τήν Σιδηρίαν ἔπεσε τεράστιος μετεωρίτης, ὅστις ἐδημιούργησε κρατήρα και ἐρήμωσιν εἰς ἕκτασιν 100 και πλέον τετραγωνικῶν χιλιομέτρων, ὅσων θά ἔκαμνε μία μεγάλη ὕδρογονοβόμβα. Καί ὅμως δύο ἀποστολαί πού ἔγιναν, οὐδέν ἴχνος ἐκ τῆς πτώ-

Ποῦ ὑπάρχει άντι — ύλη ;

Ἐάν λοιπόν ὑπάρχουν ἄλλα οὐράνια σώματα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦνται ἀπὸ άντι - ύλην, δὲν θὰ ἠμποροῦμεν κατ' ἀρχήν νὰ τὴν ἀναγνωρίσωμεν διὰ τῶν τηλεσκοπίων, διότι θὰ ἔχουν ἐμφάνισιν ὁμοίαν μὲ τοὺς γαλαξίας πὸν περιέχουν ὕλην. Καὶ ὅμως οἱ εἰδικοί ἐρευνῆται προσεπάθησαν, ἔστω καὶ δι' ἐμμέσων μεθόδων νὰ ἀνακαλύψουν τοιαῦτα οὐράνια σώματα, διότι, ὅπως τονίζουν οἱ Ἄγγλοι ἀστροφυσικοὶ Hoyle καὶ

τηρήσωμεν; Πράγματι παρατήρησαν ἓνα τοιοῦτον φαινόμενον. Διότι ὑπολογίζουν, ὅτι τὰ 90% τῆς ἐνεργείας τῆς παραγομένης δι' ἑνὸς τοιοῦτου ἐκμηδενισμοῦ τῆς ὕλης, μεταφέρονται δι' ἀκτίνων γ καὶ νετρίνων καὶ φεύγουν εἰς τὸν ἐξωτερικὸν χῶρον. Τὰ 10% εἶναι σωματῖα μὲ ἠλεκτρικὸν φορτίον καὶ συλλαμβάνονται ὑπὸ τοῦ ἔστω καὶ ἀσθενοῦς μαγνητικοῦ πεδίου τοῦ γαλαξίου μας, τὸ ὁποῖον φαίνεται νὰ ὑπάρχη. Ἐρευνῶνα στηριζομένη εἰς σειρὰν ἐργασιῶν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν, φαίνεται νὰ μᾶς

Εἰκ. 5. Ὁ νεφελοειδὴς τοῦ Καρκίνου διὰ τοῦ τηλεσκοπίου τοῦ Ὁρους Οὐτίλων. Πιθανῶς τὸ φῶς τοῦ προέρχεται ἀπὸ σωματῖα δημιουργηθέντα ἀπὸ τὸν ἐκμηδενισμὸν τῆς άντι-ύλης.

Burbidge, ἂν αὐτὸ πρακτικῶς δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει, «γεννᾷ θεμελιώδη ἐρωτήματα διὰ τὴν σύγχρονον Φυσικὴν καὶ Κοσμολογίαν». Ἐρεῦνησαν ἐν πρώτοις τὸν Γαλαξίαν μας, ὁ ὁποῖος περιέχει τεράστιον ποσὸν ἀεριοῦδους μεσοαστρικῆς ὕλης, κυρίως δὲ ὕδρογόνον. Μήπως ὁ διὰ συγκρούσεως ἐξαφανισμὸς πρωτονίων καὶ ἠλεκτρονίων παράγει τοιαῦτα φαινόμενα, τὰ ὁποῖα δυνάμεθα νὰ παρα-

πληροφορῆ ὅτι ὑπάρχουν ἐνδείξεις, ὅτι ὁ γαλαξίας μας περιέχει ποσὸν τι άντι - ύλης, ἢ ὁποῖα εἶναι ἐκφυλισμένη μορφή τῆς κανονικῆς ὕλης.

Μελέτη εἰδικῶς τοῦ νεφελοειδοῦς τοῦ Καρκίνου, ὅστις πιθανώτατα ὀφείλεται εἰς ἔκρηξιν ὑπερκαινοφανοῦς (supernova) ἀστέρος, ἢ ὁποῖα συνέβη τὸ 1054 μ. Χ., ὑποδεικνύει ἴσως, ὅτι καὶ ἐκεῖ ὑπάρχουν ὑπολείμματα άντι - ύλης (εἰκ. 5).

Οἱ ἀστρονόμοι ἠρεῦνησαν καὶ ἄλλους γαλαξίας, διὰ νὰ ἰδοῦν μήπως ἀποτελοῦνται ἀπὸ άντι - ύλην. Ὁ Γερμανὸς τὴν καταγωγὴν ἀστρονόμος R. Minkowski, ἐργαζόμενος εἰς τὸ Ἀστεροσκοπεῖον Palomar, πι-

σεως ἐκείνης ἀνεκάλυψαν. Τελευταίως ὁ Ἀμερικανὸς φυσικομαθηματικὸς Phil. White ἐξέφρασε τὴν γνώμην ὅτι ἐπρόκειτο περὶ πτώσεως μετεωρίτου ἀπὸ άντι - ύλην, ἢ ὁποῖα ὅμως κατεστράφη, συνιστᾷ δὲ εἰς τοὺς Ρώσους ἐπιστήμονας νὰ ἐξετάσουν τὴν περιοχὴν, μήπως εἴρουν ὑπολείμματα ἐκφυλισμένης ὕλης.

στεύει ότι ο νεφελοειδής Α Κύκνου, όστις εφρίσκειται εις απόστασιν 270 εκατομμυρίων έτών φωτός, είναι ένα ζεύγος γαλαξιών έν συγκρούσει, αποτέλεσμα τής όποίας είναι τó τεράστιον ποσόν ήλεκτρικής ενεργείας, τήν όποίαν συλλαμβάνουν τά ραδιοτηλεσκόπια. Υποθέτουν μερικοί έρευνηταί, ότι εις τήν περίπτωσιν αυτήν έχομεν σύγκρουσιν δύο γαλαξιών, εκ τών όποιών ό ένας αποτελείται από ύλην και ό έτερος από άντι - ύλην. "Άλλοι όμως δέν κάμνουν τήν

μέγα ποσόν ενεργείας. Σύγκρουσιν δύο άστέρων, θά ήτο φαινόμενον κάπως ανάλογον τών υπερκαινοφανών άστέρων. Τοιούτοι άστέρες θά έγίνοντο εκατοντάδες και εκατομμύρια φορές λαμπρότεροι, από ό,τι είναι ένας υπερκαινοφανής άστήρ».

Γενικωτέρα άνατροπή

Τά γεγονότα ή μάλλον αί ένδείξεις αυτές περί άντι - ύλης εις τούς γαλαξίας και περί ύπάρξεως άντι - γαλαξιών, δέν πρέπει

Εικ. 6. Φωτογραφία τού νεφελοειδούς Messier 87 διά τού τηλεσκοπίου τού Πάλομαρ. Δεξιά ή άκτινοβολία τού φωτός και τών ραδιοκυμάτων παρουσιάζεται ως ένας έντονος πίδαξ. Αύτη δύναται νά προκαλείται από τόν έκμηδενισμόν τής άντι - ύλης εις τόν πίδακα τούτον.

τόσον ριζοσπαστικήν αυτήν ύπόθεσιν. Αυτόι δέχονται, ότι και οί δύο αποτελούνται από κανονικήν ύλην, κατά ένα δέ μικρόν ποσοστόν (ένα μέρος εις τά δέκα εκατομμύρια) περιέχουν άντι - ύλην. Κάτι ανάλογον δέχονται και διά τόν γαλαξίαν Messier 87 (είκ. 6). Αυτός δέν είναι διπλούς, άλλ' υποθέτουν ότι ή ήλεκτρική του άκτινοβολία προέρχεται από τήν σύλληψιν ένός ποσού άντι - ύλης ένός άντι - γαλαξίου! 'Ο Έλβετός καθηγητής P. Scherrer γράφει (1957) σχετικώς, ότι είναι αδύνατον νά φαντασθώμεν τó μέγεθος τής καταστροφής εκ τής συγκρούσεως σωματίων και άντι - σωματίων. «Εις μίαν τοιαύτην έκρηξιν όλόκληρος ή ύλη θά μετετρέπετο εις άφαντάστως

άσφαλώς νά μάς όδηγήσουν εις έσπευσμένα συμπεράσματα, διότι ακόμη χρειάζεται συγκέντρωσις άφθόνου και άδιαμφισβητήτου έπιστημονικού ύλικού. Υπάρχουν δέ και γενικώτεροι άνατροπαί ιδεών και άρχών, άν πράγματι άποδειχθή πλήρως ή ύπαρξις άντι - ύλης. Πώς γίνεται τότε ό χωρισμός σωματίων και άντι - σωματίων, γαλαξιών και άντι - γαλαξιών; Θά πρέπη νά ύπάρχη μία δύναμις, όχι έλξεως ή βαρύτητος, άλλ' άπώσεως δηλαδή μία ά ν τ ι - β α ρ ύ τ η ς, αντίθετος δηλαδή τής δυνάμεως βαρύτητος. «Άλλ' ή παραδοχή τής άντι - βαρύτητος» γράφουν οί προαναφερθέντες Άγγλοι άστροφυσικοί, «δέν δύναται νά γίνη δεκτή χωρίς καταστρο-

φὴν τῆς ἀρχῆς τῆς γενικῆς θεωρίας τῆς σχετικότητος». Δι' αὐτοὺς τοὺς λόγους οἱ ἐπιστήμονες εἶναι πολὺ ἐπιφυλακτικοί.

Δὲν σταματοῦν ὁμως τὰς ἐρεῦνας, οὔτε διακόπτουν τὰς θεωρητικὰς συζητήσεις. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἐνδόμυχον τὸν πόθον διὰ τὴν γνῶσιν καὶ τὴν ἔρευναν καὶ διαρκῶς δοκιμάζει, ἱκανοποιῶν οὕτως τὰς ἐσωτέρας τοῦ ψυχικὰς ἐφέσεις. Ὁ Μ. Goldhaber, τοῦ Ἑθνικοῦ Ἐργαστηρίου τοῦ Brookhaven, συζητεῖ τὴν δυνατότητα τῆς ὑπάρξεως δύο ξεχωριστῶν κόσμων: ἐν ὁς ἀποτελουμένου ἀπὸ ὕλην καὶ ἐτέρου ἀπὸ ἀντι - ὕλην. Ὁ Βέλγος κοσμολόγος Abbé G. Lemaitre εἶχεν υποθέσει, ὅτι εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας, ὅλη ἡ ὕλη τοῦ σύμπαντος ἦτο συγκεντρωμένη εἰς μίαν μεγάλην σφαῖραν — τὴν ὠνόμασε πρωτόγονον ἄτομον (Atome primitif) — δι' ἐκρήξεως δὲ αὐτῆς παρήχθη τὸ ὕλικόν σύμπαν, ὅπως τὸ βλέπομεν σήμερον. Καὶ ἡ θεωρία αὐτῆ τοῦ Lemaitre γίνεται ἀπὸ ἐτῶν παραδεκτὴ, ὡς ἡ πλέον ἱκανοποιητικὴ τῶν γεγονότων. Τὸ πρωτόγονον ἄτομον θὰ ἠδύνατο ἴσως νὰ ὀνομασθῆ καλλίτερον ὑπερ-ἄτομον.

Ὁ Goldhaber, μιμούμενος τὸν Lemaitre, δέχεται, ὅτι τὸ σύμπαν παρήχθη ἀπὸ ἓνα μοναδικόν «σωμάτιον» εἰς τὸ ὅποιον δίδει τὸ ὄνομα «universon». Αὐτὸ διηρέθη ἄμέσως εἰς ἓνα ζεύγος «σωματίων» — τὸ «κοσμὸν» (cosmon) καὶ τὸ ἀντι - κοσμὸν» (anti-cosmon). Αὐτὰ ἐξεπήδησαν μὲ ἰσχυρὰν κινητικὴν ἐνέργειαν καὶ ἀμοιβαίως ἐφθάρησαν, τὸ ἓνα δὲ ἔδωσε τὸν γνωστόν μας κόσμον καὶ τὸ ἄλλο τὸν ἀντι - κόσμον, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀπρόσιτος εἰς τὰς ἡμετέρας παρατηρήσεις. Μερικοὶ κοσμολόγοι ὀμιλοῦν καὶ περὶ δύο ξεχωριστῶν συμπάντων.

Ἴδου διατὶ τὸ πρόβλημα τῆς ὑπάρξεως ἀντι - ὕλης γεννᾷ γενικώτερα κοσμογονικὰ ἐρωτήματα, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι εὐκόλως νὰ δοθοῦν ἱκανοποιητικὰ ἀπαντήσεις.

Τὰ ἐρωτήματα αὐξάνου

Θὰ πρέπη ὁμως νὰ ἀπαντήσωμεν, ἔστω καὶ δι' ὀλίγων, εἰς τὸ δεύτερον ἐρώτημα τὸ ὅποιον εἰς τὴν ἀρχὴν ἐτέθη. Ποίαν γε-

νικωτέραν σημασίαν ἔχει ἡ ὄντοτης τῆς ἀντι - ὕλης, ἂν τελικῶς ἀποδειχθῆ, ὅτι ὑπάρχει;

Ἀνεφέρωμεν ἀνωτέρω μερικὰς ἀπὸ τὰς θεωρήσεις περὶ τοῦ σύμπαντος, αἱ ὁποῖαι σχετίζονται ἄμέσως μὲ τὴν ἔννοιαν τῆς ἀντι - ὕλης. Βεβαίως δὲν θὰ ἐγκαταλείψωμεν τὸ ἔδαφος τῆς θετικῆς ἐπιστήμης διὰ νὰ διατυπώσωμεν φιλοσοφικὰς ἢ μεταφυσικὰς σκέψεις. Ἄλλ' ἀναγκαστικῶς τὸ ἔδαφος κατὰ ἓνα μέρος, φεύγει ὑπὸ τοὺς πόδας μας, ὅταν εἰσερχώμεθα εἰς τὸ πεδῖον τῆς Μικροφυσικῆς ὅπως ἐπίσης ὅταν, διατρέχοντες τὸ ἀχανὲς διάστημα, ἐμβαθύνωμεν εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ λίαν μεμακρυσμένου σύμπαντος, τοῦ κόσμου τῶν γαλαξιδῶν. Εἰς τὸν κόσμον εἰς τὸν ὁποῖον ζῶμεν, τὸν καλούμενον Μακρόκοσμον, ἡ ὕλη διακρίνεται ἀπὸ τὰς μορφὰς ἐνεργείας καὶ συχνά, τὰς τελευταίας δεκαετίας, ἔγινε φανερόν, ὅτι τὰ παλαιὰ ἀξιώματα τῆς ἀφθαρσίας τῆς ὕλης καὶ τῆς ἐνεργείας δὲν ἰσχύουν, ὅπως τὰ ἐξέλαμβάνον τὸν περασμένον αἰῶνα, καὶ ἐπ' αὐτῶν οἰκοδομοῦσαν τὴν ὑλιστικὴν κοσμοθεορίαν οἱ ὕλισται καὶ οἱ ἐμπειριοκράται. Σήμερον ἰσχύει τοῦτο: «Ὅτι τὸ ποσὸν τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ὕλης καὶ τὸ ποσὸν ἐνεργείας συνδέονται μεταξὺ τῶν διὰ τῆς προαναφερθείσης σχέσεως τοῦ Einstein». Εἶναι δηλαδὴ ποσὰ ἰσοδύναμα. Ἄλλὰ τί εἶναι ὕλη καὶ ποῖον τὸ χαρακτηριστικὸν αὐτῆς; Ἡ ἐπιστήμη δὲν ἀπήντησεν εἰς αὐτό. Ὅσον περισσότερον ἐμβαθύνει εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ πυρῆνος τοῦ ἀτόμου, ἀνακαλύπτει ἐξαιρέτα φαινόμενα, ἀλλὰ τῆς διαφεύγει ἡ ὄντοτης τοῦ ὀνομάζεται ὕλη. Τὰ διάφορα σωμάτια, εἶναι μορφὰι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ὕλης, γράφει ὁ W. Heisenberg (βραβεῖον Nobel), ἀλλὰ τὴν ὕλην δὲν τὴν γνωρίζομεν.

Μετατρέπεται ἡ ὕλη εἰς ἐνέργειαν καὶ μάλιστα εἶναι τεράστια τὰ ποσὰ τῆς ἐλυομένης ἀπὸ αὐτὴν ἐνεργείας ἐπέτυχον ὁμως καὶ τὴν μετατροπὴν τῆς ἐνεργείας εἰς ὕλην. Τὶ κρύπτεται ὀπίσω ἀπὸ τὰς ὀντότητας αὐτὰς ἀγνοοῦμεν. Ἴσως ἀμφοτέραι αἱ καταστάσεις αὐταὶ νὰ εἶναι διαφορετικαὶ ὅψεις μιᾶς ἄλλης ὀντότητας, ἡ ὁποία εἶναι ἀπρόσιτος εἰς τὰς παρατηρήσεις μας.

«Πιθανώς μόνον εις τόν Μακρόκοσμον διακρίνεται ή ύλη και ή ενέργεια με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά», γράφει ό καθηγητής τής Φυσικής εν τῷ Πολυτεχνείῳ Ἀθηνῶν κ. Θ. Κουγιουμτζέλης. «Τούναντίον, εις τόν Μικρόκοσμον, ήτοι τόν κόσμον τῶν στοιχειωδῶν σωματιδίων ή ακόμη τῶν πυρήνων τῶν ατόμων, εις τὰς ἀντιδράσεις ἐνός σωματιδίου πρὸς ἄλλο, σ α φ ή ς δ ι ά κ ρ ι σ ι ς ὕ λ η ς - ἐ ν ε ρ γ ε ι α ς δ ἐ ν ὕ π ά ρ χ ε ι ».

Και τώρα πού τίθεται τὸ θέμα τῆς ὑπάρξεως ἀντι - ὕλης, τί δύνανται νά εἰπουν ὅλοι ἐκεῖνοι, πού ἄλλοτε με μεγάλην προχειρότητα και εὐκολίαν διετύπωνον γνώμας, δῆθεν ἄκρω ἐπιστημονικάς; Ἄν μάλιστα σκεφθῆ κανεῖς, ὅτι ἐπάνω εις τὰς δογματικάς τῶν διατυπώσεις ἐστήριζον μερικοί κοσμοθεορίαν ὀλόκληρον και ἐν συνεχείᾳ βιοθεορίαν, δι' ἑαυτούς και ὀλόκληρον τήν ἀνθρωπότητα, τότε τὸ πρᾶγμα καθίσταται περισσότερο σοβαρόν και οὐσιώδες.

Αὐτά, φυσικά, συνέβαινον ἄλλοτε. Σήμερον ὅμως ὄχι. Ἀπό τήν πλειονότητα, ἀπό τὸ σύνολον τῶν ἐπιστημόνων - ἐρευνητῶν, ἀντιμετωπίζονται κατ' ἄλλον τρόπον τὰ ζητήματα. Διότι οὗτοι ἔχουν ἐπίγνωσιν τῆς ἀγνοίας τῶν και τοῦ περιορισμένου πεδίου δράσεώς τῶν. Ἄλλ' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀποτελεῖ ὑψίστην γνώσιν και σημεῖον ἀνωτέρας πνευματικῆς ἀνόδου τῶν σκαπανέων τῆς ἐπιστήμης. Διαπιστώνουν γεγονότα ἐπισημαίνουν προβλήματα διὰλενκαίνουν και φωτίζουν ὀρισμένας πλευράς και τέλος ἐκφράζουν ὑποθέσεις και θεωρητικούς στοχασμούς, χωρὶς νά καυχῆσιολογοῦν και νά μένουν ἀμετακίνητοι εις τὰς ἀπόψεις τῶν.

Τι μᾶς ἐπιφυλάσσει τὸ μέλλον, και τὸ ἐγγὺς ἀκόμη, δὲν γνωρίζομεν. Ἐκεῖνο τὸ ὀ-

πιον παραμένει ὡς γεγονός εὐχάριστον και ἐλπιδοφόρον εἶναι, ὅτι οἱ ἐρευνηταί σήμερον ἔχουν ἐπίγνωσιν τῆς ὑψηλῆς τῶν ἀποστολῆς και γνωρίζουν νά κινουῦνται ἐλευθέρως ἐντὸς τοῦ πεδίου ἐρεύνης τῆς ἐπιστήμης τῶν, συνεργαζόμενοι και με τοὺς ἄλλους διὰ τὸ καλόν και τήν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητας.

ΔΗΜ. Δ. ΚΩΤΣΑΚΗΣ

Τφρηγητῆς τῆς Ἀστρονομίας
τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
και τοῦ Πολυτεχνείου

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ἀλεξοπούλου Κ. Ἀτομική και Πυρηνική Φυσική, Ἔκδ. Β'. Ἀθήναι 1956.

Ἀναστασιάδου Μ. Ἡ Φυσική τῆς Ἀντι - ὕλης, Περιοδ. Αἰῶν τοῦ Ἀτόμου, Μάιος 1958.

Κουγιουμτζέλη Θ. Αἱ εἰρηνικαὶ ἐφαρμογαὶ τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας, Χημικὰ Χρονικά, Μάρτιος - Ἰούνιος 1955.

Κουγιουμτζέλη Θ. Τὰ «στοιχειώδη σωματίδια» τοῦ Μικροκόσμου, Τεχνικά Χρονικά, τεῦχος 397 (1957).

Κωτσάκη Δ. Τὸ μυστικὸν τοῦ ἀτόμου και τοῦ πυρήνός του, «Ἀκτίνες», Ἰανουάριος 1957.

Χόνδροῦ Δ. Ἀτομική ἐνέργεια με ἀπλᾶ λόγια, Ἀθήναι 1956.

Burbidge G. — Hoyle F: Anti-Matter, Scientific American, April 1958

Dauvillier A: Cosmologie et chimie, Paris 1955.

Eugster J. Sterne strahlen dich an, Bern und Stuttgart 1957.

Hund E. Die Bergeifbarkeit der Natur, Die Naturwissenschaften, Heft 11, September 1957.

Snell A. The Fundamental Particles of Physics, Sky and Telescope June 1957.

Sky and Telescope, April 1957. Anti-Matter and Gravitation.

“ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΗΣΙΑ ΑΚΟΥΣΑ ΝΑ ΜΙΛΟΥΝ ΓΑΛΛΙΚΑ , , * ”

Σ' ένα μικρό χωριό της Ίνδιάνικης περιοχής στις όχθες του Saint-Laurent κοντά στο Μοντρεάλ, θυμάμαι με πόση συγκίνησι είχα σκύψει πάνω στην πρώτη χειρόγραφη γραμματική για Ίθαγενείς του 17ου αιώνα, γραμμένη από ένα Ίησουίτη Ιεροκήρυκα. Η γραμματική τούτη χρησιμεύει ακόμη στους διαδόχους του, που θέλουν να κηρύξουν και να κατηχήσουν τους Ίθαγενείς. Είναι πολύ δύσκολο να στεργιώση μια γλώσσα, που μόνο μιλιέται και που ποτέ δεν γράφεται.

Το ίδιο συμβαίνει και στην Κεντρώα Αφρική, όπου έπρεπε να μάθουν διαλέκτους με πλούσιο λεξιλόγιο και μια δλόκληρη προφορική λογοτεχνική παράδοσι. Η πιο διαδεδομένη διάλεκτος στη Σενεγάλη ήταν η Wolof. Μιλούσαν ακόμη τη Sérère στην περιοχή του Sim Saloun, την coucouleur κοντά στον ποταμό κι' ακόμα πολλά άλλα ιδιώματα. Στην ακτή του Ivoire συναντούμε άληθινή βαβυλωνία γλωσσών με πολλές γλωσσικές παραλλαγές ακόμη και απ' το ένα χωριό στο άλλο. Αυτή η μεγάλη ποικιλία βοήθησε πολύ στη σπουδή της Γαλλικής και έγινε το μέσον συνεννοήσεως. Οι μαύροι την μαθαίνουν πολύ γρήγορα. Όλοένα και περισσότερο εξαπλώνεται. Αυτό είναι μια μεγάλη νίκη, είναι μια σπουδαία εύκολια.

Πρέπει να πιστέψουμε στη γοητεία της γλώσσας μας. Αφού και οι άποικίες, τις όποιες χάσαμε, εξακολουθούν να τη μιλούν. Και τώρα μιλούν την γαλλική τόσο καλά

στο νησί Maurice όσο και στον Καναδά.

Στον Καναδά, στα 1763, αφήσαμε 60.000 Γάλλους χωρικούς, όταν πια τον χάσαμε με την συνθήκη των Παρισίων. Σήμερα, αυτοί οι 60.000 χωρικοί έγιναν περισσότεροι από 5.000.000 Καναδοί. 3-4 εκατομμύρια βρίσκονται στον Γαλλικό Καναδά και οι υπόλοιποι διεσπαρμένοι στον Άγγλικό Καναδά ή τις Ήνωμένες Πολιτείες. Για όλους η Γαλλική είναι η μητρική τους γλώσσα.

Οι πρώτοι άποικοι ήλθαν από διάφορες επαρχίες της Γαλλίας: Την Νορμανδία, την Βρετανία, το Πουατού, το Άνζου κλπ. Έτσι έπαυσαν να μιλούν τις διαλέκτους των, απ' ενός για να μπορούν να συνεννοούνται με εύκολια και απ' έτερου για να έχουν ένα σύνδεσμο στην κοινή γλώσσα, που τους την έδιδαν οι ιερείς τους και η όποια συνδέεται τόσο στενά με τη θρησκεία των. Έκαμαν έτσι κτήμα τους την μοναδική κληρονομία της γλώσσας μας, όπως επίσης και τα τραγούδια τα όποια καθένας τους έφερε μαζί του. Τα τραγούδια αυτά έπαιξαν το ρόλο τους μέσα στην καναδική ιστορία. Εκεί κάτω, λοιπόν, παρέμειναν άθικτα. Παρεμορφώθηκαν πολύ λιγώτερο απ' ό,τι σε μās. Ο χειμώνας έχει διαρκεί τόσο, ώστε πρέπει κανείς να διασκεδάζη πολύ. Διασκεδάζαν τραγουδώντας τις άτέλειωτες χειμωνιάτικες νύκτες.

Πρέπει να θυμηθούμε πως περίπου για ένα αιώνα τα βιβλία μας δεν έφθαναν στον Καναδά. Μια μόνο γραμματική είχε εισαχθί, την όποιαν έδιδαν στα σχολεία από χειρόγραφα. Τα άποτελέσματα υπήρξαν θαυμάσια. Λιγοστοί, καταδιωγμένοι στην αρχή, χαμένοι μέσα στο Άμερικανικό πλήθος, οι Γάλλοι χωρικοί αντίθετα σε κάθε αντίξοότητα διετήρησαν την γλώσσα τους και την θρησκεία τους.

(*) Με πολλή χαρά δημοσιεύουμε το άρθρο αυτό του Γάλλου Ακαδημαϊκού Henri Bordeaux ο όποιος το έστειλε ειδικώς για το περιοδικό μας έξ άφορμής της εικοσαετίας των «Ακτίων». Ο Henri Bordeaux είχε συνυπογράψει, ανάμεσα στους διαλεχτούς ξένους διανοούμενους, τη γνωστή Δήλωση της «Χριστιανικής Ένώσεως Έπιστημόνων» το 1948.

Ἡ ἀνταμοιβή στις τόσες προσπάθειες δὲν ἄργησε νὰ ἔλθῃ. Σήμερα ἡ Μεγάλη Βρετανία δὲν δυσκολεύεται νὰ κατέχῃ αὐτὸ τὸ γαλλικὸ τοπεῖο, τὸ τόσο ἄλλωστε πειθαρχικὸ στὸ Ἀγγλικὸ καθεστῶς καὶ ποὺ βρίσκεται στὰ σύνορα τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, μὲ τὴν ἀποστολὴ νὰ προστατεῦῃ τὴν ἐδαφικὴ ἀκεραιότητα ὁλοκλήρου τοῦ Καναδά.

Τὸ νησί Maurice τὸ χάσαμε μόλις στὰ 1810. Ἐν τούτοις ἡ γαλλικὴ ἔξακολούθησε νὰ εἶναι ἡ ἐπίσημη γλῶσσα μέχρι τὰ 1847. Ἀπὸ τότε χωρὶς νὰ εἶναι ἡ ἐπίσημη, εἶναι ἡ ὁμιλουμένη. Οἱ κάτοικοί του τὴν διετήρησαν. Ἐγὼ προσωπικὰ δέχομαι χαριτωμένα γράμματα ἀπ' τὸ νησί κάθε φορὰ ποὺ τὸ ἕνα ἢ τὸ ἄλλο ἀπὸ τὰ βιβλία μου φθάνουν μέχρις ἐκεῖ. Οἱ Γάλλοι, οἱ ὁποῖοι προσεγγίζουν στὸ νησί, ὅπως καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐπισκέπτονται τὸν Καναδᾶ ἔχουν πάντα τὴν χαρὰ νὰ τοὺς ὑποδέχονται στὴ δική τους γλῶσσα. Αὐτὸ τὸ καταλαβαῖω ἀπὸ μιὰ παρόμοια χαρὰ ποὺ δοκίμασα στὸ Kempek.

Μιὰ τέτοια ὑποδοχή, ἀκόμη περισσότερο συγκινητικὴ, βρῆκα στὰ μικρὰ Ἑλληνικὰ νησιά, στὴν Σαντορίνη καὶ τὴν Τήνο. Bonjour monsieur, bonjour madame!, μᾶς ἔλεγαν μὲ χαμηλὲς φιλόξενες φωνές. Καὶ μαθαίναμε ὅτι αὐτὴ ἡ ἀπροσδόκητη γνῶσι ἦταν τὸ ἀποτέλεσμα ἀπλῶν γαλλίδων καλογραιῶν, ἐγκατεστημένων σ' αὐτὰ τὰ νησιά, τῶν ἀδελφῶν τοῦ St. Vincent de Paul στὴν Σαντορίνη καὶ τῶν Οὐρσουλίνων στὴν Τήνο. Μετὰ ἀπὸ πολλὰ χρόνια, ὕστερα ἀπὸ ἕνα ὁλόκληρο αἰῶνα, ἐκρατοῦσαν ἀκόμη τὴν ἐκπαίδευσι τῶν κοριτσιῶν καὶ τοὺς ἐμάθαιναν τὴν γλῶσσα μας. Οἱ

Γάλλοι, οἱ ὁποῖοι ταξείδευαν στὴ Νότιο Ἀμερικὴ, ἔχουν κάμει τίς ἴδιες διαπιστώσεις. Πολλὰ ἐκκλησιαστικὰ κολλέγια ἔχουν ἰδρυθῆ στὴν Βραζιλία, στὴν Ἀργεντινὴ, τὴν Χιλή καὶ διαδίδουν τὴν Γαλλικὴ.

Τίποτε δὲν εἶναι πιὸ σπουδαῖο γιὰ μιὰ χώρα, ἀπὸ τὴν διάδοσι μέσα στὸν κόσμον τῆς γλώσσας της καὶ τῆς φιλολογίας της. Αὐτὸ ἀποτελεῖ καὶ τὴν προετοιμασία ὄλων τῶν ἐμπορικῶν, πνευματικῶν καὶ πολιτικῶν συμφωνιῶν.

Στὴν ἐπιστροφή ἀπὸ ἕνα ταξεῖδι στὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ νησιά τῆς Μεσογείου, ὅταν ἔκαμα τὸν ἀπολογισμὸ τῶν ἐντυπώσεών μου, οἱ ἀναμνήσεις τῆς Γαλλίας κατέχουν μέσα σ' αὐτὸν τὴν καλύτερη θέσι. Διότι οἱ ἀναμνήσεις ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα εἶναι ἀνακατεμένες μὲ τίς πιὸ παλῆς ἀναμνήσεις τοῦ σχολείου. Ἄλλοτε μαθαίναμε τὰ Ἑλληνικὰ καὶ μαθητεύαμε στις ἀρετὲς ἀπὸ τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσεια, τίς ἀρετὲς οἱ ὁποῖες ἀνέδειξαν τὸν Ἑκτορα σὰν σπουδαῖο ἥρωα, τὸν Ὀδυσσεᾶ σὰν τὸν πρῶτο θαλασσοπόρο, τὴν Ἀνδρομάχη καὶ τὴν Ναυσικᾶ σὰν τίς πρῶτες γυναῖκες, ποὺ βρέθηκαν ἄξιες νὰ ἐμπνεύσουν τὴν ἀγάπη. Συναθήσαμε νὰ συνθέτωμε τὸν ἑλληνικὸ πολιτισμὸ μὲ τὸν χριστιανικὸ, ποὺ τὸν διεδέχθη. Ὁ ἕνας τρέφει τὴ λατρεία γιὰ τὸ ὄραῖο, ὁ ἄλλος βλέπει τὴν θυσία γιὰ τὸ καλὸ σὰν παροξυσμὸ ἀγάπης. Μακάρι οἱ καινούργιες γενεές νὰ κάμουν τὴν ἴδια σύνθεση γιὰ τὸ καλὸ τῆς ἀνθρωπότητος.

Henri Bordeaux

τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας

ΔΙΠΛΗ ΤΙΜΗ

Τιμὴ σ' αὐτοὺς ποὺ πέσαν στις ἐπάλξεις
κι' ἔχει στὸν τάφο τους ἀπάνω χαραχθῆ:
«ὦ ξεῖν... τοῖς κείνων ρήμασι πειθόμενοι».
Μὰ πιότερη, διπλῆ, διαβάτη νὰ φυλάξῃ
σ' ἐκειοὺς ποὺ πέσαν δίχως νᾶχαν διαταχθῆ.

ΕΛ. ΜΑΪΝΑΣ

ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

Εἶνε γνωστὸν ὅτι πολλοὶ κατηγοροῦσαν τὸν Χριστιανισμὸν ὅτι περιεφρόνησε τὸ ἀνθρώπινον σῶμα. Ὅπως παρατηρεῖ ὁ σύγχρονος κορυφαῖος ἰατρός René Biot, «εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ θέματα τῆς ἀντιχριστιανικῆς προπαγάνδας, πού ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀφίνουν κληρονομιά ὁ ἓνας στὸν ἄλλον οἱ ἀντίπαλοι τῆς πίστεως. Στὰ χρόνια μας ὁ εἰδωλολάτρης τῆς νέας ἐποχῆς τὸ ἐπαναλαμβάνει. Στὰ σύγχρονα πλήθη, πού εἶναι ἀπληστα γιὰ ὑγεία, ὁ Χριστὸς παρουσιάζεται μ' αὐτὸν τὸν τρόπο σὰν ἐχθρὸς τῆς ἀρμονικῆς ἀνάπτυξης τοῦ σώματος. Κάθε τι πού εἶναι φυσικὴ χαρὰ στὸ ὑπαίθρο, μᾶς τὸ παρουσιάζουν σὰν κληροδοτήματα, ἀπέραντα πολὺτιμο, τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Ρωμαϊκῆς ἀρχαιότητος καὶ ἀντιπαραθέτουν στὸ ὠραῖο φῶς τοῦ σταδίου, τὶς σκληραγωγίες τῶν μοναστηριῶν, τὶς αὐστηρότητες τῶν ἀγίων, τὶς σωματικὰς θυσίας πού εἶναι ἡ ἴδια ἡ βάση τῆς πνευματικῆς ζωῆς... Οἱ λογοτεχνίαι τῆς μόδας ρίχνονται σ' αὐτὴ τὴ δυσφήμιση μὲ τὴν ψυχὴ τους...»

Ἄλλ' ὁ ἴδιος σοφὸς ἐπιστήμων δίδει τὴν ἀπάντησιν εἰς τὸ κατηγορητήριον αὐτό: «Ξέρουμε καλὰ ἐμεῖς πού ἔχουμε τὴν εὐτυχία νὰ εἴμαστε χριστιανοί, πὼς ἡ μομφὴ αὐτὴ εἶναι συκοφαντία. Μήπως τὸ οὐσιῶδες στὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι, ἴσα - ἴσα, ὅτι εἶναι ἡ θρησκεία ἑνὸς ἐνσαρκωμένου Θεοῦ; Καὶ ἀφοῦ ὁ Τίος τοῦ Θεοῦ δὲν φοβήθηκε νὰ ἐνσωματωθῇ στὴν ἀνθρώπινη σὰρκα μας, τὴν ἴδια ἀκριβῶς τοῦ καθενὸς μας, πόσο μεγαλεῖο πρέπει νὰ ἔχη ἀποτυπωθεῖ σ' αὐτὴ τὴν ὑλικὴ κατοικία! Κανεὶς ἄλλος ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ δὲν ἔδωσε τόση προσοχὴ στὸ σῶμα, μὲ τὴ λύπη πού αἰσθανόταν γιὰ τὴν πείνα, τὴ δίψα, καὶ τὴν κούραση ἐκείνων πού τὸν ἀκολουθοῦσαν. Κανεὶς δὲν ἦταν ὅσο Ἐκείνος ἀρωγὸς τῶν ἀρρώστων, γιαιτρεύοντάς

τους ἀπὸ τοὺς πόνους τους καὶ δείχνοντας ἔτσι τὴν ἀξία πού ἔδινε στὴν ὑγεία. Ἄν ἡ ἀρχαία εἰδωλολατρεία γνώρισε τὴ λατρεία, θὰ λέγαμε τὴν ὑπερηφάνεια, γιὰ τὸ γερὸ καὶ ὠραῖο σῶμα, ποῖος ἄλλος παρὰ ἡ Ἐκκλησία καὶ οἱ ἅγιοί της καλλιέργησε τὸ σεβασμὸ στὴ σὰρκα ὡς στὸ σημεῖο νὰ τὴν περιβάλλῃ μὲ εὐγενικὰς φροντίδας, ὅταν αὐτὴ ἐμφανίζεται στὴν ἄθλια κατάστασις τοῦ ξεχαρβαλώματος καὶ τῆς κατάρψεως; Θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ προσκαλέσῃ τοὺς σύγχρονους αἰσθητικούς, πού κηρύσσουν ἓνα εἶδος εἰδωλολατρείας γιὰ τὴ σὰρκα, νὰ περιποιηθοῦν τὶς πληγὰς ἐκείνων πού πάσχουν ἀπὸ λέπρα ἢ ἀπὸ καρκῖνο καὶ νὰ μὴν ἀποστρέφονται τὶς ἀκαθαρσίες καὶ τὰ περιττώματα, αὐτὰ πού δὲν ἀηδιάζουν τὴν καρδιά τῆς ἀδελφῆς τοῦ ἐλέους»⁽¹⁾.

Εἰς τὰς τόσων συμπετυκνωμένας αὐτὰς γραμμὰς ὁ μεγάλος ἰατρός Biot μᾶς δίδει μίαν αὐθεντικὴν τοποθέτησιν τοῦ μεγάλου προβλήματος. Ἐπειδὴ ὁμοῦ τὸ θέμα ἐτέθη ἤδη διὰ τοῦ προηγουμένου ἀρθροῦ μας^(1α), ἀξίζει νὰ τὸ ἐρευνησωμεν κάπως διεξοδικώτερον. Καὶ συγκεκριμένως εἶναι ἀνάγκη νὰ ἴδωμεν, ἐὰν ἡ τιμὴ τὴν ὁποῖαν ἀπονέμει εἰς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ὁ Θεοδῶρητος ἢ ὁ Γρηγόριος Νύσσης ἢ ὁ Νεμέσιος ἀποτελοῦν μίαν ἐξάίρεσιν ἢ εἶναι βασικὴ γραμμὴ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας.

**

Πὼς βλέπει ἄρα γε ὁ Χριστιανισμὸς τὸ σῶμα;

Κατὰ τοὺς συγχρόνους μας θεολόγους ἡ θρησκεία τῆς Καινῆς Διαθήκης βλέπει τὸ σῶμα «ὡς σημεῖον καὶ ἐπιφάνειαν τοῦ προ-

(1) «Ἐρωτικὴ ἀγωγή», σελ. 17 - 18, ἐκδ. Καζουλίδη.

(1α) «Ἐνας ἀρχαῖος ἕμνος πρὸς τὸ σῶμα», «Ἀκτίνες», Ἰουνίου 1958 σελ. 256.

σώπου» (2), «ὡς τὴν βαθεῖαν καταβολὴν τοῦ ὄντος μέσα εἰς τὴν πραγματικότητα τοῦ ὄρατου κόσμου» (3). «Τὸ σῶμα δὲν εἶναι ἡ ὑλικὴ πραγματικότης τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως διὰ τὸν Ἑλληνα, ἀλλὰ ἡ ἐξωτερικὴ ὄψις τοῦ εἶναι του» (4). Ἐκφαίνει τὴν δύναμιν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς ψυχῆς (5). Τὸ σῶμα εἶναι τὸ μέσον ἐνεργείας τῆς ψυχῆς, μέσον ἐκφράσεως, ἐρμηνεύει τῆς ψυχῆς, εἰκὼν τοῦ προσωπικοῦ μυστηρίου της, ἀλλὰ καὶ μέσον κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων (6). Ὁ Χριστιανισμὸς βλέπει τὴν ψυχὴν ὡς ζωοποιούσαν τὸ σῶμα, καὶ τὸ σῶμα ὡς κάτι ποὺ ἀποκαλύπτει τὴν ψυχὴν καὶ προσπαθεῖ νὰ σώσῃ τὸ σῶμα ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ὕλης, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν ἀπὸ κάθε ἀκρότητα μανιχαϊκὴν ἢ Πουριτανικὴν (7). Ὁ Χριστιανισμὸς ἀναγνωρίζει καὶ σέβεται τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὸ θέλει «ἑραρχημένον εἰς τὸ πνεῦμα» (8).

Αὐτὰ δὲν εἶναι νεώτεροι διατυπώσεις. Εἶναι βασικαὶ ἀρχαὶ τῆς πίστεώς μας. Ἀρκεῖ νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὰ θεμελιώδη ἄρθρα τῆς χριστιανικῆς κοσμοθεωρίας, διὰ νὰ ἴδωμεν πόση ἀξία ἀπεδόθη εἰς τὸ ἀνθρώπινον σῶμα διὰ μέσου τῶν αἰώνων — χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνῃ ὅτι ἔλειψαν ἐνίστε καὶ αἱ ἐπιτροπαί.

α) Ὁ ἴδιος ὁ Παντοδύναμος Θεὸς τὸ ἐδημιούργησε μὲ ἰδιαιτέραν σοφίαν καὶ στοργὴν. «Καταξιοῖ ἰδίᾳ χειρὶ διαπλάσαι τὸ ἡμέτερον σῶμα» τονίζει ὁ Μέγας Βασίλειος, καθὼς καὶ ὅλοι οἱ μεγάλοι ἐρμη-

νεῖς τοῦ δόγματος, οἱ ὁποῖοι ὑπογραμμίζουν τὸ βαθύτατον νόημα τῆς τιμητικῆς αὐτῆς πράξεως τοῦ Δημιουργοῦ.

β) Ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ τὸ περιεβλήθη διὰ τῆς σαρκώσεώς του. «Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο» (Ἰω. α' 14): εἶναι μιὰ βασικὴ ἀλήθεια τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὴν ὁποῖαν ἐκήρυξεν ἡ Ἐκκλησία καταπολεμήσασα τοὺς Δοκητὰς, οἱ ὁποῖοι ἠρνοῦντο πραγματικὸν σῶμα τοῦ Σωτῆρος χαρακτηρίζεται μὲ τὰ τιμιώτερα ἐπιθέτα ἀπὸ τοὺς Πατέρας. «Θεοδόχον σάρκα» τὸ ὀνομάζει ὁ Γρηγόριος ὁ Νύσσης. Ὁ δὲ μέγας Ἀθανάσιος, ὁ ὁποῖος ἔγραψεν εἰδικὸν «λόγον περὶ τῆς ἐνανθρωπίσεως τοῦ Λόγου» παρατηρεῖ ὅτι ὁ Χριστὸς «ἰδιοποιεῖται τὸ σῶμα ὡσπερ ὄργανον, ἐν αὐτῷ γνωρίζομενος καὶ ἐνοικῶν», «καὶ τὰς αἰσθήσεις πάντων ἀνθρώπων προσλαμβάνει», καὶ τοιοῦτοτρόπως «τὸ σῶμα ἠγίαζεν» (Ἐκδ. Α. Robertson § VIII, XV, XVII). Ἀλλὰ καὶ δέκα αἰῶνας ἀργότερα ὁ ἄγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς τονίζει ὅτι ὁ Χριστὸς ἐσαρκώθη, «εἶνα τιμῆση τὴν σάρκα καὶ αὐτὴν τὴν θνητὴν» (Ὁμιλία περὶ τῆς κατὰ σάρκα τοῦ Κ. Η. Ι. Χ. οἰκονομίας).

γ) Ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν ἐπὶ γῆς ζωὴν Του ἐφρόντισε ποικιλοτρόπως καὶ ἐπανειλημμένως περὶ τῶν ἀναγκῶν τοῦ σώματος. Πόσα χιλιάδας σώματα ἔθρεψε θανατουργικῶς καὶ πόσα θεράπευσε! Πόσον λησμονοῦμεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς περιήγεν ὅλην τὴν Γαλιλαίαν, ὄχι μόνον διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, ἀλλὰ «καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. (Ματθ. δ' 23, Λουκ. 18). Ἐπίσης ἡ βαρυσήμαντος φράσις Του «Τὸ Σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ Σάββατον» (Μαρκ. β' 27), ἐλέχθη προκειμένου περὶ τῆς τροφῆς τοῦ σώματος. Τὴν ἰδιαιτέραν μέριμναν καὶ πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ διὰ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, φανερῶνει καὶ τὸ καταπληκτικὸν ἐκεῖνο ρητόν: «Ἰμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημένα εἰσὶ» (Ματθ. ι', 30) (9).

(2) M. M o r c o s : «Le corps, temple du St Esprit», Syndesmos, Decembre 1956.

(3) D. C h a r l i e r : «Bible et vie chrétienne», No 4.

(4) D. F r a n s e n : «Bible et vie chrétienne», No 5.

(5) X. Ἀ ν δ ρ ο ῦ τ σ ο υ : «Δογματικὴ», Ἀθῆναι 1907, σελ. 137, ὑποσ. 2.

(6) J. M o u r o u x : «Sens Chrétien de l' homme», Paris, 1953. P. 43 - 57.

(7) G. S i e w e r t h : «L' homme et son corps», Paris 1957. R. G u a r d i n i : «L' esprit de la liturgie», Paris 1948, P. 48.

(8) Π. Μ ε λ ῖ τ η ς, «Ἀκτῖνες» 1957, σελ. 149, καὶ Towards a Christian Civilization, Athens 1950. Ἰ. Φ ο ρ α γ κ ο ὕ λ η : «Χριστιανισμὸς καὶ σωματικὴ ἀγωγή», Ἀθῆναι 1937.

Γ. Κ α ψ ω μ έ ν ο υ : «Τὸ γυμναστικὸν ἰδεῶδες καὶ ὁ Χριστιανισμὸς», Χανιά 1955.

(9) Π. Ι. Μ π ρ α τ σ ι ὄ τ ο υ , «Ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ», Ἀθῆναι 1955.

δ) Ἀλλά καὶ πόσον λησμονοῦμεν, ὅτι ὁ Χριστὸς διὰ τῆς λαμπροφόρου Ἀναστάσεως Του ἀνέστησε τὸ ἰδικόν μας ἀνθρώπινον σῶμα καὶ διὰ τῆς Ἀναλήψεώς Του τὸ ἐνεθρόνισεν εἰς τὰ ἐπουράνια σκηνώματα. Καὶ οὕτως ἔχομεν τὴν ἀνθρωπίνην σάρκα κατὰ τὸ Γρηγόριον Νύσσης «διὰ τῆς ἀναστάσεως συνεπαρθεῖσαν τῇ θεότητι».

ε) Κήρυξ τῆς μεγάλης αὐτῆς διδασκαλίας ὁ Παῦλος, συστηματοποιεῖ, ἀλλὰ καὶ ἐξαίρει τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ σώματος. Εἰς τὸ ἕκτον κεφάλαιον τῆς περιφήμου Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς του, καταπολεμῶν κάθε κατάχρησιν, θεμελιώνει τὴν βαθυστόχαστον ἀρχὴν ὅτι «τὸ σῶμα (ἀνήκει) τῷ Κυρίῳ καὶ ὁ Κύριος τῷ σώματι». Καὶ προχωρεῖ μὲ τὴν ὑπέροχον διαλεκτικὴν του εἰς τὰς δύο σπουδαιότητας διακηρύξεις, ὅτι τὰ σώματά μας εἶναι «μέλη Χριστοῦ», καὶ ὅτι τὸ καθένα εἶναι «ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου Πνεύματος». Καταλήγει δὲ εἰς τὸ πρωτοφανὲς ἐκεῖνο συμπέρασμα: «Δοξάσατε δὴ τὸν Θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἅτινά ἐστι τοῦ Θεοῦ». Ἡ ἰδία προτροπὴ ἐπαναλαμβάνεται εἰς ἐντονώτερον τόνον πρὸς τοὺς χριστιανοὺς τῆς Ρώμης, ὅπως παραστήσουν τὰ σώματα αὐτῶν «θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν...» (Ρωμ. ιβ', 1). Τὸ σῶμα, λοιπόν, ὄχι ἀπλῶς μέλος Χριστοῦ καὶ ναὸς τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ καὶ ζωντανὴ θυσία πρὸς τὸν Ὑψιστον. Ὑπάρχει ἀνωτέρα βαθμὶς εἰς τὴν ἀξιολογικὴν κλίμακα; Εἶναι ἀκόμη χαρακτηριστικὸν ὅτι εἰς μίαν ἐπιστολὴν τῆς αἰχμαλωσίας ὁ δέσμιος, ἀλλὰ ἀδούλωτος ἀπόστολος, πιστεύει ὅτι: «ὡς πάντοτε, καὶ νῦν μεγαλυνθήσεται Χριστὸς ἐν τῷ σώματί μου» (Φιλιπ. α', 20).

Ὁ ἴδιος ἐμπνευσμένος ἀπόστολος εἰς τὸν ἐκλεκτὸν του μαθητὴν Τιμόθεον δίδει συμβουλὰς διὰ τὴν ὑγιεινὴν διαίταν (Α' Τιμ. ε', 23), διὰ τὴν σωματικὴν γυμνασίαν (Α' Τιμ. δ', 8), καυτηριάζει δὲ τοὺς αἰρετικούς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι συνιστοῦν ἀποχὴν ἀπὸ τοῦ γάμου καὶ τῶν βρωμάτων (Α' Τιμ. δ' 2-4). Αἱ ἐντολαὶ αὐταὶ δίδονται εἰς ἕνα ἐκ τῶν πρώτων ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας.

Τέλος ὁ Παῦλος διακηρύσσει ὅτι τὸ σῶμα μας θὰ γίνῃ «σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης» τοῦ Χριστοῦ (Φιλ. γ', 21) καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν διατρῶνεται καὶ τὴν μέλλουσαν δόξαν του. Ὅπως παρατηρεῖ ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ ὁ Γρηγόριος Νύσσης, «τὰ λυθέντα διὰ τοῦ θανάτου» σώματα «πάλιν κατὰ τὸ ἔαρ τῆς ἀναστάσεως» θὰ ἀναδείξῃ ἢ γῆ εἰς «στάχεις εὐμεγέθεις καὶ ἀμφιλαφεῖς» (περὶ ψυχῆς καὶ ἀναστάσεως Ρ. Γ. 46, 153 - 160).

στ') Ἡ ἀξία τοῦ σώματος δὲν τονίζεται μόνον εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, ἀλλὰ καὶ ἕκτοτε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Εἰς τὴν λατρείαν τῶν χριστιανῶν δὲν συμμετέχει μόνον ἡ ψυχὴ, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα. Τὸ σῶμα γονατίζει, ὑψώνει τὰς χεῖρας, δίδει τὸν ἀσπασμὸν τῆς εἰρήνης, κάμνει τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ κ.ο.κ. Ἀλλὰ καὶ πόσαι δεήσεις ἀναπέμπονται διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ σώματος «ὑπὲρ νοσοῦντων, καμνόντων κ.λ.π.». Ἀκόμη ἡ ὀρθόδοξος λατρεία εὐλογεῖ καὶ ἁγιάζει τὸ σῶμα εἰς κάθε περιστάσει καὶ εἰς κάθε ἀνάγκην του. Τί ἄλλο κάμνουν τὰ μυστήρια τοῦ βαπτίσματος καὶ τοῦ χρίσματος, τοῦ εὐχέλαιου, τοῦ γάμου; Ὅσον διὰ τὴν θείαν Κοινωνίαν, δι' αὐτῆς τὸ σῶμα μας γίνεται κοινωνὸν τοῦ σώματος τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Θεοῦ.

Ἄλλ' ἀκόμη καὶ ἡ ὀρθόδοξος ὑμνολογία ὑμνεῖ τὸ σῶμα. Ἄς ἐνθυμηθῶμεν π.χ. τὸ ὠραιότατον ἐκεῖνο τροπάριον τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας, ὅπου τὸ σῶμα χαρακτηρίζεται ποιητικῶς τῷ τρόπῳ ὡς «ἡ κατ' εἰκόνα Θεοῦ πλασθεῖσα ἡμῖν ὠραιότης»⁽¹⁰⁾.

ζ') Δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν τὴν ἰδιαιτέραν τιμὴν, τῆς ὁποίας ἀπῆλθαν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν τὰ σώματα τῶν μαρτύρων καὶ τῶν ὁμολογητῶν. Ὁνομάζοντο «ἅγια καὶ ἱερά» καὶ «τιμιώτερα λίθων πολυτελῶν». Οἱ χριστιανοὶ τὰ κατησπάζοντο μὲ βαθὺν σεβασμὸν καὶ τὰ ἐτίμων ποικιλοτρόπως, εἴτε κατὰ τὴν ὄραν τοῦ μαρτυρίου εἴτε μετὰ τὴν ἐκδημίαν τῆς ψυχῆς. Ἐπίστευαν ἀκραδάντως ὅτι ὁ Χρι-

(10) X. Ἄ ν δ ρ ο ὑ τ σ ο υ: «Δογματικὴ», Ἀθήναι 1907, σελ. 137, ὑποσ. 2.

στός «δοξάζεται ἐν τοῖς μέλεσιν αὐτῶν» (Μαρτύριον Λουγδούνου, Εὐσεβίου Ἐκκλ. Ἱστορία V, 1, 29). Διὰ τοῦτο ζωηρῶς ἐπεθύμουν νὰ παραλάβουν τὰ λείψανά των, ὅπως εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ ἐπισκόπου Πολυκάρπου, καὶ «κοινωνήσαι τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ σαρκίῳ». Χαρακτηριστικώτατα ὁ Μέγας Βασίλειος διδάσκει ὅτι «ὁ ἀψάμενος ὁστέων μάρτυρος, λαμβάνει τινὰ μετουσίαν ἁγιασμοῦ ἐκ τῆς τῷ σώματι παρεδρευούσης χάριτος» (Ὁμιλ. εἰς τὸν 115 Ψαλμ., R.G. 30, 112). Ὁ Γρηγόριος Νύσσης τονίζει, ὅτι τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος «τῷ πάθει τοῦ μαρτυρίου χαριτωθέν, ἐστιν ἐράσμιον» (Εἰς Θεόδ. P. G. 46, 760). Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος προσθέτει ὅτι ὄχι μόνον ἡ ψυχὴ, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος μετέλαβε διὰ τοῦ μαρτυρίου «πλείονος χάριτος» (Εἰς Αἴγυπτ. μάρτ., P. G. 50, 695). Ὁ δὲ Κύριλλος Ἱεροσολύμων παρατηρεῖ, ὅτι τὰ σώματα τῶν ἡρώων τῆς πίστεως διὰ τῆς δι' αὐτῶν ἐκδηλουμένης χάριτος ἐπιτελοῦν «ψυχῆς ἔργον» «διὰ τὴν ἐν τοσοῦτοις ἔτεσιν ἐνοικήσαν ἐν αὐτοῖς δικαίαν ψυχὴν» (Κατηχ. 18, R. G. 33, 1037) (11).

Ἐάν φανοῦν εἰς κανένα ὑπερβολικὰ αὐτά, θὰ εἶχομεν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι πάντως ἡ ἱερὰ αὐτὴ τιμὴ δὲν ἤμπορεῖ νὰ παραβληθῆ μετὰ τὴν παράφρονα λατρείαν τῶν σωμάτων τῶν «στὰρ» τῆς ὀθόνης καὶ τῶν ἀθλητῶν τοῦ ρίγκ τῆς ἐποχῆς μας.

η') Τὴν τιμὴν, ἡ ὁποία ἀποδίδεται εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ ὡς σῶμα, ἤμπορεῖ νὰ μᾶς τὴν φανερώσῃ καὶ ἡ ὀρθόδοξος εἰκονογραφία, ἡ ὁποία δὲν ἔπαυσε ποτὲ νὰ ἐξικονίζῃ τὸ σῶμα τοῦ ἐνανθρωπίσαντος Λόγου, καὶ ὄλων τῶν ἁγίων του, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Ἡ εἰκὼν, κατὰ τὴν ὀρθόδοξον ἀντίληψιν, παριστάνει τὸ μεταμορφωμένον ἀνθρώπινον σῶμα, τὴν ἀνακαινισμένην ἀνθρωπίνην φύσιν, ἐλευθερωμένην ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Ἡ ὀρθόδοξος αὐτὴ ἀποψὶς στηρίζεται εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ, ὅτι οἱ ἄγιοι κατὰ τὸ διάστημα τῆς ζωῆς των ἦσαν πλήρεις ἁγίου

Πνεύματος, καὶ μετὰ τὸν θάνατόν των ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος διαμένει διαρκῶς εἰς τὰς ψυχὰς των, εἰς τὰ σώματά των, εἰς τὴν ὄψιν των καὶ εἰς τὰς ἁγίας εἰκόνας των. Στηρίζεται ἀκόμη εἰς τὴν γνώμην τὴν ὁποίαν ἐκφράζει εἰς τὸν πγ' λόγον τοῦ ὁ Συμεὼν ὁ νέος Θεολόγος: «ὁ ἄνθρωπος τοῦ ὁποίου ἡ ψυχὴ ἔγινε πῦρ, μεταδίδει καὶ εἰς τὸ σῶμα του ἀπὸ τὴν ἰδικὴν τῆς λαμπρότητά, καθὼς καὶ τὸ αἰσθητὸν πῦρ μεταδίδει εἰς τὸν σίδηρον ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του ἐνέργειαν» (12). Αὐτὰ τὰ φωτισμένα καὶ ἁγιασμένα σώματα παριστάνουν αἱ ὀρθόδοξοι εἰκόνας.

θ') Ἀλλὰ καὶ ὁ ὀρθόδοξος ἀσκητισμὸς μέσα εἰς τὰ κανονικὰ πλαίσια του δὲν ἦτο περιφρόνησις τοῦ σώματος, ἀλλὰ «ἄσκησις καὶ ἄθλησις» καὶ προσφορὰ εἰς τὸν Θεόν. Ὁ παρθενικὸς βίος κατὰ τοὺς Πατέρας ἀποβλέπει «εἰς τιμὴν τῆς σαρκὸς τοῦ Κυρίου» (Ἐπιστολὴ Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου πρὸς Πολύκαρπον V). Διὰ τοὺς ἀσκητὰς ἰσχύει ἐκεῖνο πού ἐγγραφεν ὁ Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης: «Εἰ μὲν μόνη κατάρθωσεν ἡ ψυχὴ, μόνη καὶ στεφανούσθω· εἰ δὲ καὶ τὸ σῶμα ἐμερίσατο τοὺς ἄθλους, μετ' αὐτοῦ καὶ στεφανούσθω!» Ἀδελφωμένον λοιπὸν τὸ σῶμα μετὰ τὴν ψυχὴν καὶ εἰς τοὺς πνευματικὸς ἀγῶνας, ὄχι ἀντίπαλον. Ἄξιον τιμῆς καὶ στεφάνου καὶ ὄχι ἄξιον περιφρονήσεως. Ἡ ἄσκησις κατὰ ταῦτα δὲν προέρχεται ἀπὸ μῖσος πρὸς τὸ σῶμα, ἀλλ' ἦτο «θυσιὰ ζῶσα, ἁγία, εὐάρεστος, λογικὴ». Ἐξ ἄλλου ἡ Ἐκκλησία δὲν ἐκήρυξεν ὅτι αἱ κακουχίαι τῶν ἀσκητῶν εἶναι κάτι πού πρέπει ὅλοι νὰ τὸ ἀκολουθήσουν ἀλλ' ὅτι ἦσαν προσωπικαί των θυσιῶν καὶ ἐκούσιοι ἄθλοι.

ι') Σχετικῶς εἶναι ἄξιον πολλῆς προσοχῆς ὅτι ἐκκλησιαστικαὶ σύνοδοι, αἱ ὁποῖαι συνεκλήθησαν διὰ νὰ διατυπώσουν τὸ ὀρθόδοξον δόγμα, ἠσχολήθησαν καὶ μετὰ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα διὰ νὰ τὸ ὑπερασπίσουν ἐναντι διαφόρων αἱρέσεων (γνωστικῶν, μαριχαιῶν, εὐσταθιανῶν, καθαρῶν, κ.λ.π.), αἱ ὁποῖαι ἀπέφευγον τὸν γάμον ἢ τὴν κρεω-

(11) Ἄ. Φ υ τ ρ ά κ η: «Λείψανα καὶ τάφοι μαρτύρων», Ἀθῆναι 1955, σελ. 25 - 28, 103 - 105.

(12) Λ. Ο ὑ σ π έ ν σ κ η: «Ἡ Εἰκόνα», μεταφρ. Φ. Κόντογλου, Ἀθῆναι 1952.

φαγίαν ἢ προέβαιναν εἰς ἀκρωτηριασμούς. Ὅλους αὐτοὺς ἡ Ἐκκλησία τοὺς ἐκατη-
 ρίασεν ὡς «ἐχθροὺς τῆς τοῦ Θεοῦ δημιουργίας» (κβ' & να' Ἀποστολικὸς Κανὼν
 κ.λ.π.).

ια') Ὅσον διὰ τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκ-
 κλησίας δι' αὐτοὺς θὰ ἐχρειάζετο εἰδικὴ
 ἔρευνα, διότι θὰ εἶχαν τόσα πολλὰ νὰ μᾶς
 εἴπουν. Ἐν πρώτοις ὑπεθυμίζομεν τὰ ὅσα
 λέγουν διὰ τὸ σῶμα, ὅταν ὁμιλοῦν περὶ ἐρ-
 γασίας ἢ περὶ τῆς μετρημένης ἀπολαύσεως
 τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, καὶ τὰ ὁποῖα ἔχουν
 δημοσιευθῆ εἰς τὰς «Ἀκτῖνας»⁽¹³⁾. Ἀπὸ
 τοὺς ἀρχαιοτέρους Πατέρας ἀναφέρομεν ἐ-
 δῶ τὸν μεγάλον ἀνθρωπιστὴν Κλήμεντα
 τὸν Ἀλεξανδρέα, ὁ ὁποῖος παρατηρεῖ ὅτι
 δὲν κάμνουν καλὰ «οἱ κακίζοντες τὸ σῶμα».
 Οἱ τοιοῦτοι, λέγει, δὲν βλέπουν ὅτι ἡ κατα-
 σκευὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὀρθία, ἀποβλέ-
 πουσα εἰς τὴν θεὰν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὅτι
 «ἡ ὀργανοποιία τῶν αἰσθήσεων συντείνει
 πρὸς γνῶσιν, τὰ δὲ μέλη καὶ μέρη πρὸς τὸ
 καλόν, οὐ πρὸς ἡδονὴν εὐθετα. Ὅθεν ἐπι-
 δεκτικὸν γίνεται τῆς τιμωτάτης τῷ Θεῷ
 ψυχῆς τὸ οἰκητήριον τοῦτο καὶ Πνεύματος
 ἁγίου κατὰ τὸν τῆς ψυχῆς τε καὶ σώματος
 ἁγιασμὸν καταξιούται, τῷ τοῦ Σωτῆρος κα-
 ταρτισμῷ τελειούμενον» (P. G. 8, 1372 -
 1373). Ἄς ἐνθυμηθῶμεν ἀκόμη, ὅτι ὁ ἱ-
 διος ἱερός συγγραφεὺς εἰς τὸν «Παιδαγω-
 γόν» του ἔχει εἰδικὴν παράγραφον μὲ τὸν
 τίτλον: «Ὅτι καὶ γυμνάσια ἐγκριτέον τοῖς
 κατὰ λόγον βιοῦσι»⁽¹⁴⁾. Ὁ δὲ μέγας Βα-
 σίλειος ἐδοκίμασε κάποτε μεγάλην στενοχω-
 ρίαν, διότι μετὰ τὸν χωρισμὸν τῆς πόλεως
 εἰς δύο ἐπαρχίας, οἱ κάτοικοι θὰ ἐγκατέλι-
 πον τὰ γυμναστήρια εἰς τὴν πόλιν διὰ νὰ
 ἐγκατασταθοῦν εἰς νέαν πρωτεύουσαν. «Γυ-
 μνάσια κεκλεισμένα καὶ νύκτας ἀλαμπεῖς
 οὐκ ἔξ ἡμᾶς οὐδὲν λογίζεσθαι ἢ περὶ τοῦ
 ζῆν ἀγωνία» (Migne 32, 488). Ἐπίσης
 ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς συνιστᾷ εἰς τὸν
 νεαρὸν Νικόβουλον, ὅπως κατὰ τὸν χρόνον
 τῶν σπουδῶν του εἰς Ἀλεξανδρείαν ἀσκή-

ται καὶ ἐξέρχεται εἰς τὸ ὑπαιθρον (Migne
 37, 1539).

Ἦραία εἶναι καὶ ἡ παρομοίωσις τοῦ σώ-
 ματος, ποῦ μᾶς δίδει ὁ Τερτυλλιανός, ὁ ὁ-
 ποῖος εἰς ἓνα ἀντιαιρετικὸν τοῦ ἔργου γρά-
 φει: «Ἡ σὰρξ εἶναι σὰν τὴν σύζυγον, ποῦ
 εἶναι προσκεκολλημένη εἰς τὸν σύζυγόν της,
 δηλ. εἰς τὴν ψυχὴν, μὲ δεσμοὺς αἵματος.
 Κανεὶς ἄλλος, ὃ ψυχῆ, καὶ τίποτε ἄλλο δὲν
 σοῦ εἶναι τόσον ἐγγύς, ὅσον τὸ σῶμα»⁽¹⁵⁾.

Ἀφίνομεν τὸν ἅγιον Κύριλλον, ὁ ὁποῖος
 χαρακτηρίζει τὸ σῶμα καλλιτέχνημα τοῦ
 δημιουργοῦ, καὶ τὸν ἅγιον Ἀμβρόσιον, ὁ
 ὁποῖος τὸ ὀνομάζει ἔνδυμα τῆς ψυχῆς, καὶ
 ἐρχόμεθα εἰς τὸν λαοφιλέστατον κήρυκα
 τῆς Ὀρθοδοξίας, τὸν Ἰωάννην τὸν Χρυ-
 σόστομον. Δὲν εἶναι μόνον ἀπολογητὴς τοῦ
 Πνεύματος, ἀλλὰ καὶ τοῦ σώματος. Ἴδου
 τί λέγει εἰς μίαν ὁμιλίαν ἐπὶ τοῦ χωρίου:
 «Καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ σκήνει στενάζου-
 μεν βαρούμενοι, ἐφ' ᾧ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι
 ἀλλ' ἐπενδύσασθαι». «Ἐνταῦθα τοῖς τοῦ
 σώματος διαβάλλουσι τὴν φύσιν, καὶ τῆς
 σαρκὸς τῆς ἡμετέρας κατηγοροῦσι καιρῶν
 ἔδωκε πληγὴν... (ὁ ἱ. συγγραφεὺς) ἵνα μὴ
 νομίσης ὅτι ὡς κακὸν φεύγει τὸ σῶμα καὶ
 πονηρίας αἴτιον καὶ ἐχθρὸν καὶ πολέμιον...
 Οὐ τὴν σάρκα ἀποθέσθαι βούλομεθα, φη-
 σίν, ἀλλὰ τὴν φθοράν. Οὐ τὸ σῶμα, ἀλλὰ
 τὸν θάνατον... Τὸ μὲν σῶμα ἔργον ἐγένετο
 τοῦ Θεοῦ, ἡ δὲ φθορὰ καὶ ὁ θάνατος ὑπὸ
 τῆς ἁμαρτίας εἰσέχθη. Τὸ γοῦν ἀλλότριον
 ἀποδύσασθαι βούλομαι, φησὶν, οὐ τὸ οἰ-
 κεῖον. Ἀλλότριον δὲ οὐ τὸ σῶμα, ἀλλ' ἡ
 φθορὰ... καὶ ἵνα μάθης ὅτι τὸ ἐνδύσασθαι
 οὐ περὶ τοῦ σώματός φησιν, ἀλλὰ περὶ τῆς
 φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου, λέγει «ἵνα κατα-
 ποθῆ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς...» ὥστε ἀπό-
 λειαν οὐχὶ τοῦ σώματος λέγει, ἀλλὰ θανάτου
 καὶ φθορᾶς... τοσαύτη γὰρ αὐτοῦ ἐστὶν ἡ
 εὐγένεια... Μὴ γὰρ μοι φλέγμα καὶ χολὴν
 εἴτης καὶ ἰδρωτὰ καὶ ρύπον καὶ τὰ ἄλλα
 ἄπερ οἱ κατηγοροῦντες τὸ σῶμα λέγουσιν·
 οὐ γὰρ τῆς τοῦ σώματος φύσεως ταῦτα ἴην,
 ἀλλὰ τῆς ὑπερὸν ἐπιγενομένης φθορᾶς. Εἰ
 δὲ θέλεις αὐτοῦ καταμαθεῖν τὴν ἀρετὴν,

(13) «Ἐργασία, μίμησις Θεοῦ», Ἐκτῖνες»
 1957, σελ. 349. «Βασιλικὴ δόξ», Ἐκτῖνες»
 1958, σελ. 67.

(14) «Κοινωνικαὶ ἰδέαι Κλήμεντος», Ἐκ-
 τῖνες» 1956, σελ. 209.

(15) De Resurrectione Carnis LXVIII,
 P. L. 2, 885 - 886 .

ἔπελθε τῶν μελῶν ἀπάντων τὴν διάπλασιν, τὸ σχῆμα, τὰς ἐνεργείας, τὴν πρὸς ἄλληλα συμφωνίαν... Οἱ τε ἅγιοι πάντες μετὰ τούτου ζῶντες, τὴν ἀγγελικὴν ἐκείνην ἐπεδείξαντο πολιτείαν καὶ οὐδεμία καὶ ἐντεῦθεν αὐτοῖς ἐγένετο βλάβη πρὸς τὸν τῆς ἀρετῆς δρόμον...».

Καὶ καταλήγει ὁ χρυσοῦς ρήτωρ καὶ ἀπολογητὴς τοῦ σώματος: Ποίας συγγνώμης ἠμποροῦν νὰ τύχουν ὅσοι τὸ διαβάλλουν καὶ τὸ κακίζουσιν; Καὶ δὲν θὰ εἴχομεν μόνον αὐτὰ νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ σώματος — προσθέτει — «ἀλλ' ὅτι καὶ θεογνωσίας ἡμῖν αἴτιον γέγονεν αὐτό» (16).

Εἶναι ἐπίσης ἰδιαίτερας προσοχῆς ἄξιοι τὸ γεγονός, ὅτι καὶ εἰς μεταγενεστέρους αἰῶνας ἄνδρες φημιζόμενοι διὰ τὴν ἀσκητικότητα τῶν, καὶ μάλιστα εἰς συγγράμματά των ἀσκητικά, ὑπερασπίζονται τὸ σῶμα καὶ τὸ ἐξυμνοῦν. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς π. χ. εἰς τὸ ἔργον του «Ἐπερ τῶν ἱερῶς ἡσυχάζοντων» (17), ὀνομάζει τὸ σῶμα οἰκητήριον Θεοῦ καὶ τονίζει ὅτι δὲν ἀποτελεῖ κακόν. Ἀναφέρει δὲ τὰ ἐξῆς κλασικὰ ρητὰ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης: «Ἐδίψησέ σε ἡ ψυχὴ μου, ποσαπλῶς σοι ἡ σὰρξ μου» (Ψαλμ. 62). «Ἡ καρδία μου καὶ ἡ σὰρξ μου ἠγαλλιάσαντο ἐπὶ Θεὸν ζῶντα» (Ψαλμ. 83, 3). «Ἡ κοιλία μου...ὡς κιθάρα ἠχήσει καὶ τὰ ἐντός μου ὡσεὶ τείχος, ὃ ἐνεκαίνισας» (Ἠσ. ιστ' 11). Ἀλλὰ καὶ δλόκληρος ἡ πατερικὴ φιλολογία εἶναι χαρακτηριστικῶς ἀνθρωπολογικὴ (18).

***

Ἀπὸ τὴν σύντομον αὐτὴν ἀναδρομὴν βλέπομεν ὅτι εἰς ὅλας τὰς χριστιανικὰς ἐποχάς, ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους μέχρι τῶν

πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ τὴν Γραφὴν καὶ τὴν ἱερὰν παράδοσιν, ἀπὸ τὰς συνόδους καὶ τὴν λατρείαν, ἀπὸ τὰ ἱερὰ μυστήρια καὶ τὰς εἰκόνας ἐτιμήθη τὸ ἀνθρώπινον σῶμα.

Ἐπομένως δὲν εἶναι μόνον ἡ ἀρχαία Ἑλλάς ἡ χώρα, ὅπου ἠκούσθησαν ὕμνοι πρὸς αὐτό. Τουναντίον, εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ἠκούσθησαν καὶ αἱ βαρύτεραι λέξεις εἰς βάρος τοῦ σώματος: φυλακὴ καὶ δεσμοτήριον ἐχαρκτηρίσθη κάποτε ἀπὸ τὸν Πλάτωνα, φύσει κακόν, βάρος καὶ τιμωρία τῆς ψυχῆς κατὰ τὸν Σενέκαν, πάντων ἀηδέστατον καὶ ρυπαρώτατον κατὰ τὸν Ἐπίκτητον (19).

Κατόπιν αὐτῶν ἠμποροῦμεν νὰ καταλήξωμεν μαζί με τὸν καθηγητὴν τῆς φιλοσοφίας Johannes Hessen: «Ἡ ἀρνητικὴ ἀξιολόγησις τοῦ σώματος, «ἡ ἐχθρότης πρὸς τὸ σῶμα», δὲν ἔχει τὴν πατρίδα αὐτῆς εἰς τὸν Χριστιανισμόν, ἀλλ' εἰς τὸν ἐθνισμόν, ἰδίως εἰς τὸν Ἑλληνισμόν, ὃ ὁποῖος ἠντλησε τὴν ἀντίληψιν αὐτὴν ἀπὸ τὰς ἀνατολικὰς θρησκείας» (20).

Ὁ Χριστιανισμὸς βεβαίως δὲν ἐλάτρευσε τὸ σῶμα, τὸ ἠγάπησε ὅμως καὶ τὸ ἐτίμησε καὶ τὸ ἐδόξασεν ὅσον οὐδεὶς ἄλλος. Ὡσάν τὸν καλὸν Σαμαρείτην «ἐπεμελήθη αὐτοῦ» μετὰ τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον τῆς ἀγάπης του καὶ πάντοτε «ἐκτρέφει καὶ θάλπει» αὐτὸ (Ἐφεσ. ε' 29). Μακρὰν ἀπὸ τὰς νεοπλατωνικὰς ἀκρότητας, ὅσον καὶ ἀπὸ τὰς καταχρήσεις τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ, ὃ Χριστιανισμὸς ἠκολούθησε καὶ ἐδῶ τὴν «βασίλικὴν ὁδὸν» τῆς ἁρμονίας καὶ τοῦ μέτρου, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι εἶναι εἰς ὅλα ἡ θρησκεία τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ζωῆς.

B. ΕΡΑΣΤΟΣ

(16) Ἐκδοσις Bareille, τ. 4, σ. 61 - 62.

(17) Migne 150, 1104.

(18) Β. Ἐ ρ ἄ σ τ ο υ: «Πρὸς μίαν ὁρθόδοξον ἀνθρωπολογίαν», ἐν Ἀφιέρωμα εἰς μνήμην Ἀλ. Γκιάλια, Ἀθῆναι 1958.

(19) Β. Χ. Ἰ ω α ν ν ῖ δ ο υ: «Ὁ μυστικισμὸς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου», Ἀθῆναι 1936, σελ. 96.

(20) «Τὸ νόημα τῆς ζωῆς», μετ. Ε. Θεοδωροῦ, σελ. 92 καὶ «Ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Πίστεως» Ἐκδ. «Ζωῆς», Ἀθῆναι 1955, σελ. 124.

Ο Γ. ΒΕΡΙΤΗΣ ΩΣ ΟΔΗΓΟΣ ΨΥΧΩΝ*

Μπροστά σὲ κάθε ἄνθρωπο ὑπάρχει πάντα ὁ δρόμος πρὸς τὴν Δαμασκό. Πολλὲς φορὲς ὅμως — τὶς περισσότερες — δὲν τοῦ εἶναι ὁρατός. Ἄγκάθια καὶ τριβόλια ἐμποδίζουν τὴν θέα του. Καὶ κάποτε πελώριες κι' ἀσκήρωτες πέτρες κλείνουν τὴν εἰσοδὸ του. Κι' ὁ ἄνθρωπος πότε τὸν προσπερνᾷ ἀνύποπτος, πότε στέκεται ἀνήμπορος νὰ τὸν ξεφράξῃ.

Ὡ! Ἄν μπορούσε νὰ ξερριζώσῃ τ' ἀγκάθια καὶ τὰ τριβόλια, ν' ἀποκλήσῃ τὶς πέτρες, νὰ μῆναι καὶ νὰ προχωρήσῃ στὸν δρόμο. Πόσο θὰ μάγευε τὴν ψυχὴ του ἡ καταπράσινη ὄαση, πού θ' ἄνοιγε μπροστά του! Πόσο θὰ δρόσιζαν τὸ πνεῦμα του τὰ κρυσταλλένια νερὰ τῶν ποταμῶν τῆς! Κι' ἐκεῖ στὸ βάθος, τί ὠραία καὶ λαμπερὴ ὑπόσχεση χαρᾶς ἢ «μαργαριταρένια», ὅπως τὴν ἔλεγαν, πολιτεία «μὲ τὸ περιδέριαι ἀπ' τὶς μηλιές, τοὺς φοίνικες καὶ τὶς σμυρτιές»!

Μὰ εἶναι τόσο δύσκολο! Τ' ἀγκάθια καὶ τὰ τριβόλια θρασομανοῦν μπροστά στὰ μάτια τοῦ ἀνθρώπου, μπροστά στὴν ψυχὴ του, καὶ τοῦ κλείνουν τὸ φῶς. Κι' οἱ βαρεῖες πέτρες, πού τοῦ φράζουν τὸ δρόμο καὶ σταματοῦν τὴν πορεία του, στενεύουν καὶ πνίγουν τὸν πνευματικόν του ὀρίζοντα καὶ κλείνουν τὴν καρδιά του σάν τάφο.

Πρέπει νὰ ρίψῃ ἀπάνω του κανεὶς ἀπὸ ψηλὰ τὸ δυνατὸ φῶς κάπου μεγάλου ψυχικοῦ φάρου, γιὰ νὰ μπορέσῃ τὸ φῶς νὰ περάσῃ τὰ ἐμπόδια καὶ νὰ φτάσῃ στὴν ψυχὴ του. Καὶ πρέπει κάποιος Ἄγγελος νὰ παραμερίσῃ τὶς πέτρες, γιὰ ν' ἀνοίξῃ διάπλατα ὁ δρόμος, νὰ λυτρωθῇ ἡ θαμμένη καρδιά καὶ ν' ἀπλωθοῦν οἱ ὀρίζοντες τοῦ πνεύματος.

Καὶ νά! Ἐνας τέτοιος Ἄγγελος ἦταν — ὄχι «ἦταν», εἶναι — ὁ Βερίτης, ἕνας

τέτοιος φάρος τὸ λαμπερὸ του ἔργο.

Πόσους ὠδήγησε τὸ φῶς αὐτὸ στὸν ὠραῖο καὶ σωτήριο δρόμο!

Πόσους ἐπῆρε στὰ φτερά του ὁ Ἄγγελος καὶ τοὺς ἔφερε ἀνάλαφρα στὴν ἱερὴ θέση, ὅπου τὸ φλογερὸ τόξο ἐνώνει τὴ γῆ μὲ τὸν οὐρανὸ καὶ μέσα στὸ λαμπερὸ δῶμα προβάλλει ὁ «ἐπουράνιος» κι' ἀκούεται «λεπτὴ αὖρα» ἢ φωνὴ τοῦ παραπόνου του καὶ τῆς κλήσεώς του!

**

Κι' αὐτὸ ἀκριβῶς ὑπῆρξε, πρὶν ἀπ' ὅλα — καὶ εἶναι καὶ θὰ εἶναι γιὰ πάντα — ὁ Γ. Βερίτης: ὀδηγὸς ψυχῶν.

Τὰ ποιήματά του — «λεπτὲς αὖρες» πάντα — εἶναι συγχρόνως στὴν οὐσία τους καὶ σαλπίσματα ψυχικοῦ συναγεροῦ. Καὶ τὰ πεζογραφήματά του, οἱ μελέτες του, μ' ὅλη τὴν ἀπαλὴ καὶ ἤρεμὴ σκέψη, εἶναι καὶ προστάγματα ὀρθῆς πορείας.

Ὅποιο ποίημά του κι' ἂν διαβάσῃς, ὅποια κι' ἂν εἶναι τὰ λόγια του, ἡ μορφὴ του καὶ τὸ περιεχόμενό του, θ' ἀκούσῃς πάντα ν' ἀναδίνεται ἀπὸ μέσα του, ἀρμονικὴ μὰ κι' ἐπιτακτικὴ, ὠραία κι' ἐπιβλητικὴ, σὲ διαφορετικούς τόνους καὶ διαφορετικὲς ἐκφράσεις, ἀλλὰ πάντα ἡ ἴδια στὸ νόημα καὶ στὴν οὐσία, ἡ μεγάλῃ κλήση:

«Πάντα μπροστά κι' ὄλο ψηλὰ κι' ὄλο
ψηλότερα

κι' ὄλο στὰ ὠραία καὶ στὰ μεγάλα!»
Κι' ὅταν ἐπικοινωνῆς μὲ τὸν δλοκάθαρο καὶ πάντα μεστὸ κι' οὐσιαστικὸ στοχασμὸ του, μ' ὅποιον ὄψη κι' ἂν σοῦ παρουσιάζεται — εἴτε ὡς μελέτη, ὡς διάλεξη, ὡς ἄρθρο, ὡς ἀπλὸ σημεῖωμα, ἀκόμη καὶ ὡς ἰδιωτικὸ γράμμα, εἴτε ὡς λογοτεχνικὸ ἀφήγημα — αἰσθάνεσαι νὰ γερμίζῃς ἀπὸ ζεστὸ φῶς κι' ἀνώτερη πνοή, νοιάθεις τὸν ἑαυτὸ σου νὰ καθαρῶναι καὶ νὰ ἐξαγνίζεσαι, τὴ σκέψη σου καὶ τὴν ψυχὴ σου νὰ ὑψώνεται σὲ ἀνώτερες πνευματικὲς σφαίρες.

Κι' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ ζεστὸ φῶς, αὐτὴ τὴν ἀνώτερη πνοή, πού ἀκτινοβολοῦν κι' ἀ-

(*) Ὁμιλία πού ἐλέχθη στίς 18 Μαΐου ἐ. ἔ. στὸ φιλόλογικὸ μνημόσυνο τοῦ Γ. Βερίτη, πού ὀργάνωσε ἡ Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἐπιστημόνων.

ναδίδουν όλα τὰ κείμενα τοῦ Βερίτη, ποιητικά ἢ πεζά, λυρικές ἐξάρσεις ἢ σοφοὶ λογισμοί, ἐκρήξεις ψυχῆς ἢ ἀναλαμπές στοχασμοῦ, εἶναι ἡ μυστική, βαθειά, ἀνεξάντλητη κι' ἀκαταγώνιστη δύναμη ὑπεροχῆς, ἐπιβολῆς καὶ ἐπιδράσεως, πού κλείνει μέσα του δλόκληρο τὸ ἔργο του. Διότι εἶναι τὸ φῶς τῆς ἀλήθειας καὶ ἡ πνοὴ τοῦ οὐρανοῦ. Τὸ φῶς πού ὀδηγεῖ καὶ ἡ πνοὴ πού ἐμπνέει καὶ ἐμψυχώνει.

**

Αὐτὴ τὴν μεγάλη ὀδηγητικὴ κι' ἀναγεννητικὴ δύναμη τοῦ Βερίτη τὴν ἔνοιωθαν καὶ τὴν χαίρονταν πὺ ἀμεσα καὶ πὺ ἔντονα ὅλοι ὅσοι εἶχαν τὴν ἐξαιρετικὴ εὐτυχία νὰ τὸν γνωρίσουν κι' ἀπὸ κοντά, ὡς ἄνθρωπο, νὰ μιλήσουν μαζί του, νὰ παρακολουθήσουν τὴ δράση του.

Κάθε φορὰ πού ἔρχονταν σὲ πνευματικὴ καὶ ψυχικὴ ἐπαφὴ μὲ τὸν Ἀλέξανδρο Γκιάλα, διεπίστωναν πὺς μέσα στὸν σεμνὸ κι' εὐγενικὸ ἐκείνον νέον πραγματωνόταν, στὴν πὺ ἄρτια σύνθεση καὶ σημασία του, ἕνας ὠραῖος, σπάνιος κι' ἐξαισιος συνδυασμὸς ἀνθρώπου καὶ συγγραφέως, προσωπικότητος καὶ ἔργου, λόγου καὶ πράξεως. Τέλειος συνταυτισμὸς, πού μὲ τὴν εἰλικρίνεια, τὴν γνησιότητα καὶ τὴν ἐντιμότητα πού ἀκτινοβολοῦσε, εἰσχωροῦσε βαθειὰ στὴν ψυχὴ καὶ στὴ σκέψη, καὶ τὶς φώτιζε, τὶς θέρμαινε, τὶς ζωογονοῦσε καὶ τὶς γονιμοποιοῦσε.

Κι' ὅσοι παρακολουθοῦσαν ἀπὸ κοντά ἢ καὶ μόνο ψυχικά, τὸν εὐρύτατο κύκλο τῆς δράσεώς του — θρησκευτικὸ, κοινωνικὸ, ἔθνικὸ, πνευματικὸ — μὲ τὴν ἀκούραστη δραστηριότητα, τὴν ἀπαρασάλευτη πίστη, τὴν ἡρωικὴ αὐτοθυσία (ἤξερε τὴν ὑπουλὴ κι' ἐπικίνδυνη ἀρρώστια τῆς καρδιάς του, ἀλλὰ δὲν ἐπέτρεψε οὔτε μιὰ στιγμή νὰ σταθῇ ἐμπόδιο στὴν ἐκτέλεση τοῦ ἱεροῦ καθήκοντός του, ἔτοιμος πάντα νὰ προσφέρει γι' αὐτὸ τὴ ζωὴ του), ὅσοι λοιπὸν παρακολουθοῦσαν τὴ δράση του ἔνοιωθαν βαθιὰ κι' ἐπιτακτικὰ τὴν ἀνάγκη νὰ τὸν ἀκολουθήσουν, νὰ τοῦ προσφέρουν τὴ συμβολή τους, νὰ ἐργασθοῦν μαζί του ὡς βοηθοί, ὡς ἀπλοῖ ἐργάτες κάτω ἀπὸ τὶς ὀδηγίες του, ὡς μαθηταὶ του.

Οἱ νέοι προπάντων, πού εἶχαν τὴν ἰδιαίτερη ἀγάπη του — τὰ «ἀγαπημένα νειᾶτα», ὅπως τοὺς ἔλεγε — ἔνοιωθαν, ὅπως τοὺς ἦταν φυσικὸ, πὺ πολὺ καὶ πὺ βαθιὰ τὴ ζωογόνα ἐπίδρασή του. Ὁ Βερίτης πρόσφερε στὴν ἑλληνικὴ νεότητα, μὲ τὸν λόγο του καὶ μὲ τὸ παράδειγμά του, μὲ τὸν στοχασμὸ του καὶ μὲ τὴν πράξη του, μὲ τὸ τραγούδι του καὶ μὲ τὴ δράση του, τὸν ὠραιότερο, εὐγενικώτερο κι' ὑψηλότερο, τὸν ὠραϊότερο, εὐγενικώτερο κι' ἀνώτερο θρησκευτικὴ, πνευματικὴ, κοινωνικὴ κι' ἔθνικὴ ζωὴ, γιὰ μιὰ γνήσια δηλαδὴ ἑλληνοχριστιανικὴ ζωὴ.

Κι' οἱ νέοι, πού ἔνοιωθαν βαθύτατα τὸ κάλεσμά του, τὸν ἀκολουθοῦσαν πρόθυμα, πιστὰ καὶ σταθερά.

**

Ἄλλὰ ὄχι μόνον οἱ νέοι. Ἡ ἐπίδραση τοῦ Βερίτη ἦταν πολὺ πλατύτερη. Ἀγκάλιαζε τὸν ἄνθρωπο σ' ὅλη τὴν ἔκταση καὶ τὸ βάθος τῆς ψυχῆς του καὶ τοῦ πνεύματός του, ἄσχετα μὲ τὰ χρόνια τῆς ἡλικίας του, μὲ τὸ εἶδος τῆς ἐργασίας του, μὲ τὸν βαθμὸ τῆς μορφώσεώς του. Ὅπως κι' ἂν ἦταν, ὁ Βερίτης θὰ φουσοῦσε πνοὴ στὴν ψυχὴ του, θὰ ἔδινε φῶς στὴ σκέψη του, θὰ χάριζε ζωὴ καὶ δύναμη στὴν ὑπαρξή του, θὰ στέριωνε καὶ θὰ ὀδηγοῦσε τὰ βήματά του. Κι' ἔδῳ ἀκριβῶς εἶναι καθῆκον μου — ἕνα ἱερὸ κι' εὐχάριστο μαζί καθῆκον, μιὰ ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη τῆς ψυχῆς — νὰ δώσω μιὰν προσωπικὴ μαρτυρία, ν' ἀνοίξω μπροστά σας τὴν καρδιά μου καὶ νὰ κάμω μιὰν ἐξομολόγησι, μιὰ διακήρυξη, πού θὰ δώση, νομίζω, ἕνα ζωντανὸ παράδειγμα γιὰ τὴ μεγάλη καὶ βαθιὰ, τὴ ριζικὴ κι' ὀριστικὴ ἐπίδραση τοῦ Βερίτη στὶς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων.

Εἶχα τὴν εὐτυχία νὰ τὸν γνωρίσω στὶς ἀρχὲς τοῦ 1940. Ἡ πρώτη μας γνωριμία δὲν ἦταν προσωπικὴ. Συναντηθήκαμε στὶς στήλες ἑνὸς περιοδικοῦ γιὰ νέους μὲ τὰ γραπτά μας. Ἐγραφα τότε σ' αὐτὸ μιὰ τακτικὴ στήλη μὲ τὸν τίτλο «Γράμματα στοὺς νέους». Καὶ τὴν ἴδια ἐποχὴ, στὸ ἴδιο περιοδικό, ἔγραφε καὶ κάποιος ἄγνωστός μου, πού, μὲ τὸ ὄνομα Ἀ. Ι. Γκιάλας, ἔδινε μικρὰ θρησκευτικὰ κυρίως, ἀλλὰ καὶ κοινωνικὰ καὶ ἔθνικὰ (κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ

πολέμου προπάντων) ἄρθρα.

Εἶπα «μικρὰ ἄρθρα», κ' ἐννοοῦσα βέβαια τὴν ἔκτασή τους. Ἀλλὰ πόσο μεγάλη στὴν οὐσία καὶ στὴν ἀξία τοῦ περιεχομένου τους, σὺν βαθῷ καὶ πλατῷ τους νόημα, σὺν ἀνώτερες ἐπιδώξεις τους!

Ἔτσι, πρὶν νὰ γνωρίσω προσωπικὰ τὸν Ἀλέξανδρο Γιάλα, ἐγνώρισα μέσα στὰ ἄρθρα του τὴν ψυχὴ του. Καὶ πρὶν νὰ ἔλθω σὲ ἄμεση ἐπικοινωνία μὲ τὸν ἴδιο, εἶχα ἔλθει σὲ στενὴ ἐπαφὴ μὲ τὸ πνεῦμα του. Καὶ εἶχα νοιώσει γι' αὐτὰ τὴν πιὸ βαθειὰ ἐκτίμησιν.

Τότε εἶχα παρακαλέσει τὴ διεύθυνση τοῦ περιοδικοῦ νὰ μοῦ γνωρίσῃ τὸν ἄγνωστό μου συγγραφέα. Καὶ μοῦ τὸν ἐγνώρισε. Μὲ πόσο εὐχάριστη ἐκπληξὴ καὶ μὲ πόση φιλικὴ διάθεση τὸν ἀντίκρισα γιὰ πρώτη φορὰ! Αὐτὸς λοιπὸν ἦταν ὁ Α. Ι. Γιάλας; Αὐτὸς ὁ νεαρὸς τῶν εἰκοσιπέντε μόλις χρόνων; Αὐτὸς ὁ νεαρὸς ὁ σεμνός, ὁ συνεσταλμένος, ὁ σχεδὸν δειλός; Αὐτὸς ποῦ μιλοῦσε τόσο χαμηλόφωνα, τόσο ἀπαλὰ καὶ συγκρατημένα; Αὐτὸς ἦταν ποῦ ἔγραφε τὰ ὄρατα καὶ δυνατὰ ἐκεῖνα ἄρθρα μὲ τὴν ξεχωριστὴ προσωπικὴ σφραγίδα, μὲ τὴν πρωτότυπη καὶ ζωντανὴ σκέψη, μὲ τὴ σταθερὰ κ' ἀλύγιστη μαχητικότητα; Αὐτὴ ἡ ἀπαλὴ καὶ ἡρεμὴ φωνὴ ἦταν ποῦ ἀντηχοῦσε στὰ γραπτά του μὲ τὸν ἔντονο παλμό, τὴν ἰσχυρὰ πνοή, τὸν δυνατὸ κραδασμὸ ποῦ τὰ δονοῦσαν;

Ἀλλὰ ἡ ἐκπληξὴ μου μεγάλωσε ἀκόμη περισσότερο κ' ἄρχισε νὰ γίνεται ζωηρότερο ἐνδιαφέρον καὶ μεγαλύτερη ἐκτίμησις, ὅταν μιλήσαμε γιὰ τὴν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ τόπου μας. Ἦταν βαθειὰ κ' ἀπόλυτα ἐνημερωμένος. Ὅχι μόνο γιὰ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα, καὶ τὶς ἐκδηλώσεις καὶ τὴν ὅλη πνευματικὴ κίνησις, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν κούφια ἐσωτερικὴ τῆς ὑπόστασις, γιὰ τὴν ἀνεργάτιστη κ' ἄλλοπρόσαλλη πορεία τῆς, γιὰ τὶς σάπιες τάσεις κ' ἐπιδώξεις τῆς. Βρεθήκαμε ἀπόλυτα σύμφωνοι. Κι' ὅταν, μιλώντας γιὰ τὰ διάφορα περιοδικὰ καὶ τ' ἄλλα ἔντυπα, μ' ἄκουσε νὰ ξεχωρίζω τὶς «Ἀκτίνες» καὶ νὰ μιλῶ γι' αὐτὲς μὲ ἰδιαίτερη ἐκτίμησις, μοῦ ἐκμυστηρεύθηκε — ἀλλὰ καὶ πάλι μὲ πόση

σεμνότητα καὶ ταπεινοσύνη! — ὅτι ἔγραφε σὺν «Ἀκτίνες» μὲ τὸ ψευδώνυμο Γ. Βερίτης.

Τοῦ ἔσφιξα τὸ χέρι συγκινημένος.

Ὅστε λοιπὸν αὐτὸς ὁ ἴδιος ἦταν, ποῦ, ἐνῶ ἀπὸ τὴν μιὰ ἔγραφε τὰ ἐξαίρετα ἐκεῖνα σὲ στοχασμὸ καὶ σὲ κρίσιν ἄρθρα, πραγματοποιοῦσε συγχρόνως ἀπὸ τὴν ἄλλη, μὲ τόση ἔμπνευση καὶ τόση ἔξαρση, τὶς θαυμάσιες ἐκεῖνες ποιητικὲς πησίες, ποῦ τὸν ἔφεραν ὄχι μόνο σὺν κορφῆς τοῦ Ἑλικῶνα, ἀλλὰ καὶ σὺν ἀνώτερες σφαιρῆς τοῦ Οὐρανοῦ;

Αὐτὸς ὁ ἀπλός, ὁ μετριόφρων κ' ἀνεπιτήδευτος νέος ποῦ ντρεπόταν νὰ φανερώσῃ τὶς ἐξαιρέσις πνευματικῆς καὶ ψυχικῆς ἀρετῆς του, αὐτὸς ἦταν ποῦ ἐσμίλευε μὲ τὴν ψυχὴ του καὶ τὴν τέχνην του τὰ ὑπέροχα ἐκεῖνα ποιήματα, τοὺς μεγαλόπνοους χριστιανικοὺς ἕμνους, τὰ φλογερὰ ἐθνικὰ θούρια;

Ἦμουν δεκαεφτά χρόνια μεγαλύτερός του. Ἀκόμα λίγο, δηλαδή, καὶ θὰ μπορούσα νὰ εἶμαι πατέρας του. Καὶ ὅμως ἡ διαφορὰ τῆς ἡλικίας, ἡ διαφορὰ στὴν πείρα τῆς ζωῆς καὶ στὴν ἀσκήσιν τῆς τέχνης, ἔσθθησαν καὶ χάθησαν μπροστὰ σὺν δυνατὸ φῶς τῆς πνευματικῆς καὶ ψυχικῆς του ἀκτινοβολίας. Καὶ τὸν εἶχα νοιώσει τόσο κοντά μου, τόσο κοντὰ μου καὶ μέσα μου, ὥστε, μὲ τὴν πρώτη κιόλας βαθύτερη γνωριμία μας, νὰ τὸν θεωρήσω ὄχι σὰν ἕνα νεώτερο συνάδελφο, ὄχι σὰν ἕνα μικρότερο σὺν χρόνια πνευματικὸ φίλο, ἀλλὰ σὰν ἕνα πολύτιμο συνεργάτη, σὰν ἕνα ἀγαπημένον κ' ἀνεκτίμητον ἀδελφόν.

Κι' ὅταν, ἀργότερα, μὲ τὴν πυκνότερη καὶ βαθύτερη ἐπικοινωνία, μὲ τὴν δλοεῖνα θερμότερη κ' ἔγκαρδιώτερη ἐπαφὴ αἰσθημάτων καὶ σκέψεων, τὸν ἐγνώρισα καὶ τὸν ἐνοιῶσα πιὸ καλὰ καὶ πιὸ βαθειὰ, τὰ αἰσθηματά μου πλάτνυαν καὶ μεγάλωναν πιὸ πολὺ. Δὲν τὸν ἐνοιῶθα πιά μόνο σὰν συνεργάτη, ἀλλὰ σὰν πρωτεργάτη σὺν ἴδιον πνευματικὸν ἀγῶνα. Καὶ μαζὶ μὲ τὴν ἀδελφικὴ ψυχικὴ συγγένεια ἐνοιῶθα, πιὸ πολὺ ἀκόμη, τὴν ἀκτινοβολία τῆς ψυχῆς του νὰ ἔχη εἰσχωρήσει μέσα στὴ δική μου, νὰ τὴν ἔχη φωτίσει καὶ θερμάνει, νὰ τὴν ἔχη τονώσει

καὶ ζωογονήσει. Κι' ἔτσι δὲν τὸν ἔνοιωθα πιά μόνο σὰν ἀδελφό, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ προπάντων σὰν ὁδηγό.

Στιγμές ὥραϊες, μεγάλες κι' ἀνεκτίμητες, στιγμές ἱερές μπορῶ νὰ πῶ, ποὺ ἐξωραΐζουν, μεστώνουν, δλοκληρώνουν καὶ δίνουν νόημα καὶ σκοπὸ στὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου!

*

Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς κατοχῆς εἶχε σταματήσει ἡ ἄμηση προσωπικὴ ἐπαφή μας. Ὁ καθένας προσέφερε τὶς ὑπηρεσίες του στὴν πληγωμένη καὶ βασανισμένη πατρίδα μας σὲ διαφορετικούς τομεῖς ἀντιστάσεως. Τὸν παρακολουθοῦσα ὅμως τακτικὰ κι' ἀπαρατήρητα στὴ «Ζωὴ» καὶ στὶς «Ἀκτίνες», καὶ καμάρωνα καὶ χαιρόμουν τὴν ὀλοένα πῶ ὄριμη καὶ πῶ μεστή, καὶ πάντα ὥραϊά, δυνατὴ κι' ἐξαιρετὴ λογοτεχνικὴ καὶ πλατύτερα πνευματικὴ ἐργασία του.

Ἀργότερα, ὅταν εἶχα ἐκδώσει τὸ βιβλίο μου «Γιὰ λίγη ζωὴ», αἰσθάνθηκα τὴν ἀνάγκη νὰ τὸν ἀναζητήσω, νὰ τοῦ προσφέρω τὸ βιβλίο μου, νὰ ἐπικοινωνήσω ξανά μαζί του ἀπὸ κοντά, ν' ἀκούσω τὴν πολύτιμη γνώμη του. Κι' ἀνέβηκα γιὰ πρώτη φορὰ τὶς σκάλες, ποὺ ὠδηγοῦσαν στὰ γραφεῖα τῶν «Ἀκτίνων». Θυμοῦμαι πάντα μὲ τὴν ἴδια βαθειὰ συγκίνηση τὸ ἀνέβασμα ἐκεῖνο, ὅπως τὴν εἶχα νοιώσει τὴν πρώτη φορὰ. Δρασκελίζοντας τὰ πεντακάθαρα ἐκεῖνα σκαλοπάτια, μέσα σὲ μιὰ σιωπηλὴ καὶ γαλήνιαν ἀτμόσφαιρα περισυλλογῆς κι' ἐργασίας, μιὰν ὑποβλητικὴ καὶ γνήσια πνευματικὴν ἀτμόσφαιρα, ἔνοιωσα τὴ γλυκειά, θερμὴ καὶ φωτεινὴ παρουσία του νὰ μοῦ παραστέκεται καὶ νὰ μὲ ὁδηγῇ. Ἐνοιωθα τὸ χέρι του νὰ μὲ τραβᾷ πρὸς τ' ἀπάνω. Κι' ἐσχημάτιζα, ἀπὸ τὴν πρώτη ἐκεῖνη στιγμὴ, τὴν ὀλοζώντανη ἐντύπωσθ — ποὺ τὴν ζῶ ἀπὸ τότε πάντα, σταθερὰ καὶ μόνιμα — ὅτι ἀνεβαίνοντας τὶς σκάλες ἐκεῖνες, ἀνέβαινα ὄχι μόνο σωματικά, ἀλλὰ καὶ ψυχικά, ὅτι ὑψωνόμουν σὲ ἀνώτερα πνευματικὰ ἐπίπεδα.

Δὲν ἦταν ἐκεῖ. Ἀφῆκα ὅμως τὸ βιβλίο καὶ περιμένα τὴν ἀπάντησή του. Δὲν τὴν ἔλαβα ποτέ. Καὶ τὴν περιμένα μὲ τόση λαχτάρα, μὲ τόση — ὅσο περνοῦσε ὁ καιρὸς

— ἀνησυχία, ἀκόμα καὶ μὲ κάποια πίκρα γιὰ τὴν ἀνεξήγητὴ καὶ ἀπροσδόκητὴ σιωπὴ του.

Ποῦ νὰ τὸ ξέρω, ποῦ νὰ τὸ φαντασθῶ (καθὼς μάλιστα δὲν εἶχα κὰν ὑποπτευθῆ τὴν πάθησθ τῆς καρδιᾶς του) πὼς τὴν εἶχε μολοντοῦτο διαθέσει καὶ ἀναλώσει τόσο ἐντατικὰ μὲ τὴν πρόθυμη, γενναία καὶ ἀπεριόριστη προσφορὰ τῆς ἀγάπης τῆς, ὥστε νὰ εἶναι τώρα κατάκοπη κι' ἐξαντλημένη; Ποῦ νὰ φαντασθῶ πὼς τὸ δόλολαμπρο ἐκεῖνο μυαλό, ποὺ σκόρπιζε παντοῦ, ἀδίστακτα καὶ πλουσιοπάροχα, τὸ ζωογόνο κι' ὀδηγητικὸ του φῶς, θὰ ξῶδενε τόσο πολὺ τὰ μεγάλα κι' ἀπέραντα ἀποθέματά του, ὥστε νὰ ἐξασθενήσθ ἢ φωτοβόλα δύναμὴ του;

Ἐμαθα τὴ μεγάλη ἀπώλεια ἀπὸ τὸ πένθιμο φύλλο τῶν «Ἀκτίνων».

Ἔτσι δὲν μπόρεσα νὰ παρακολουθῆσθ τὴν κηδεῖα του, δὲν μπόρεσα νὰ τὸν ἀποχαιρετήσω καὶ νὰ τὸν φιλήσω νεκρό. Ἴσως νὰ ἦταν καλύτερα γιὰ μένα. Γιατὶ ἔτσι δὲν μπόρεσα ποτέ νὰ συνειδητοποιήσω τὸν θάνατό του, δὲν μπόρεσα ποτέ νὰ πιστέψω στὴν ἀπουσία του. Τὸν νοιώθω ἀπεναντίας πάντοτε ὀλοζώντανο κι' ὀλόφωτο ἀνάμεσά μας, αἰσθάνομαι τὴν ἀγαπημένη παρουσία του σ' ὄλες μας τὶς ἐκδηλώσεις, τὶς σκέψεις καὶ τὶς πράξεις, ἔχω διαρκῶς τὴ συναίσθησθ, τὴ βεβαιότητα, ὅτι εἶναι πάντα κοντά μας, μαζί μας, δίπλα μας, ὁ ἴδιος πάντα πρόθυμος, ἐμπνευσμένος καὶ σοφὸς φίλος, συμπαρασάτης καὶ ὁδηγός.

Κι' αὐτὴ ἡ συναίσθησθ, αὐτὴ ἡ πίστη, εἶναι ἀσφαλῶς πολὺ περισσότερο ἀλήθεια παρὰ τὸ πραγματικὸ γεγονὸς τοῦ θανάτου. Διότι ὁ Βερίτης δὲν πέθανε, δὲν ἦταν δυνάτὸν νὰ πεθάνῃ. Ὅχι μόνο ἐκεῖ ψηλά, στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ὅπου τὸν κάλεσε καὶ τὸν κρατεῖ κοντά Του, πολὺ κοντά Του, ὁ Θεός, ἀλλὰ κι' ἐδῶ κάτω, στὴν καρδιά καὶ στὴ μνήμη τῶν ἀνθρώπων. Διότι μορφές καὶ ἔργα σὰν τὰ δικά του δὲν πεθαίνουν, δὲν χάνονται. Γίνονται βασικά, σταθερὰ κι' αἰώνια στοιχεῖα παντοτεινῆς, ἀπέραντης καὶ ἀληθινῆς ζωῆς, γίνονται στοιχεῖα ἀθανασίας. Κι' ὁ Βερίτης ἔμεινε καὶ θὰ μείνῃ γιὰ πάντα ἀθάνατος.

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΙΟΘΕΣΙΑ

Τὰ δώδεκα χρόνια τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος⁽¹⁾ ἀπὸ τῆς 23ης Φεβρουαρίου 1946, ἡμέρας ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος του, μέχρι σήμερα, εἶναι καὶ λίγα ἀλλὰ καὶ ἀρκετὰ συγχρόνως γιὰ τὴν συναγωγή συμπερασμάτων γύρω ἀπὸ τὴν ἀξία καὶ προσαρμογὴ τῶν ἐπὶ μέρους διατάξεων τοῦ πρὸς τὶς σύγχρονες ἀνάγκες τῆς ζωῆς καὶ τὶς κοινωνικὰς ἀπαιτήσεις. Καὶ ἂν εἶναι λίγο τὸ διάστημα αὐτὸ τῶν δώδεκα χρόνων, προκειμένου γιὰ διατάξεις, πού εἴτε ἐφαρμόζονται σπανιότερα εἴτε ἐνδιαφέρουν μᾶλλον μικρὸ ἀριθμὸ πολιτῶν, ὅμως εἶναι πολὺ ἀρκετὸ προκειμένου γιὰ θεσμοὺς πού καὶ καθημερινῶς ἐφαρμόζονται καὶ ἐνδιαφέρουν μεγάλου ποσοστὸ τοῦ συνόλου τῶν πολιτῶν.

Μεταξὺ τῶν θεσμῶν αὐτῶν γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος ξεχωριστὴ θέσι κατέχει ὁ θεσμὸς τῆς υἰοθεσίας καὶ αἱ περὶ αὐτῆς διατάξεις τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος (ἄρθρα 1568-1588). Ὁ θεσμὸς τῆς υἰοθεσίας γνωστὸς καὶ εὐρύτατα ἐφαρμοζόμενος ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, ἀνταποκρίνεται ἰδιαίτερα στὴν ἑλληνικὴ ψυχροσύνη, γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν υἰοθεσιῶν πού καθημερινὰ συντελεῖται, εἶναι πολὺ μεγαλύτερος ἀπ' ὅσο θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ ὑποθέσῃ.

Ἡ τόσο συχνὴ ἐφαρμογὴ τῶν διατάξεων περὶ υἰοθεσίας τοῦ Α. Κ. ἔχει ἀπὸ χρόνια ἀποκαλύψει μιὰ σημαντικὴ ἀδυναμία τοῦ Α. Κ. καὶ τὸν ἔχει φέρει σὲ ἀντίθεσι μὲ τὴν σύγχρονον ζωὴ καὶ τὶς κοινωνικὰς ἀπαιτήσεις τῆς. Ἐτσι, ἀναγκαστικά, στέκει σκεπτικὸς μπροστὰ στὸ πρῶτο ἀπ' τὰ εἴκοσι ἄρθρα περὶ υἰοθεσίας τοῦ Α. Κ.⁽²⁾

(1) Α. Ν. 2250)1940 «Ἀστικὸς Κώδιξ» Α.Ν. 2783)30 Ἰανουαρίου 1941 «Εἰσαγωγικὸς Νόμος τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος» καὶ Ν. Δ. 7)10 Μαΐου 1946 (Α. 151) «Περὶ ἀποκαταστάσεως τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος καὶ τοῦ εἰσαγωγικοῦ αὐτοῦ νόμου».

(2) Ἄρθρον 1568 Α. Κ.

τὸ καὶ πῶς βασικὸ, μιὰ καὶ καθορίζει τὶς θετικὰς καὶ ἀρνητικὰς προϋποθέσεις καὶ ἰδιότητες, πού πρέπει νὰ συγκεντρώνη ὅποιος ἀποφασίσῃ νὰ υἰοθετήσῃ ἓνα παιδί. «Ὁ μὴ ἔχων γνήσιον κατιόντα δύναται, ἐὰν συνεπλήρωσε τὸ πεντηκοστὸν ἔτος καὶ εἶναι ἱκανὸς πρὸς δικαιοπραξίαν, νὰ υἰοθετήσῃ τινὰ εἰς τάξιν τέκνου», πρᾶγμα πού σημαίνει πὼς ὁ Α. Κ. ἀποκλείει τὸ δικαίωμα καὶ τὴν δυνατότητα στοὺς νεωτέρους τῶν πενήντα, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, νὰ υἰοθετήσουν ἓνα-δύο παιδιὰ καὶ νὰ φτιάξουν μιὰ εὐτυχισμένη οἰκογένεια, ἐνῶ παράλληλα δίνει τὸ δικαίωμα αὐτὸ σὲ ἀνθρώπους, πού δὲν ἔχουν, κατὰ κανόνα, τὴν διάθεσι, τὴ δύναμι καὶ πρὸ παντὸς τὴ δροσιὰ καὶ τὸ κέφι πού χρειάζεται ἡ ἀνατροφή καὶ τὸ μέγαλωμα ἐνὸς παιδιοῦ. Γιατί, καὶ πρέπει νὰ τὸ πάρωμε σὺν δεδομένο αὐτό, τὰ ἐνενήντα ἐννέα τοῖς ἑκατὸν τῶν υἰοθεσιῶν ἀφοροῦν παιδιὰ βρεφικῆς καὶ προσχολικῆς ἡλικίας. Εἶναι σπάνιες οἱ περιπτώσεις υἰοθεσιῶν μεγαλυτέρων παιδιῶν ἢ ἐνηλίκων, γιὰ τὶς ὁποῖες θὰ γίνῃ λόγος πάρα κάτω.

Καὶ θὰ φανταζόταν κανεὶς πὼς, ὕστερα ἀπ' τὴν ἐπιτακτικὴ αὐτὴ προϋπόθεσι τῶν πενήντα χρόνων «συμπεπληρωμένων», ὁ ἀριθμὸς τῶν υἰοθεσιῶν θὰ εἶχε μετριασθῇ πρὸς μεγάλην δυστυχίαν τῶν ἀθῶων καὶ ἀνευθύνων ὑπάρξεων πού προσδοκοῦν στὰ βρεφοκομεῖα μιὰ στοργικὴ μητρικὴ ἀγκαλιά, ἀλλὰ—γιατί ὄχι;—καὶ πρὸς κοινωνικὴν καὶ ἐθνικὴν ζημίαν μὲ τὴν δημιουργίαν μειονεκτικῶν καὶ συμπλεγματικῶν παιδιῶν-τροφιμῶν τῶν διαφόρων ὀρφανοτροφείων καὶ ἄλλων ἰδρυμάτων, πού κατ' ἀνάγκην θάπρεπε νὰ αὐξηθοῦν.

Θεωρητικῶς καὶ κατὰ τὴν πιστὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Α. Κ. θὰ ἔπρεπε νὰ μὴν ἀπέχη ἡ πραγματικότης ἀπ' τὴν πάρα πάνω ὑπόθεσι.

Ὅμως, υἰοθεσίες γίνονται κάθε μέρα καὶ σὲ μεγάλο ἀριθμὸ καὶ ἀπὸ ἀνθρώπους πού κατὰ κανόνα ἀπέχουν πολὺ ἀπ' τὰ πε-

νήντα. Έτσι, η ψευδομαρτυρία έρχεται να συμπληρώσει τον Α. Κ. και κατά γενικήν άνοχήν των παραγόντων της δίκης, αιτούντων, δικηγόρων, αλλά πρὸ παντός τοῦ δικαστηρίου, οἱ αἰτούντες τὴν υιοθεσίαν, συνήθως σύζυγοι, πολὺ νεώτεροι τῶν πενήντα χρόνων, ἐμφανίζονται ὡς «συμπληρώσαντες τὸ 50ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας» καὶ ὁ Ἀστικός Κώδιξ ἐφαρμόζεται καὶ διακωμωδεῖται συγχρόνως κατὰ τρόπον ποὺ δὲν ταιριάζει στὸ κύριο καὶ βασικὸ νομοθέτημα ποὺ ρυθμίζει τὶς σχέσεις τῶν πολιτῶν ἐνὸς κράτους.

Εἶναι βέβαιο, πὼς ἡ καθιέρωσις αὐτῆ τοῦ κατώτατου ὄριου ἡλικίας ἀπέβλεπε πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ θετοῦ παιδιοῦ, ὅπως καὶ οἱ διατάξεις καὶ ἄλλων ἄρθρων περὶ υιοθεσίας τοῦ Α. Κ. (3). Μόνο πὼς ἀπέβλεπε πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ παιδιοῦ μᾶλλον μονόπλευρα καὶ ὄχι ἐπιτυχῶς. Σκοπὸς ἦταν νὰ διασφαλισθῇ τὸ θετὸ παιδί ἀπὸ τὸν κίνδυνον α) τῆς γεννήσεως γνησίων παιδιῶν ἀπὸ τοὺς θετοὺς γονεῖς, ὅποτε τὸ θετὸ θὰ βρεθῆ μοιραίως σὲ μειονεκτικὴ κατάστασι, τόσο ἀπὸ ψυχολογικῆς, ὅσο καὶ οικονομικῆς ἀπόψεως καὶ β) τῆς δημιουργίας ὑπόπτων ἠθικῶν σχέσεων μεταξὺ παιδιῶν καὶ νέων θετῶν γονέων (4). Καὶ ὅσο γιὰ τὸν πρῶτον κίνδυνον, τὸ κατώτατο ὄριο τῶν πενήντα, ἂν ἐξασφαλίζη προκειμένου γιὰ υιοθεσίες ἀπὸ γυναῖκες, δὲν παρέχει

(3) Ἐτσι ἐνῶ στὸ Ρ. Δ. προεῖχε τὸ συμφέρον τῶν θετῶν γονέων «Καὶ τί ἐστὶ υιοθεσία; Νόμιμος πράξις μιμουμένη τὴν φύσιν πρὸς παρὰ μητέρα ἀπαιδίων, ἐπινουημένη» (Εἰσηγ. Θεοφ. 1 - 11). Ἀπὸ τὸ ὅλο πνεῦμα τοῦ Α. Κ. καταφαίνεται ὅτι τὸ συμφέρον τοῦ παιδιοῦ βαρύνει τὴν κρίσι γιὰ τὸ ἐπιτρεπτὸν ἢ μὴ τῆς υιοθεσίας.

Χαρακτηριστικὸς εἶναι οἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 1570: «Ὁ υιοθετήσας δὲν δύναται νὰ υιοθετήσῃ καὶ ἕτερον ζῶντος τοῦ θετοῦ τέκνου. Διὰ τῆς αὐτῆς πράξεως συνάμα δύναται ὁ υιοθετῶν νὰ υιοθετήσῃ πλείονας τοῦ ἐνός», 1578 «Τὸ δικαστήριον ἐπιτρέπει τὴν υιοθεσίαν μετὰ ἔρευναν ἐὰν συντρέχωσιν οἱ ὅροι τοῦ νόμου καὶ ἂν ἐκ τοῦ ἥθους καὶ τῆς περιουσιακῆς καταστάσεως τοῦ υιοθετοῦντος συμφέρον ἢ υιοθεσία εἰς τὸν υιοθετούμενον, κ. ἄ.

(4) Γ. Α. Ροῦιλου: «Οἰκογενειακὸν δίκαιον», Ἀθήναι 1948, τεῦχος ΙΑον, σελ. 129 ἑπ.

καμμίαν ἐξασφάλισι γιὰ τὶς περιπτώσεις υιοθεσίας ἀπὸ ἄνδρες, ὅποτε ἡ δυνατότης τῆς ἀποκτήσεως γνησίων παιδιῶν ἐξακολουθεῖ πολὺ πέραν τοῦ ὄριου αὐτοῦ τῶν πενήντα. Ἐτσι θὰ μπορούσε νὰ ὀρισθῇ ὡς κατώτατο ὄριο ἡ ἡλικία τῶν σαράντα, γιὰ τὶς γυναῖκες δὲ καὶ πολὺ κατώτερο, μεταξὺ 30 καὶ 35 τὸ πολὺ, καὶ νὰ ἀπόκειται τὴν κρίσι τοῦ δικαστοῦ ἡ ἐξακριβωσις καὶ διαπίστωσις τῆς ἀδυναμίας ἢ τοῦ ἀναποτρέπτου ἀποκτήσεως γνησίων παιδιῶν λόγῳ ἀσθενειῶν ἢ κληρονομικῶν ἐπιβαρύνσεων.

Ὅσο γιὰ τὸν δεύτερον κίνδυνον τῆς δημιουργίας, δηλαδή, μετὰ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ χρόνου ὑπόπτων σχέσεων μεταξὺ θετῆς, κυρίως, κόρης καὶ θετοῦ πατέρα, θὰ πρέπη νὰ τὸν περιορίσωμε ὅπως ὅποτε τὶς σπανιότερες περιπτώσεις υιοθεσιῶν παιδιῶν μεγαλύτερων τῶν δέκα πέντε χρόνων ἢ ἐνηλικίων.

Ὁ κίνδυνος ὅμως αὐτὸς δὲν εἶναι ἀπὸ ἐκείνους ποὺ μπορούν νὰ ἀποτραποῦν μετὰ τὸν καθορισμὸν ἐνὸς ὁποιοῦδήποτε ὄριου ἡλικίας καὶ δὲν μπορούμε ἔτσι νὰ ἐφησυχάσωμε μετὰ τὸν περιορισμὸν τῶν πενήντα χρόνων. Σὰν ζήτημα ἠθικῆς φύσεως ποὺ εἶναι τὸ θέμα αὐτό, ἔχει σχέσι μετὰ τὸ ἥθος καὶ τὴν ὅλη προσωπικότητα τῶν θετῶν γονέων, γι' αὐτὸ καὶ στὶς περιπτώσεις υιοθεσίας ποὺ μπορεῖ νὰ ὑποκρύπτουν ἢ νὰ δημιουργήσωμε μελλοντικῶς μιὰ κάποια ὑπόπτῃ σχέσι, ἡ δικαστικὴ ἔρευνα θὰ πρέπη νὰ περιστρέφεται γύρω ἀπὸ τὴν διαπίστωσι τὸσο βασίμων καὶ σοβαρῶν ἐγγυήσεων γιὰ τὸ ἥθος καὶ τὴν προσωπικότητα τῶν ἐνδιαφερομένων προσώπων, ὥστε νὰ ἀποκλειῶνται, κατὰ τὸ δυνατόν, βεβαίως, ἐκ τῶν προτέρων δυσάρεστες ἐξελίξεις.

Πάντως γιὰ τὴν ἀποτροπὴ τέτοιων κινδύνων θὰ ἦταν μιὰ κάποια ἐξασφάλισις ἢ αὔξησις τῆς διαφορᾶς ἡλικίας τοῦ υιοθετομένου καὶ τῶν θετῶν γονέων ἀπὸ δέκα ὀκτὼ σὲ εἴκοσι πέντε χρόνια (5).

(5) Ἄρθρον 1574 Α. Κ. «Ὁ υιοθετῶν δέον νὰ ἐπερβαίνῃ τὸν υιοθετούμενον κατὰ δέκα ὀκτὼ ἔτη». Πρὸς τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ Α. Κ. καὶ σύμφωνα μετὰ τὸ Βυζαντινορωμαϊκὸν δίκαιον, ποὺ ἴσχυε, ἡ ἀπόστασις αὐτῆ «κατὰ πλήρη ἐφηβότητα» ἦταν ὁ μόνος περιορισμὸς ἀπὸ ἀπόψεως ἡλικίας γιὰ τὴν υιοθεσίαν. Κρασσᾶ «Σύστημα οἰκογενειακοῦ δικαίου», Ἀθήναι 1910, σελ. 407

Δὲν ἐξυπηρετεῖται, λοιπόν, ἀπ' τὸν περιορισμὸ αὐτὸ τῆς ἡλικίας τὸ συμφέρον τοῦ θετοῦ παιδιοῦ. Καὶ δὲν ἐξυπηρετεῖται ὁπωσδήποτε, εἴτε δηλαδὴ ἐφαρμοσθῆ πιστὰ ἢ διάταξις τοῦ Α. Κ. καὶ τὸ παιδί, συνήθως κάτω τῶν δέκα χρόνων, υιοθετηθῆ ἀπὸ ἀνθρώπους ἄνω τῶν πενήντα, γὰρ νὰ φέρῃ, ἴσως σ' ὅλην του τὴ ζωὴ τὰ ψυχολογικὰ σημάδια τοῦ ἀνθρώπου πού, μεγάλωσε ἴσως μέσα σὲ πλούτη καὶ κοινωνικὴ ἐξασφάλισι, στερηθῆκε ὅμως τὴ δροσιὰ καὶ τὴ ζωντάνια τῶν νέων γονέων, εἴτε παραβιασθῆ ἢ διάταξις καὶ ἡ υιοθεσία γίνῃ ἀπὸ νέους μὲν ἀνθρώπους πού θάχουν ὅμως ἀρχίσῃ τὴν καινούργια ζωὴ μ' ἓνα «ἀθῶ» ψέμμα, πού ἴσως δημιουργήσῃ στὸ μέλλον πολὺ θλιβερὲς συνέπειες γιὰ τὸ παιδί, μιὰ κ' ἔχει σημαντικὴ ἐπίδρασι πάνω στὸ κύρος τῆς ὅλης υιοθεσίας. Γιατὶ φαινομενικὰ μὲν ἡ υιοθεσία γίνεται σύμφωνα μὲ τὸν νόμο, στὴν οὐσία ὅμως ἡ δικαστικὴ ἀπόφασις πού ἐπιτρέπει τὴν υιοθεσία χωρὶς οἱ θετοὶ γονεῖς νὰ ἔχουν συμπληρώσει τὰ πενήντα χρόνια, μπορεῖ νὰ προσβληθῆ καὶ νὰ ἀνατραποῦν ὅλα τὰ ἀποτελέσματα τῆς υιοθεσίας. Γιατὶ ἀπλούστατα ἡ συμπλήρωσις τῆς ἡλικίας αὐτῆς ἀπαιτεῖται ἀπ' τὸν νόμο σὰν οὐσιαστικὴ καὶ οὐσιώδης προϋπόθεσις γιὰ τὸ κύρος τῆς υιοθεσίας καὶ συνέπειαι τῆς ἐλλείψεως τῆς προϋποθέσεως αὐτῆς εἶναι ὅτι μπορεῖ ὁποτεδήποτε νὰ προσβληθῆ ἡ υιοθεσία ὡς ἄκυρος⁽⁶⁾. Πράγμα πού σημαίνει πὼς ὁ ὁποιοσδήποτε πού βλέπεται ἀπ' τὴν υιοθεσία αὐτὴ συγγενῆς τῶν γονέων, «τροβάλλων ἔννομον συμφέρον» π. χ. κληρονομικὰ δικαιώματα μετὰ δέκα καὶ εἴκοσι χρόνια ἀπὸ τὴν υιοθεσία, μπορεῖ νὰ προσβάλῃ τὸ κύρος της, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀνατρέψῃ δημιουργημένους οικονομικὰς, κοινωνικὰς, μὰ πρὸ παντὸς ψυχολογικὰς καταστάσεις καὶ νὰ γκρεμίσῃ ὁλόκληρα οἰκογε-

νειακὰ συγκροτήματα. Οὔτε ὁ κίνδυνος μπορεῖ νὰ ἀποφευχθῆ μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου καὶ τὴν συμπλήρωσι τῆς ἡλικίας τῶν γονέων ὕστερα ἀπὸ ὀρισμένα χρόνια, γιατί ἡ προϋπόθεσις αὐτὴ πρέπει νὰ ἐπιάρχῃ ὅταν συντελῆται ἡ υιοθεσία, πρᾶγμα πού μπορεῖ εὐκόλα ν' ἀποδειχθῆ ὁποτεδήποτε. Τὸ χειρότερο ὅμως ἀπὸ ἀπόψεως συμφερόντων τοῦ θετοῦ παιδιοῦ εἶναι, πὼς τὸ κύρος τῆς υιοθεσίας μπορεῖ νὰ τὸ προσβάλουν καὶ οἱ ἴδιοι οἱ γονεῖς, ἂν ὕστερα ἀπὸ ὀρισμένα χρόνια μετανοιώσουν γιὰ τὴν πράξι τους αὐτὴ καὶ ἔτσι νὰ ὀρθωθῆ μπροστὰ σ' ἓναν ἐφηβο ἢ μικρότερο παιδί, ἀγόρι ἢ κορίτσι, μιὰ σκληρὴ πραγματικότης πού μόνο γκρεμίσματα θὰ ἔχῃ νὰ τοῦ προσφέρῃ σὰν στήριγμα γιὰ τὸν κατοπινὸ του δρόμο.

Κι' ἂν εἶναι πολλοὶ αὐτοὶ πού, παραβλέποντας τίς δυσάρεστες αὐτὲς ἐξελίξεις καὶ συνέπειες ἀπ' τὴν προϋπόθεσι αὐτὴ τῆς ἡλικίας, προχωροῦν σὲ υιοθεσίες κατὰ τὸ γνωστὸ σύστημα, ὅμως εἶναι πολλοὶ καὶ οἱ ἄλλοι, πού, ἀναλογιζόμενοι τίς συνέπειες μιᾶς τέτοιας πρόχειρης καὶ παράνομης λύσεως πάνω σ' ἓνα τόσο σπουδαῖο ζήτημα τῆς ζωῆς τους, παρὰ τὴν μεγάλη ἐπιθυμία καὶ ψυχικὴ τους ἀνάγκη καὶ ἐπιταγή, δὲν τολμοῦν νὰ προχωρήσουν σὲ υιοθεσία πρὶν ἀπ' τὰ πενήντα τους χρόνια καὶ τελικὰ, κατὰ κανόνα, μετὰ τὴν ἡλικία αὐτὴ παραιτοῦνται πιά ἀπὸ μιὰ τέτοια σκέψι. Ἐτσι ἡ διάταξις τῶν «πενήντα χρόνων» δὲν εἶναι ὀλότελα ἄσχετη μὲ τὴν παραμονὴ ἀδιαθέτων ἐνὸς ἀριθμοῦ παιδιῶν, πού ἂν καὶ θὰ μπορούσαν νὰ ἀπορροφηθοῦν ἀπὸ ἐλληνικὰς οἰκογένειες, ὅμως διοχετεύονται στὸ ἐξωτερικὸ καὶ κυρίως στὶς Η. Π. Α., ὅπου στέλνονται κατὰ ἑκατοντάδες τὰ δύο - τρία τελευταῖα χρόνια, παιδιὰ βρεφικῆς ἡλικίας, υιοθετημένα ἀπὸ Ἀμερικανούς. Πράγμα, βέβαια, γιὰ τὸ ὅποιο, κατὰ βάθος δὲν θὰ ἔπρεπε νάχῃ κανεὶς οὐσιαστικὰς ἀντιρροήσεις, ἂν ἦταν βέβαιο καὶ ἐξηκριβωμένο, πὼς ὅλ' αὐτὰ τὰ παιδιὰ παραλαμβάνονται στ' ἀμερικανικὰ ἀεροδρόμια ἀπὸ Ἑλληνοαμερικανούς, πού θὰ τὰ μεγαλώσουν μὲ ἐλληνικὸ καὶ χριστιανικὸ παλμὸ καὶ κατὰ τὸ ὀρθόδοξο δόγμα. Ὑπάρχουν ὅμως ἐνδεί-

(6) Γ. Μ π α λ ῆ: «Μελέται Ἀστικοῦ Δικαίου», Ἀθῆναι 1938 σελ. 266 ἐπ. «Ἔρευνα περὶ ἀκυρότητος υιοθεσιῶν» καὶ Γ. Α. Ρ ο ῖ λ ο ὕ, ἐνθ. ἀνωτέρω, σελ. 97 καὶ σελ. 111, ὡς καὶ Ν. Θ η β α ί ο υ: Ε. Ε. Ν. Δ'. σελ. 736, Πρωτ. Ἀθην. 6171)1948 Θ. ΝΘ' σελ. 806. (Ἡ ἀκυρότης εἶναι ἀπόλυτος καὶ προβάλλεται δι' ἀγωγῆς ἢ κατ' ἔνστασιν ὁποτεδήποτε ὡς ἀπαράγραπτος).

Ξεις, πώς δὲν μπορεῖ νάναί κανεῖς βέβαιοι καὶ ἤσυχος γιὰ τὶς τελευταῖες αὐτὲς προϋποθέσεις. Φαίνεται πὼς ἡ περίπτωσις τοῦ διχρονου Θαναασάκη, πού φθάνοντας στὴν Ἀμερικὴ μετωνομάσθηκε ἀπ' τοὺς ἔβραίους γονεῖς του σὲ Ἰωνάθαν⁽⁷⁾ δὲν εἶναι δυστυχῶς καὶ μοναδικὴ περίπτωσις υιοθεσίας, παρὰ τὸ συμφέρον τοῦ παιδιοῦ, εἴτε γιὰ λόγους θρησκευάματος εἴτε καὶ ἄλλους. Τὸ εὐχάριστο καὶ καθησυχαστικὸ πάντως εἶναι πὼς ἡ ὑπεύθυνη πνευματικὴ ἡγεσία τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀμερικῆς συνετέλεσεν ὥστε νὰ ληφθοῦν μέτρα γιὰ τὴν κατὰ τὸ δυνατόν ἀποφυγὴν τέτοιων δυσαρέστων ἐκπλήξεων⁽⁸⁾.

Καὶ εἶναι πραγματικὰ ἀνεξήγητο, πὼς στὴν τελικὴ διατύπωσι τοῦ Α. Κ. καθιερώθηκε τόσο μεγάλο κατώτατο ὄριο ἡλικίας καὶ μάλιστα χωρὶς νὰ δικαιολογηθῇ ἡ ἀναχρονιστικὴ αὐτὴ ἀποφῆς, πού θυμίζει τὸ κατώτατο ὄριο τῶν ἐξήντα ἐτῶν τῆς εἰσποίτησεως⁽⁹⁾ τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, ἀφοῦ στὶς προκαταρκτικὰς ἐργασίαις τῆς συντάξεως τοῦ σχεδίου τοῦ Α. Κ. εἶχαν ἐπικρατήσῃ ἀντιλήψεις σύμφωνες μὲ τὸ πνεῦμα ὄλων τῶν νεωτέρων νομοθεσιῶν⁽¹⁰⁾. Ἔτσι

(7) Daily News 10 Ἰανουαρίου 1958. Καὶ ὅμως διὰ τῆς ἀπ' ἀριθμ. 12229)1957 ἀποφ. τοῦ Πρωτ. Ἀθ. ἐκρίθηκε σύμφωνα μὲ τὶς καταθέσεις τῶν μαρτύρων, πού δὲν ἀνέφεραν τίποτα γιὰ τὸ θρησκευτικὴ τῆς οἰκογενείας Ρήξ, πὼς ἦταν συμφέρουσα γιὰ τὸ παιδί ἡ υιοθεσία αὐτὴ μὰ πού οἱ θετοὶ γονεῖς διέθεταν κάποιον σπῆτι καὶ 45.000 δαλλάρια σὲ τραπεζικὴ κατάθεσι.

(8) Ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ ἀπ' ἀριθμ. πρωτ. 126899)84 τῆς 3 Δεκεμβρίου 1957 ἐγγυκλίσις τοῦ Ἐπιτελείου Δικαιοσύνης «πρὸς τοὺς κ.κ. Εἰσαγγελεῖς Πρωτοδικῶν» διὰ τῆς ὁποίας ἐπιβάλλεται προκειμένου γιὰ υιοθεσία ἀνηλίκου ἀπὸ ὁποιοδήποτε εἴτε Ἑλλῆνα εἴτε ἀλλοδαπὸ, κοινωνικὴ ἔρευνα ἀπὸ ὑπευθύνους κοινωνικοὺς λειτουργοὺς γιὰ τὸ ἦθος, τὴν προσωπικότητα τῶν υιοθετούντων καὶ γενικὰ ἐὰν συμφέρη στὸ παιδί ἡ υιοθεσία.

(9) Εἶδος υιοθεσίας «αὐτεξουσίου» καταργηθὲν ὑπὸ τοῦ Α. Κ. ὅρ. Γ. Π ε τ ρ ο π ο ὕ λ ο υ: «Ἱστορία καὶ εἰσηγήσεις τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου», Ἀθῆναι 1955, σελ. 573.

(10) Ὁ Ἑλβετικὸς Κώδιξ ὁρίζει ὡς κατώτατο ὄριο ἡλικίας τὸ 40ον, ὃ δὲ γαλλικὸς Ἀστικὸς Κώδιξ, κατὰ τὴν διατύπωσιν τῆς 8.7.1941 ὁρίζει ὡς κατώτατο ὄριο τὸ 40ον καὶ ἐπιτρέπει κατ' ἐξαιρέσιν τὴν υιοθεσίαν ἀπὸ ἐγγάμους, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος τῶν συζύγων εἶναι τοὐλάχιστον 35

τὸ προσχέδιον τοῦ Α. Κ.⁽¹¹⁾ ὁρίζει ὡς κατώτατο ὄριο ἡλικίας τὰ σαράντα καὶ παρέχει τὴν δυνατότητα στὸ δικαστήριον νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν υιοθεσία καὶ πρὶν συμπληρωθῇ ἡ ἡλικία αὐτὴ τῶν θετῶν γονέων «...ἐὰν σπουδαῖοι λόγοι συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς υιοθεσίας», τὸ δὲ σχέδιον⁽¹²⁾ ἀνεβάσει μὲν τὸ κατώτατο ὄριο στὰ πενήντα, διατηρεῖ ὅμως, κατὰ τὸ σύστημα τοῦ γερμανικοῦ Α. Κ., τὴν δυνατότητα νὰ ἐπιτρέπεται ἡ υιοθεσία καὶ πρὸ τῆς ἡλικίας αὐτῆς «...ἐὰν ὁ υιοθετῶν εἶναι ἐνήλικος, ὑπάρχουσι δὲ σπουδαῖοι λόγοι συνηγοροῦντες ὑπὲρ τῆς υιοθεσίας». Ἡ περιοχὴ τῆς ἐξαιρέσεως αὐτῆς ἀπὸ τὸ τελικὸν κείμενον τοῦ Α. Κ. ἔχει ὁδηγήσει εἰς τὰ παραπάνω θλιβερὰ ἀποτελέσματα. Ὁ κίνδυνος τυχόν μετατροπῆς τῆς ἐξαιρέσεως σὲ κανόνα θὰ ἦταν ὀλιγώτερον ὀδυνηρὸς ἀπὸ ἀπόψεως κοινωνικῶν συνεπειῶν ἀπὸ τὸ ἀδιέξοδο στὸ ὁποῖον ὁδηγεῖ ἡ διάταξις ὅπως διευτυπώθη.

Καὶ αὐτὰ μὲν ἀπὸ ἱστορικῆς, ἄς ποῦμε, ἀπόψεως τῆς διατάξεως. Σήμερον ὅμως προβάλλει ἐπιτακτικὸ τὸ ἐρώτημα καὶ θέμα: Θὰ πρέπη νὰ τεθῇ ζήτημα τροποποιήσεως τῆς διατάξεως αὐτῆς ἢ νὰ μείνωμε στὴν σημερινὴ κατάστασι μπροστὰ στὸν κίνδυνον τῶν συνεχῶν τροποποιήσεων τοῦ Α. Κ., πού θὰ ἀκολουθήσουν τὴν πρώτην, σύμφωνα μὲ τὶς ἀντιλήψεις καὶ ἀνάγκαις τῶν καιρῶν καὶ θὰ μετατρέψουν τὸν κώδικα, πού ὕστερα ἀπὸ χρόνων καὶ χρόνων προσδοκίαις καὶ προσπάθειαις ἀπεκτηθήσαμε, σὲ πρόχειρο νομοθέτημα;

Μεγάλον τὸ θέμα καὶ τὸ ἐρώτημα ἔχει σχέσηι ὄχι μόνον μὲ τὶς διατάξεις περὶ υιοθεσίας.

Οἱ συνέπειαι τῆς μιᾶς ἢ ἄλλης λύσεως εἶναι πολὺ σημαντικὰ καὶ τὸ ὅλον θέμα πολὺ πιὸ σοβαρὸ ἀπ' ὅ,τι ἐκ πρώτης ὄψεως

ἐτῶν καὶ ἐφ' ὅσον εἶναι ἀτεκνοὶ ὕστερα ἀπὸ συμβίωσι δέκα χρόνων, ὅρα καὶ Γ. Α. Ρ ο ὶ λ ο ὕ, ἐνθ. ἀνωτέρω σελ. 124. Ὅσο γιὰ τὸ δίκαιο τῶν διαφόρων Πολιτειῶν τῶν Η. Π. Α. δὲν ὑπάρχει κατὰ κανόνα κανένας περιορισμὸς ἀπὸ ἀπόψεως ἡλικίας, ἀρκεῖ ὁ ζητῶν τὴν υιοθεσίαν νὰ εἶναι ἐνήλικος.

(11) Ἀρθρ. 8 προσχεδίου. Σχέδιον Α. Κ. σελ. 186.

(12) Ἀρθρ. 313 Σ. Α. Κ.

φαίνεται. Τὸ μέτρο τῆς ἀντιμετωπίσεως τοῦ θέματος βρῖσκεται στὴν βᾶσι τῆς δημιουργίας, στὴν ἀποστολὴ καὶ τοὺς σκοποὺς τοῦ δικαίου, ὡς παράγοντος πολιτισμοῦ. Σχήματα δικαίου ποὺ δὲν ἀνταποκρίνονται στὶς κοινωνικὲς συνθήκας καὶ ἀπαιτήσεις τῆς ζωῆς ξεφεύγουν βασικᾶ ἀπ' τὴν ἰδέα τοῦ δικαίου, ὁπότε ὅμως παύουν νὰ εἶναι καὶ δίκαιον. «Ὁ κανὼν δικαίου ὁ ὁποῖος εἶναι

σχῆμα μόνον, ἀλλὰ δὲν εἶναι ζωντανὸν σχῆμα, τὸ ἀδύναμον δίκαιον, ποὺ δὲν ἐφαρμόζεται, εἶναι ἀδικία... Τὸ σχηματικὸν μόνον δίκαιον εἶναι ἄδικον δίκαιον»⁽¹³⁾.

EYA N. ΠΟΛΙΤΑΚΟΥ

(13) «Towards a Christian Civilisation». Ἔκδοσις «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων» Ἀθῆναι 1950 σελ. 201.

ΕΠΙ ΤΗΝ ΗΛΙΟΥ ΔΥΣΙΝ

Μούχρωμ' ἀργὸ
— ἀτέλειωτο ἀργοπέθμα,
μᾶς πληκτικῆς τ' Αὐγούστου ἡμέρας.
Θαμπὸ τὸ φῶς, ψηλὰ
στοὺς τοίχους τῶν μεγάρων σιγοσβεῖ.
Πληθὸς ὁ κόσμος τοῦ καλοῦ τοῦ γούστου,
κύριοι λαμπροφορεμένοι καὶ κυρίες,
μπροστὰ στὰ φωτισμένα κέντρα
καθισμένοι σιωπηλοί,
βαθειά, στὶς ψάθινές τους πολυθρόνες,
κάποια, θαρρεῖς, ἀόριστη
προσμένονε χαρὰ,
π' ἀργεῖ ἀπόψε νάρθη
— καὶ μιὰ πνοὴ δροσιᾶς
διόλου δὲν πάει νὰ φουσήσει.
Πόσο οἱ καρδιές τους, Θεέ μου,
πλήττον κ' ἀσφυχτιοῦν...
Καὶ ξαφνικὰ — παραφωνία λὲς —
ἡ ἀγνή μορφὴ, κάποιας φτωχῆς γυναίκας,
ἀνάερα περνᾷ χαρωπὴ
— ξενοδουλέφτρα ἴσως, ποὺ σπῖτι της γυρνᾷ.
Μάτσο λευκὰ τριαντάφυλλα,
στὴν ἀγκαλιά της σφίγγει στοργικὰ
— δῶρο ἀπ' τὸν κῆπο τοῦ σπιτιοῦ
ὅπου ἔχεν ἐργαστῆ.
Διαβαίνει ἀδιάφορη
στὴν τόση ὁμορφιά
π' ὀλόγυρά της λάμπει.
Τὴν πῶ τρανὴ, θαρρεῖς,
χαρὰ τοῦ κόσμου τώρα
στὰ χέρια της κρατᾷ.
Κι' εἶναι τὸ βῆμα της γοργό...
Στὴ φτωχικὴ της διάζεται
νὰ φτάσει καμαροῦλα.
Τὰ μυρωμένα ρόδα ἔχει
θ' ἀπλώσει σ' ἓνα βάζο ταπεινό,
στὰ μαυρισμένα εἰκονίσματα μπροστὰ,
πλάι σ' ἀναμένο τὸ καντίλι.
Κι' ἔστερα, μία μυστικὴ,
γλυκεῖα θὰ κάνουν συντροφιά,
οἱ εὐλαβικὲς, τῶν Ἁγίων οἱ μορφές,
τ' ἄσπρα τὰ ρόδα
κι' ἡ ἀγνή ψυχὴ,
τῆς ἄδολης αὐτῆς ξενοδουλεύτρας.

Γ. Δ. ΚΑΧΡΙΜΑΝΗΣ

Τὸ Θέατρο τῆς Ζωῆς ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ

Τὰ μέλη ἑνὸς ἐπιστημονικοῦ σωματείου συνεδριάξουν. Γεμάτῃ ἢ μεγάλῃ αἰθουσα :

Παλαιότεροι, πιασμένοι ἐπαγγελματικά, (φαλάκρες, ψαρά μαλλιά, κοιλίτσες, αὐτοπεποιθήσι). Νέοι, «προλετάριοι» τοῦ ἐπαγγέλματος, ζεματισμένοι ἀπὸ τὴν σκληρὴν βιοπάλην, δομητικοὶ καὶ χωρατατζήδες (ἀφοῦ τοὺς μένει καὶ δεξι...).

Ὁ προεδρεύων ξεριξε ἀπεγνωσμένες ματιὰς δεξιά, ἀριστερά, στὸ βάθος τῆς φουρτουνιασμένης θάλασσας τῶν «συνέδρων».

Δύσκολο τὸ ἔργο του. (Ἡ μάχη δὲν ἄρχισε ἀκόμη καὶ ἔχει ἰδρώσει κ' ὄλας τὸ μέτωπό του). Χτύπησε τὸ κουδοῦνι νευρικά.

— 'Ήουχια κύριοι συνάδελφοι.... Ἄρχεται ἡ συνεδρίασις!

Μὲ δυσκολία καταλάγισε ὁ θόρυβος.

— Κύριοι.... Ἡ τάξις μας, τάξις ἡγετική εἰς τὴν κοινωνίαν, χεμιάζεται!...

Σταμάτησε, ἤπιε πρόωρα μιὰ γουλιὰ νεράκι ἀπὸ τὸ ποτήρι καὶ ξεφώνισε μὲ νέα δύναμι :

... Χεμιάζεται δεινώσι!

Τὰ μεγάφωνα τσίριξαν. Τὸ πλῆθος ἐνθουσιάσθηκε :

— Μάλιστα!... Μάλιστα!...

'Ἰαχὴ ἐκάλυψε τὴν αἴθουσα.

— Δεινώσι!

Ξαναφώναξε ὁ Πρόεδρος, ἐνθουσιασμένος ἀπὸ τὸν συναγεμῶν τοῦ λαοῦ τῶν συναδέλφων.

Νέα ἰαχὴ.

Συνέχισε μὲ θέρημ τὸ ἴδιο θέμα. Οἱ ὄπαδοι τῆς «μερίδος» του ἔδιναν τὸ σύνθημα καὶ ἡ αἴθουσα βοοῦζε ἀπὸ χειροκροτήματα. Ὡς ἐδῶ ἔπληξε ὁμοφωνία.

'Ἀλλὰ κάποτε ἔφθασε στὸ ἐπικίνδuno σημεῖο τοῦ λόγου :

— Ἡ ἀντιπολιτευομένη ἡμᾶς μερὶς τῶν κ. κ. συναδέλφων...

Δὲν μπόρεσε νὰ τελειώσῃ τὴν φράσι. Πανδαυμόνιο. Ἀποδοκιμασίες, διακοπές, ἐπιδοκιμασίες...

— Ἡ ἀντιπολιτευομένη ἡμᾶς μερὶς....

Δὲν τὸν ἀφήνουν νὰ προχωρήσῃ :

— Ἀπετόχατε!

— Νὰ παραιτηθῆτε...

— Τὸν λόγον, κύριε Πρόεδρε!

— Ὁχι! Κάτω...

Πέρασε ἀρκετὴ ὥρα ἔτσι. Στὸ τέλος, οἱ ὄπαδοι τῆς «ἀντιπολιτευομένης ἡμᾶς μερίδος» ἔχουν ἀνάψει. Οἱ πιδ εὐκίνητοι, ὄρθιοι ἐπάνω στὰ καθίσματά τους, ξεφώνιζον κουνώντας τὰ χέρια τους ἀπειλητικά σὲ ὄλες τῆς κατευθύνσεως. Οἱ πιδ δυσκίνητοι φωνάζουν ἀπὸ χαμηλά, ἐμψυχώνουν τοὺς συμμάχους των μὲ φωνές, μορφασιμούς, χειρονομίες...

★

Μὲ τὴν πρόοδο τῆς «συζητήσεως» ἀπειλήθηκε καὶ σύρραξις. Ἐνας ὀμιλητὴς προχώρησε σὲ καυστική ἐπίθεσι. Μερικοὶ «συνέδρων» ἐκινήθησαν ἀπειλητικά πρὸς τὸ βῆμα. Ἀποφασιστικὸς τοῖχος «ἠρακλέων» τῆς παρατάξεως τοῦ ὀμιλητοῦ ὀρθώθηκε νὰ τὸν προστατεύσῃ...

Κάποτε ἡ ἀντιπολίτευσις πῆρε τὸν λόγο. Ὁρμητική ἐστὶν κριτική της, προκάλεσε τοὺς ὄπαδοὺς τῶν «κρατούντων»... Ἀνεβαίνουν τώρα καὶ ἐκείνοι μὲ τὴ σειρὰ τους, ἐπάνω στὶς καρέκλες τους. Τοὺς μμοῦνται πολλοὶ ἄλλοι, γιὰ νὰ βλέπουν τὸ θέμα ἢ γιὰ νὰ δεσπόξουν οἱ φωνές τους. (Ἀνέβηκε, ἔτσι τουλάχιστον, ἡ στάθμη τῆς συνελεύσεως!) Τὸ πανδαυμόνιο συνεχίζεται καὶ φεῦ, σὲ μιὰ προχωρημένη ἐπαλξί ἄρχισαν βαιοπρογίγις...

Οἱ πιδ ψύχραμοι ἐχώρισαν τοὺς συμπλεκόμενους.

— Ντροπή!... Ντροπή!...

— Κύριοι, εἴμεθα ἐπιστήμονες! Δὲν εἶναι τρόπος συζητήσεως αὐτός!

Φωνὴ διαμαρτυρίας ἀκούστηκε ἀπὸ μιὰν ἄκρη.

Γύρισαν μερικοὶ πρὸς τὸ μέρος της καὶ συμφώνησαν. Ἄλλοι πάλι χαμογέλασαν, σὰν νὰ ἔλεγαν: «φύλλους στ' ἄχυρα γυροδεῖς, κύριε συνάδελφε...».

Σὲ μιὰ ἀνάπαντα τοῦ ἀγῶνος, ὁ Πρόεδρος ἄραξε μὲ τέχνη τὴν εὐκαιρία καὶ μπῆκε σὲ θέμα κοινὸ ἐνδιαφέροντος.

— Λί ἐπαγγελματικά ἀμοιβαί, κύριοι...

Τὸ ἀρροατήριον ἐκάλαμαε, ἔπεινε οὖς εὐθήκουν. Ὁ ἐλιγμὸς ἦταν ἐπιτυχημένος.

Στὸ ἐπόμενο ὄμιος θέμα ξαναόρχισε ἡ μάχη. Καὶ συνεχίσθηκε ἄλλες δυὸ ὥρες, μὲ τὸν ἴδιο ρυθμὸ, τὴν ἴδια γαλατική ἀβρότητα. Ἔως ὅτου ἡ κόρασι τῶν συνέδρων ὑπαγόρευσε τὴ λύσι τῆς συνεδριάσεως.

★

Κοντὰ μεσάνυχτα, ἔφυγα γιὰ τὸ σπίτι μου, μελαγχολικός, ἀπαισιόδοξος. Θὰ ἔλθῃ ἄραγε κάποια μέρα, ποὺ θὰ μπορούμε νὰ συνεργασώμαστε σὰν πολιτικόμενοι ἄνθρωποι;

Ὅλη τὴ νύχτα στὸν ἦπνο μου, ἐφιαλτική,

στριφογύριζε στὸ ὑποσυνειδητό ἢ «συνεδρίασις». Τὸ πρωτὶ, σηκώθηκα, βγήκα ἔξω, μπήκα στὸ λεωφορεῖο. Ἦταν ἀπόβροχο καλοκαιριὰτικῆς βροχῆς. Ἐμπαίνω ἀπὸ τὸ παράθυρό του εὐχάριστη δροσιά. Κότταξα ἔξω, τὰ σπίτια, τὰ δέντρα, ποὺ λαμπύριζε στὰ φύλλα τους ἢ βροχή, τοὺς διαβάτες. Στὸ νοῦ μου εἶχα ἀκόμη τὰ χθεσινοβραδινά.

Σὲ μιὰ ἐνδιάμεση στάσι, μπήκε στὸ λεωφορεῖο γνωστή μου κυρία. Κρατοῦσε ἕνα ταγαράκι παραφουσκωμένο. Τὴν βοήθησα νὰ τὸ βολέψῃ κάπου. Εἶχε εὐγενικὲς ἀντιρροήσεις, μὰ ὑποχώρησε.

— Δὲν εἶναι καὶ ἐλαφρῦ...
Τῆς εἶπα, σὺν δοκίμασα τὸ βρόος του.

— Ἔχει πᾶτα καὶ μαχαιροπήρουνα μέσα...
Ἐξήγησε μαντεύοντας τὴν ἀπορία μου: "Ἄν πῆγαινε σ' ἐκδρομὴ, τόσα πᾶτα τί τὰ ἤθελε;

— ...Πηγαίνω στὴν Καλογορῆσα, βοηθῶ στὸν «Φάρο», ἐκεῖ. Μαζεύουμε τὰ παιδιὰ τοῦ συνοικισμοῦ, τὰ μαθαίνομε νὰ παίζουν, νὰ συνεργάζονται, νὰ ἀλλολοβοηθοῦνται, νὰ βοηθοῦν τοὺς ἄλλους... Ἐγὼ, στὸ σημερινό μου πρόγραμμα ἀνέλαβα νὰ δείξω στὰ κορίτσια τῆς οἰκίας μου, καὶ πῶς νὰ στρώνουν τὸ τραπέζι τους, στὸ σπίτι. Γι' αὐτὸ κουβαλῶ τὰ παικτικά... Ξέρετε πῶς περιμένουν τὰ κοριτσάκια κι' αὐτὲς τίς γνώσεις κοντὰ στὴν ἄλλη ἀγωγή; Τὸ γυναικεῖο ἔνστικτο βλέπετε...

Μιὰ θέσι ἄδειασε στὸ διπλανὸ κἀθισμα. Ἐκάθισα καὶ ρώτησα μὲ ἐνδιαφέρον:

— Καὶ τὰ παιδιὰ ἀνταποκρίνονται; Σῶς παρακολοῦθοῦν;

— Ἄ, εἶναι ἀῖτι συγκινητικὸ! Νὰ δῆτε αὐτὰ τὰ παιδιὰ, ποὺ ἀλλοιωθῆς θὰ ἔτρεχαν στοὺς δρόμους καὶ θ' ἀλήτευαν... Κάθε Κυριακὴ, στὸ χαρούμενο πρόγραμμα τῆς οἰκίας, κάθονται ἀκίνητα, ἄφωνα, μὲ ὀρθάνοιχα τὰ μάτια καὶ τὴν ψυχὴ, λαχταρώντας ν' ἀκούσουν μὲσ' ἀπὸ τίς περιπέτειες τῶν ἡρώων τῆς «ἱστορίας τους» (ποὺ θὰ τοὺς διηγηθῇ ὁ ὁμαδάρχης ἢ ἡ ὁμαδάρχισ) ἢ μὲσα ἀπὸ τίς συγκινησεις τους, τὰ παικνίδια, τίς εὐγενικὲς προσπάθειες, λαχταροῦν νὰ δοῦν τὴ δύναμι τῆς συνεργασίας, ποὺ κατευθύνεται ἀπὸ τὴν ἀγάπη...

Στήριξε τὸ ταγαράκι τῆς, ποὺ ἔγυρε ἀπὸ ἕνα τίναγμα τοῦ λεωφορείου, καὶ συνέχισε:

— Τὰ παιδιὰ μαθαίνουν ἀκόμη μὲσα στὶς μαθητικὲς «συνεταιριστικὲς οἰκίας», ὅτι ἡ καλὴ συνεργασία εἶναι ἡ μεγαλύτερη δύναμι στὸν κόσμο, ποὺ μὲ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν Πίστη μπορεῖ ν' ἀλλάξῃ τὴν ὄψιν τῆς γῆς... Μαθαίνουνε νὰ σκέπτονται ἀπὸ κοινῶ, νὰ δημιουργοῦν, νὰ ἐργάζονται ὅλα μαζί μὲ ἀρμονία...

Γύρισα καὶ κότταξα τὴν συνομιλήτριά μου μὲ βαθεῖα ἀνακούφιση:

— Ἄχ, κυρία μου, νὰ ξέρατε τί καλὸ μοῦ κάνετε μὲ ὅσα μοῦ λέτε!

Τῆς διηγῆθηκα τίς ἐντυπώσεις μου ἀπὸ τὴ χθεσινὴ συνέλευσι. Στὸ τέλος πρόσθεσα:

— Δὲν ξέρετε πόση ἀθυμία καὶ ἀπογοήτευσί εἶχα αἰσθανθῇ. Δὲν συνεδρίαζε χθὲς ἕνα ὁποιοδήποτε σωματεῖο, ἀλλὰ ὅπως καὶ νὰ τὸ πάρετε, ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ ἡγεσία! Ἄνθρωποι ποὺ πέρασαν ἀπὸ σχολεῖα, ποὺ φρόιτησαν σὲ πανεπιστήμια... Καὶ δὲν μποροῦσαν νὰ συνεννοηθοῦν, νὰ συζητήσουν, οὔτε κἂν γιὰ τὰ ἐπαγγελματικὰ τοὺς ζητήματα!... Καὶ τὸ κακὸ εἶναι, ποὺ συνηθίζομε σιγά-σιγά σὲ κάτι τέτοιες καταστάσεις, σὺν νὰ ἦσαν φυσικὲς! Τί νὰ περιμένῃ τότε κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἄλλους, τοὺς ἀμόρφωτους ἀνθρώπους... Τώρα ἐσεῖς μοῦ δίνετε θάρρος μὲ αὐτὸ τὸ ταγαράκι σας, τοὺς κόπους σας γιὰ τὰ παιδιὰ τοῦ συνοικισμοῦ. Αὐτὰ τὰ παιδιὰ, ἂν μεγαλώσουν, ὅπως λέτε, θὰ εἶναι μιὰ μεγάλῃ ἐλπίδα...

Ἐκότταξα ἔξω, τὸν δρόμο, ποὺ γιάλιζε πλυμένους ἀπὸ τὴν βροχὴ καὶ πρόσθεσα θέλοντας νὰ δοκιμάσω τὴ συνέπειά τῆς:

— Τί εἶναι ὅμως οἱ πολιτιστικὲς προσπάθειες, ἢ δική σας καὶ ὅλες οἱ ἄλλες, μπροστὰ στὸ μέγεθος τῆς δουλειᾶς ποὺ χρειάζεται; Σταγὼν ἐν τῷ ὠκεανῷ. Εἴστε λίγοι...

Περιμένα νὰ μὲ διαψεύσῃ. Ἄλλὰ ἐξείνη ἀπάντησε ἥσυχα:

— Λίγοι; Ἴσως, μπροστὰ στὶς ἀνάγκες τῆς ἐργασίας. Ἄλλὰ αὐτὸ τί σημαίνει; Ὅτι πρέπει νὰ σταματήσουμε; Μά, κύριέ μου, δὲν ὑπάρχει ἄλλη λύσις γιὰ νὰ δοῦμε καλύτερες ἡμέρες! Ὅλα τὰ ἐδοκίμασε ἡ ἐποχὴ μᾶς καὶ ἀπέτυχε. Δὲν μένει παρὰ ἡ προσδοκία μᾶς χριστιανικῆς πολιτιστικῆς προσπάθειας. Ἄν λίγοι τὸ καταλαβαίνουν αὐτὸ, τόσο τὸ χειρότερο γιὰ τοὺς ὑπόλοιπους (καὶ πρῶτα-πρῶτα τοὺς πιστοὺς). Ἄν, ἐμεῖς, ποὺ τὸ καταλαβαίνομε, δὲν νιώθουμε τίς εὐθύνες ποὺ μᾶς βαραίνουν, τόσο τὸ χειρότερο γιὰ μᾶς. Ἄλλὰ λύσις ἄλλη δὲν ὑπάρχει...

Εἴχαμε φθάσει στὸ τέρμα.

Ἦ κυρία ἄραξε τὸ ταγαράκι τῆς γιὰ νὰ κατεβῇ καὶ μοῦ φώναξε:

— Βοηθήστε λοιπὸν καὶ σεῖς, ὅπως μπορεῖτε...

Ἔσπευσα νὰ σηκώσω ἐγὼ τὸ φορτίο τῆς, ντροπασμένος, μὰ μὲ ἐμπόδισε, γελώντας:

— Δὲν ἐννοῶ ἐδῶ νὰ βοηθήσετε, ἀλλὰ ἐκ εἰ...
Χαιρέτισε καὶ ἔτρεξε νὰ συναντήσῃ τὰ παιδιὰ τῆς, γεμάτη χαρὰ.

Ἔτσι ἐξέχασα τὴ γενικὴ συνέλευσι...

ΑΠΟΨΕΙΣ

ΥΠΝΟΣ ΑΔΙΑΤΑΡΑΚΤΟΣ

Εἰς τὸ προηγούμενον φύλλον εἶχομεν ἡμιλήσει περί τοῦ ὕπνου, ὁ ὁποῖος χαρακτηρίζει τώρα τὸν πολιτισμὸν μας, ἐνώπιον τῆς κρίσεως, τὴν ὁποίαν περνᾶμε. Εἰς τέτοια θέματα, ἐλέγαμεν τότε, ὕπνος καὶ θάνατος εἶναι στενοὶ συγγενεῖς. Ἐν τῷ μεταξύ, εἰδικῶς ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἔχουν περάσει πλέον δύο περίπου μῆνες ἀπὸ τὰς ἐκλογὰς τῆς 11ης Μαΐου. Ὅποιος τυχόν... ἐφοβήθη, μήπως αἱ ἐκλογαὶ αὐταί, μὲ τὴν εὐγλωττίαν εἰς τὰ ἀποτελέσματα καὶ τὸν θόρυβον τὸν ὄσον ἐδημιούργησαν διὰ τοῦ αἰφνιδιασμοῦ των, διέκοψαν τὸν ὕπνον μας, ἤμπορεῖ νὰ...ἡσυχάσῃ! Ὁ ὕπνος ἐξακολουθεῖ! Τὸ πολὺ διὰ μίαν ἡμέραν, διὰ δύο ἡμέρας, ἀφυπνίσθημεν, ἀλλὰ ἡ ἀφύπνισις οὔτε διάρκειαν, οὔτε συνέπειαν εἶχε. Ἐγυρίσαμεν ἀπὸ τὸ ἄλλο πλευρὸν καὶ ὁ ὕπνος συνεχίζεται ἀδιατάρακτος.

Τί θὰ γίνῃ τώρα, ποῖα θὰ εἶναι αὐτὴ ἡ συνέχεια, αὐτὸ ποῦ νὰ τὸ ξέρωμεν! Θαύματα ποτὲ δὲν ἀποκλείονται καὶ ἐπὶ δεκάδας τώρα ἐτῶν, ἀποκλειστικῶς μὲ θαύματα ζῶμεν. Ἄλλ' ἡ ἀνθρωπίνη φορὰ τῶν πραγμάτων δὲν δίδει καθόλου εὐχαρίστους προβλέψεις, ὅταν ὁ ὕπνος εἶναι τόσο ἐξακολουθητικὸς, τόσο ἐπίμονος, ὥστε οὐδὲ ἡ 11η Μαΐου νὰ μὴ ἀφυπνήσῃ, νὰ μὴ δημιουργήσῃ κἄν ἕνα διάλειμμα εἰς τὸν ὕπνον, ποῦ εἶναι, ἐπαναλαμβάνομεν, συγγενής, στενὸς συγγενής, τοῦ θανάτου!

ΘΟΥΡΥΩΔΗΣ ΚΥΝΙΣΜΟΣ

Καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου πρέπει νὰ ἐκφράσωμεν τὴν χαρὰν μας, διότι ἔτυχεν ἰδιαιτέρας προσοχῆς ἕνα σχόλιον

σχετικῶς μὲ τὰς «κυνικὰς ἐπιδείξεις», (ἀφήστε τώρα τὰς... «κυνικὰς ἐκθέσεις») πλοῦτου, ποῦ παρουσιάζονται εἰς τὴν ἀθηναϊκὴν κυρίως ζωὴν. Μὲ κίνδυνον νὰ μεταβληθῇ καὶ ἡ παρούσα στήλη εἰς στήλην κοσμικογράφου, ἐρωτῶμεν: «γνωρίζετε ὅτι» ὅσον πάει, ὄχι μόνον δὲν σταματᾷ, ἀλλ' αὐξάνει τὸ κακόν; Αἱ ἐπιδείξεις συνεχίζονται. Προκαλοῦνται, βεβαίως, σχόλια, ἀλλ' ὑπάρχουν καὶ ὠτοασπίδες διὰ νὰ μὴ ἀκούωνται τὰ σχόλια. Ὁ πλοῦτος ἐμφανίζεται προκλητικώτατος εἴπερ ποτὲ ἄλλοτε. Καὶ τώρα τὸ καλοκαίρι, ὄλος ὁ πλανήτης θὰ κατακλυσθῇ ἀπὸ εὐπόρους, οἱ ὁποῖοι θὰ κάμουν ταξειδάκια ἀναψυχῆς, διὰ νὰ διηγούνται κατόπιν ὅλον τὸν χειμῶνα, πῶς ἐπέρασαν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, τὴν ὥραν, κατὰ τὴν ὁποίαν πολλοὶ δὲν θὰ ἤμποροῦσαν οὔτε τὰ ναῦλα τοῦ λεωφορείου νὰ ἔχουν, διὰ νὰ πᾶνε νὰ κάμουν ἕνα μπάνιο. Ἀφίνομεν δά, ὅτι πάρα πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς τουρίστας θὰ ταξειδέψουν καὶ πάλιν μὲ τὸ δημόσιον χρήμα, τάχα διὰ δημοσίαν ὑπηρεσίαν, πράγματι δὲ διὰ νὰ εἶναι καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς βδέλλες εἰς βάρος τοῦ δυστυχοῦς λαοῦ.

Δὲν ἀποκλείεται τώρα, νὰ μᾶς εἴπη κανεῖς, ὅτι δὲν πρέπει, δὲν εἶναι σκόπιμον, νὰ τὰ διατυμπανίζωμεν αὐτὰ. Ἄλλὰ δυστυχῶς, ὅλη αὐτὴ ἡ κυνικὴ ἐπίδειξις γίνεται ἀκριβῶς μὲ τὴν θορυβωδεστέραν δυνατὴν δημοσιότητα. Ἐνώπιον, λοιπόν, τῆς τυμπανοκρουσίας, τὴν ὁποίαν ὁ κυνισμὸς μεταχειρίζεται, χωρὶς τὸν παραμικρότερον δισταγμὸν, ἕνα σχόλιον τῆς παρούσης στήλης, ὁμολογουμένως, δὲν πρόκειται νὰ προσθέσῃ νέους κινδύνους εἰς τοὺς ὑπάρχοντας!

Καὶ... ὁ Θεὸς νὰ βάλῃ τὸ χέρι Του!

ΝΑ ΠΛΗΘΥΝΘΟΥΝ

Τὸ «θέατρο τῆς ζωῆς» τοῦ περασμένου φύλλου, ποῦ ἦταν ἀφιερωμένον εἰς τὴν ἀνεργίαν, ἢ ὁποῖα βασανίζει ὄλους, ἰδιαιτέρως ὅμως τὰς πολυτέκνους οικογενείας, προεκάλεσε, φαίνεται, ἰδιαιτέρως τὴν προσοχὴν ἀνθρώπων, ποῦ θέλουν νὰ ἐνδιαφέρωνται διὰ τέτοια πράγματα. Ὦντως, ὡς ἀπάντησις εἰς τὸ δημοσίευμα αὐτὸ ἐστόλησαν, ὡς ἀκούομεν, εἰς ἰδρύματα εὐαγῆ διάφοροι εἰσφοραὶ ὑπὲρ οικογενειῶν ἀνέργων καὶ ἔγιναν καὶ μερικά θήματα διὰ προσωρινὴν ἀνακούφισιν ἄλλων οικογενειῶν.

Χαιρετίζομεν τὰ δείγματα αὐτὰ τῆς εὐαισθησίας ἐμπρὸς εἰς τὴν μάστιγα τῆς ἀνεργίας, ἀλλ' ἐὰν μείνουν ἀπλῶς μεμονωμένα δείγματα, θὰ εἶναι πράγματι «ἀνευ ἀξίας» διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς νόσου, ὅσον καὶ ἂν ἔχουν μεγίστην ἀξίαν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς προσωπικῆς προαιρέσεως ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐβοήθησαν. Τὸ πρόβλημα τῆς ἀνεργίας εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ κεντρικότερά μας προβλήματα. Οὔτε δημοκοπίαν κάμνομεν, οὔτε ἀπλουστεύσεις ὑποκριτικὰς θὰ ἀναγνωρίσωμεν, λοιπόν, χωρὶς δισταγμόν, ὅτι τὸ πρόβλημα τῆς ἀνεργίας εἶναι δύσκολον, δὲν λύεται εὐκόλα καὶ εἰς τὸ τέλος - τέλος, φαίνεται, ὅτι ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διὰ τὰς οικονομίας ὀρισμένων χωρῶν εἶναι καὶ κάτι ἀναπόφευκτον. Τὸ ζήτημα ὅμως εἶναι τὸ ἐξῆς: "Οἱ εἰς τὸν τόπον μας δὲν ἀπέτυχε κἂν προσπάθεια διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς ἀνεργίας, ἀλλὰ δὲν κατεβλήθη καμμία τοιαύτη προσπάθεια." Ἡ μᾶλλον δὲν ἔγινε καμμία σκέψις διὰ νὰ καταβληθῆ αὐτὴ ἢ προσπάθεια. Θὰ εἴπωμεν ἀκόμη, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι οἱ ἀνεργοὶ, καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι οἱ μαστιζόμενοι οικογενειάρχαι καὶ μάλιστα οἱ μετὰ μεγάλων βαρῶν ἐπιβαρημένοι ἀνεργοὶ οικογενειάρχαι, καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι μοιρολατρικῶς τὰ δέχοντα αὐτὰ καὶ τὸ πολὺ - πολὺ μὲ μίαν ψῆφον, τὴν ὁποῖαν ἔδωσαν πρὸς ὀρισμένην κατεύθυνσιν θεωροῦν ὅτι ἐτελείωσε τὸ ζήτημα!

ΑΝΑΙΜΙΚΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

Ἄλλὰ τὸ θέμα εἶναι μεγάλο. Ἡ Ἑλλάς δὲν μαστίζεται ὑπὸ ἀνεργίας τοιαύτης, ὅπως μεγάλα βιομηχανικὰ χωρὰ, ὅπου πλέον εὐρίσκεται κανεὶς πρὸ ἐνὸς μοιραίου καὶ ἀναποφεύκτου. Διὰ τὴν Ἑλλάδα τὸ θέμα εἶναι ἐντὸς τῶν δυνατοτήτων τῆς ἀντιμετωπίσεως. Ὅχι ὅμως τῆς προχείρου ἀντιμετωπίσεως. Ὑποτίθεται, ὅτι κάποιος πρέπει νὰ πονέσῃ δι' αὐτὸ, νὰ ἐνδιαφερθῆ δι' αὐτὸ καὶ ὄλοι μας νὰ χάσωμεν κάτι ἀπὸ τὸν ὕπνον μας («εἰ δώσω ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου καὶ τοῖς βλεφάρους μου νυσταγμὸν καὶ ἀνάπαυσιν τοῖς κροτάφοις μου...») καὶ νὰ σκεφθοῦμε λιγάκι, τί ἡμπορεῖ νὰ γίνῃ ἐπὶ τέλους, ἂν ὄχι διὰ τὴν πλήρη ἐπίλυσιν, τοῦλάχιστον διὰ μίαν, ἔστω καὶ ἐμβολωματικὴν ἀντιμετώπισιν, ἔστω καὶ πρὸς παρηγορίαν διὰ τὸ κακόν.

Καὶ παραλλήλως, καὶ ἕως ὅτου κτυπηθῆ ἡ ἀνεργία, καὶ ἕως ὅτου εὐρεθῆ ἔστω καὶ διὰ τεχνητῶν ἀκόμη μέσων μίᾶ ἀπασχόλησις, ὑπάρχει τὸ θέμα τῆς βοηθείας εἰς τοὺς ἀνέργους. Τεράστια θέματα αὐτά. Βασικὰ θέματα. Πολὺ βασικώτερα ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ μᾶς ἀπασχολοῦν, ποῦ ἀπασχολοῦν τὴν ἡγεσίαν, καὶ τὴν κρατικὴν ἡγεσίαν καὶ τὴν πνευματικὴν ἡγεσίαν.

Καὶ ἀπὸ χριστιανικῆς πλευρᾶς, τὸ γεγονός ὅτι ὑπάρχουν ἀνεργοὶ, ὅπως τοὺς περιγράφει τὸ «θέατρο τῆς ζωῆς», ἔπρεπε νὰ κόψῃ τὴν ὄρεξιν τῶν χριστιανῶν διὰ νὰ φάνε τὸ φαγητόν τους! Χριστιανός, ὁ ὅποῖος ἀκούει τί ὑποφέρουν οἱ ἀνεργοὶ καὶ κατόπιν τρώγει μὲ ὄρεξιν τὸ φαγητόν του, εἶναι χριστιανὸς μὲ ἀναιμικὸν τὸν Χριστιανισμόν του!

Αὐτὰ εἶχαμε νὰ ποῦμε, ἐλπίζοντες ὅτι, ἂν μὴ τι ἄλλο, οἱ ἀναγνωσταὶ τῶν «Ἀκτίνων» θὰ κάμουν ὥστε νὰ πληθύνουν τὰ ὀλίγα διὰ τὴν ἄρσιν τῆς προσπαθείας, ἂν ὄχι διὰ τὴν ἄρσιν τῆς ἀνεργίας, ἀλλὰ τοῦλάχιστον διὰ τὴν ἀνακούφισιν, εἰς σημαντικὴν ὅμως κλίμακα, τῶν ἀνέργων!

ΠΟΙΟΣ ΠΤΑΙΕΙ ;

Εἰς περιοδικὸν ἀφιερωμένον εἰς θέμα-
τα πολιτισμοῦ, ἐρευνώμενα ἀπὸ σκοπιᾶς
διεθνoῦς, δημοσιεύεται ἄρθρον μὲ τὸν
τίτλων «Σκέψεις γύρω ἀπὸ τὴν ἔκθεση
τῶν Βρυξελλῶν». Εἰς τὸ ἄρθρον αὐτὸ
δημοσιεύονται, μεταξύ ἄλλων, τὰ ἀκό-
λουθα :

«Ἀπὸ τῆ στιγμῆ πού ξεριζώθηκε ἡ φα-
νατική πίστη στὸ Θεό, σάν βασικὸ κίνητρο
κάθε πράξεώς μας, ἡ πίστη στὴν ἐξελικτι-
κὴ πρόοδο ἔγινε ἀπαραίτητη. Χωρὶς αὐ-
τὴν, ἡ ἀνθρωπότης θὰ σκόνταφτε ἐπικίν-
δυνα. Ἀφοῦ καταργήθηκε ὁ παράδεισος
στὸν οὐρανὸ, ἔπρεπε νὰ πιστέψει ὁ ἀνθρω-
πος, πὼς θὰ τὸν ἐξασφάλιζε στὴ γῆ, μὲ τὰ
ἴδια του τὰ χέρια. Δὲν ὑπῆρχε καμμιά ἄλ-
λη διέξοδος. Ἔτσι, ἡ ἐξελικτικὴ πρόοδος
ἐμφανίσθηκε σάν σανίδα σωτηρίας. Ὁ ἀν-
θρώπος ἔσπασε τὰ δεσμὰ τῆς δεισιδαιμο-
νίας τοῦ παρελθόντος καὶ δέθηκε μὲ τὶς
ἀλυσίδες τῆς ἀναγκαστικῆς ἐξελιξέως
τοῦ μέλλοντος. Ἡ πίστη στὴν πρόοδο τοῦ
ἔδωσε τὴν πεποίθησι ὅτι ἔγινε κύριος ὄχι
μόνο τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀλλὰ καὶ τοῦ πε-
ρωμένου του.

Καὶ θὰ ἐνθυμηθοῦν τώρα οἱ ἀναγνώ-
σται, ὅσα εἶπομεν περὶ τῆς ἐπιστροφῆς
τοῦ «ἐπιστημονισμοῦ». Τὸ ἐγράψαμεν,
δὲν ἐνθυμούμεθα πόσες φορές. Εὐθύς
μετὰ τὸν δευτέρου παγκόσμιον πόλεμον,
ἔγινε μία στροφή πρὸς τὴν χριστιανικὴν
πίστιν καὶ ὁ «ἐπιστημονισμὸς» ἐφαίνετο
πτῶμα. Ὁ Χριστιανισμὸς εἶχε μίαν λαμ-
πρὰν εὐκαιρίαν νὰ πᾶρη τὸν ἀνθρώπον
ἀπὸ τὸ χερί καὶ νὰ τοῦ δείξῃ ὅτι κατα-
νοεῖ τὰ προβλήματά του καὶ ὅτι εἶναι
ἱκανὸς νὰ τὸν ὀδηγήσῃ εἰς τὸν δρόμον
διὰ μίαν καλυτέραν αὐρίον. Ἀντὶ τού-
του, οἱ χριστιανοὶ ὄλων τῶν δογμα-
των, κατετρίβησαν εἰς μικρότητας, ἐφη-
σούχασαν, ἐνόμισαν ὅτι δὲν ὑπάρχει πλέ-
ον κίνδυνος, καὶ μόνος κίνδυνος ἦτο μή-
πως... πολεμήσωμεν τὴν «νεκρὰν πλέον»
ἄρνησιν. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἤρχισαν καὶ
νὰ ἐπιτίθενται κατὰ τῶν «Ἀκτίων»,
διότι αὐταὶ τολμοῦν νὰ διαφωτίζουν πε-
ρὶ τῆς ὀρθῆς θέσεως θρησκείας καὶ ἐπι-
στήμης.

Τὸ ἀπόσπασμα, πού ἀνεδημοσιεύσα-
μεν, μὲ τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον εἶναι
συντεταγμένον, θεωρεῖ τὴν ἀποβολὴν τῆς
πίστεως ὡς κάτι τὸ αὐτονόητον, καὶ δει-

χνεῖ, ὅτι ἐπιστρέφομεν σιγὰ-σιγὰ εἰς
τοὺς καιροὺς τῆς ἀρνήσεως.

Κατάπτωσις, θεθαίωσι! Ποῖος πταίει
ὄμως; Πταίει ὁ κλέπτης ἢ πταίουσι οἱ
φύλακες, πού ἀφίνουν τὸν κλέπτην ἀσύ-
δοτον;

ΙΕΡΟΝ ΠΡΟΣΚΛΗΤΗΡΙΟΝ

Τὸ γνωστὸν καὶ ἔγκριτον ἐκκλησια-
στικὸν περιοδικὸν «Ἐνορία», ἐδημοσίευ-
σε καὶ ἐξέδωσε καὶ εἰς ἀνάτυπον, ἕνα ἀ-
φιέρωμα: «Εἰς αἰωνίαν μνήμην καὶ δόξαν
τῶν ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ
τῆς ἐλευθερίας τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος
πεσόντων νεομαρτύρων κληρικῶν κατὰ
τὴν περίοδον 1941 - 1949». Τὸ ἀφιέρωμα
αὐτὸ εἶναι πράγματι ἐξόχως συγκινητι-
κὸν καὶ εἶναι πράγματι, ὅπως τὸ θέλει
τὸ σχετικὸν ἄρθρον τοῦ διευθυντοῦ τῆς
«Ἐνορίας», ὀνομαστικὸν προσκλητήριον
τῶν λησιομηθῶν ἐκείνων, πού αἱ λε-
πτομέρειαι τοῦ μαρτυρίου καὶ τῶν δει-
νοπαθημάτων των εἶναι τοῦτ' αὐτὸ ἀνα-
τριχιαστικά.

Ἀκολουθεῖ εἰς τὸ τεῦχος ὁ κατάλογος
τῶν τετρακοσίων ἐβδομήκοντα ἑνὸς νεο-
μαρτύρων ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος
πεσόντων κληρικῶν, κατατεταγμένων
κατὰ Μητροπόλεις, μὲ ὄνομα, ἐπίθετον
καὶ δυὸ λέξεις σχετικὰς μὲ τὸν τρόπον
μὲ τὸν ὁποῖον ἐθυσίασθησαν.

Πράγματι, ἔπρεπε νὰ γραφῇ αὐτὸ τὸ
προσκλητήριον καὶ πράγματι πρέπει καὶ
νὰ ἀπαγγελθῇ κατὰ κυριολεξίαν ἕνα
τέτοιο προσκλητήριον. Πρέπει νὰ γίνῃ
μία ὠραία τελετὴ, εἰς τὴν ὁποῖαν, ἕνα-
ἕνα τὰ ὀνόματα αὐτὰ νὰ ἐκφωνηθοῦν
«ἐν λαῷ βαρεῖ», ἐνώπιον ἐκκλησιάσμα-
τος, τὸ ὁποῖον νὰ εὐχεται ὑπὲρ ἑνὸς ἐ-
κάστου ἐξ ἐκείνων, τῶν ὁποίων τὰ ὀνό-
ματα θὰ ἐκφωνοῦνται. Ἐκαμεν ἄριστα
ἢ «Ἐνορία» καὶ ἐδημοσίευσε τὸ προσ-
κλητήριον αὐτό. Καὶ αἱ «Ἀκτίνες» ἐπι-
φυλάσσονται καὶ αὐταὶ νὰ φιλοξενήσουσι
κάτι ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τούτου θέματος. Διό-
τι καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως, πού εἰδικῶς
ἐνδιαφέρει τὰς «Ἀκτίνας», τῆς καταπο-
λεμήσεως δηλαδὴ τοῦ ὕπνου μας, τέ-
τοια προσκλητήρια ἐνδιαφέρουν ἰδιαίτε-
ρως. Φαίνεται ὅτι χρειάζονται διὰ νὰ

ἀφυπνισθοῦν ὅσοι τοῦλάχιστον δὲν εἶναι πτώματα ἠθικά!

ΟΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΩΣ ΜΕΓΑΛΟΙ

Ἔνας ὁ διεθνῆς ἐπιστημονικὸς κόσμος γνωρίζει καλῶς τὴν ἀξίαν τοῦ μεγάλου ἐπιστήμονος καὶ ὑπερόχου ἀνθρώπου, καθηγητοῦ Max Planck, ὁ ὁποῖος ἐπὶ 65 καὶ πλέον χρόνια προσέφεραν εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὸν πολιτισμὸν ἐξαιρετικὰς ὑπηρεσίας. Τὸ περιοδικὸν τοῦτο συνδέεται ἰδεολογικῶς μαζί του, εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἐκδόσεώς του, μέχρι τοῦ θανάτου του (1947), καὶ οἱ ἀναγνώσται γνωρίζουν καλῶς τὴν προσωπικότητά του, ὥστε νὰ μὴ χρειάζεται νὰ εἴπωμεν ἐδῶ πολλά.

Ἦτο διεθνῆς ἐπιστημονικὴ φυσιογνωμία, χαρακτηρισθεῖσα ἰσαξία τῆς τοῦ Νεύτωνος. Τὸ ἔργον του εἶναι κολοσσιαῖον. Κατ' αὐτὰς δὲ ἐκδίδεται ὀλόκληρον εἰς σειρὰν τόμων, πράγματι, πολυτίμων, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς συμπληρώσεως 100 ἐτῶν ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ μεγάλου ἀνδρός. Ἐόρτιοι συγκεντρώσεις καὶ πανηγυρισμοὶ τοῦ γεγονότος γίνονται παντοῦ, διὰ νὰ ἀποτίσουν τὸν ὀφειλόμενον φόρον τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς αὐτόν. Καὶ πολὺ δικαίως τοῦ ἀξιζοῦν ὄλαι αἱ τιμαί.

Ὁ Planck ἔζησε μεταξὺ δύο αἰώνων. Ἀνετράφη καὶ ἔδρασεν ἕως τὰ 42 ἔτη τῆς ζωῆς του, τὸν 19ον αἰῶνα. Καὶ τὰ ὑπόλοιπα 45 ἐκάλυψαν τὸ ἥμισυ τοῦ 20οῦ αἰῶνος. Ἡ πρώτη περίοδος, περίοδος μεσουρανήματος τοῦ ὕλισμου καὶ τῆς ὑπεραισιοδοξίας τῆς ἐπιστήμης ἢ δευτέρα περίοδος, περίοδος ριζικῶς ἐπαναστατικῆς ἐπιστημονικῶν ἰδεῶν καὶ κοσμοθεωριῶν! Εἰς τὴν ἐπανάστασιν αὐτὴν ἐπρωτοστάτησε καὶ ὁ Planck διὰ τῆς θεωρίας τῶν «Κβάντα», τὴν ὁποίαν εἰσήγαγε τὸ 1901. Ἡ δευτέρα περίοδος, μολονότι ἐπαναστατικὴ, εἶναι δημιουργικὴ, καὶ μάλιστα θετικῶς δημιουργικὴ. Ἡ ἐπιστήμη ἔχει τῶρα ἐπίγνωσιν τοῦ πεδίου ἐρεύνης τῆς· γνωρίζει τί ξεύρει καὶ τί δὲν ξεύρει. Φιλοσοφεῖ μετὰ λόγου καὶ σκέπτεται μὲ ὀριμότητα. Τονίζει τὴν ἀξίαν τοῦ Πνεύματος καὶ τὴν θέσιν του

εἰς τὴν ἱεραρχίαν τῶν ἀξιῶν. Δέχεται τὴν ἀξίαν τοῦ ἀγίου καὶ τοῦ ἱεροῦ. Καὶ παραδέχεται, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἠμπορεῖ καὶ πρέπει νὰ ἐμπνέεται ἀπὸ τὴν αἰωνιότητα.

Καὶ εἰς αὐτὸν τὸν τομέα, τὸν ἐξαιρετικῶς πολιτιστικόν, προσέφερε πολλὰ ὁ Planck. Τὸ ἀναγνωρίζει ἡ ἐποχὴ του καὶ τὸν εὐγνωμονεῖ. Καὶ εὐχεται νὰ μὴ ἔχωμεν «ξανακύλισμα»!

ΠΕΝΘΗ

Ἐν πένθος θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ τώρα διὰ τὴν ἀπώλειαν ἐνὸς ἐργάτου τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, ξένου μὲν, φιλότου δὲ ἔναντι τῆς Ἑλλάδος. Εἶχαν λάθει εὐκαιρίας οἱ ἀναγνώσται μας νὰ προσέξουν τὸ ὄνομα August Knorr ἐξ ἀφορμῆς ἀλληπαλλήλων δημοσιευμάτων του, πού ἦσαν ὄλα ἐξόχως ἐνδιαφέροντα. Ἦδη ἀναγγέλλομεν ὅτι ὁ καλὸς αὐτὸς ἐργάτης τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος καὶ διακεκριμένος ἱατρός καὶ δεδοκιμασμένος φιλέλληνας ἔφυγεν ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦτον πολὺ προῶρως καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ἡλικίας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως, ὅτι μὲ τὸν θάνατόν του διακόπτεται μία λαμπρὰ ἐργασία, τὴν ὁποίαν ἐπετέλει. Ὁ ἱατρός Knorr εἶχε διευθύνει ἕνα χριστιανικὸν Kurhaus τὸ «Palmenwald» εἰς τὴν Freudenstadt εἰς τὸν «Μέλαινα Δρυμόν». Καὶ ὅσοι εἶχαν τὴν εὐτυχίαν νὰ περάσουν ἀπὸ τὸ Palmenwald αὐτὸ θὰ εἶδαν τὴν μεγάλην ἐργασίαν, ἢ ὁποία γίνεται. Ἐργασία χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, ὅπου φαίνεται εἰλικρινῆς, ἀθίαστος, συνεπῆς Χριστιανισμός, πού ξεκουράζει, θεραπεύει, δίδει χαρὰν καὶ ἀλκήν.

Ἐδικαιολογεῖτο, λοιπόν, πᾶσα ἐλπίς ὅτι ὁ πρωτεργάτης τοῦ ἔργου αὐτοῦ θὰ συνέχιζεν ἐπὶ μακρὸν εἰσέτι τὴν ἐργασίαν του. Τὴν εἶχε διακόψει ὅμως πέρους διὰ λόγους ὑγείας καὶ σήμερα πλέον ἔφυγεν ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτόν. Λυπούμεθα τόσῳ μᾶλλον, ὅσον ὁ ἐκλιπὼν εἶχε δεῖξει πολλαχῶς τὴν ἀγάπην του καὶ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν χριστιανικὴν κίνησιν καὶ εἰς τὰς «Ἀκτίνας» ἐπανειλημμένως ἔγραψε. Καὶ αἱ «Ἀκτίνας» ὑπῆρχαν τα-

κτικῶς εἰς τὸ γραφεῖον του, εἰς τὸ ἐν-
τευκτήριόν του. Θὰ ἐκφράσωμεν τὰ
συλλυπητήριά μας πρὸς τὴν ἀπορφανι-
σθεῖσαν οἰκογένειαν καὶ πρὸς τὴν ὅλην
χριστιανικὴν κίνησιν τοῦ Palmenwald,
ἐλπίζοντες ὅτι ὁ Θεὸς θὰ ἀποστείλῃ
ἄλλους ἐργάτας νὰ ἀντικαταστήσουν
τὸν ἐκλιπόντα.

Z. N.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Ο ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΣ ΣΤΗΝ ΚΟΖΑΝΗ

Ἄγαπητὲς «Ἀκτίνες»

Ἄφορητὸν παίρω ἀπὸ τὸ δημοσίευμα τοῦ συν-
εργάτη σας κ. Ἰ. Ἐρωμονικό, στὰ τεύχη Μαρ-
τίου καὶ Ἀπριλίου 1958, γιὰ τὸν Εὐγένιο Βούλ-
γαρι, τὴν ἐξαιρετικὴ αὐτὴ πνευματικὴ φυσιο-
γνωμίαν τοῦ ἔθνους.

Στὸ τεῦχος τοῦ Μαρτίου, σελ. 111, μεταξὺ
τῶν ἄλλων γὰρ τὸν Βούλγαρι, ὁ κ. Ἐρωμονικός
γράφει: «Πῆγε στὴν Κοζάνη, ὅπου γρήγορα
ἀπέκτησε συμπάθειες καὶ φήμη μεγάλη, διότι οἱ
ἐκκλησιαστικοὶ λόγοι του ἦταν γεμάτοι πίστι στὸ
Θεὸ καὶ γινόντουσαν σὲ γλώσσα ἀπλὴ καὶ ἀνε-
πιτήδευτη». Μὲ αὐτὰ πῶς γράφει, ἀφίνει τὴν
ἐντύπωσιν στὸν ἀναγνώστη, ὅτι ὁ Εὐγένιος Βούλ-
γαρις ἦταν περαστικός ἀπὸ τὴν Κοζάνη, γιὰ ὅ-
λοιο χρονικὸ διάστημα, ἐνῶ ἔχει σημαντικοὺς
πνευματικοὺς δεσμοὺς μὲ τὴν Κοζάνη καὶ ἡ πνευ-
ματικὴ ἐπίδρασίς του ὑπῆρξε σημαντικὴ καὶ σο-
βαρῆ. Ὁ Εὐγ. Βούλγαρις, ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα,
ὅπου παρεξηγήθηκε ἡ φιλοσοφικὴ του διδασκα-
λία, ἀπὸ ἀντίδρασι τοῦ ἄλλου τότε ἐκεῖ σχολάρχ-
ῃ Μιτράνου, ἤρθε στὴν Κοζάνη τὸ 1746, ὅπου
ἐδίδαξεν ὡς σχολάρχης ἐπὶ ἑξ ὀλόκληρα χρόνια
μέχρι τὸ 1752, ὅτε τὸν ἐκάλεσε ὁ Σερραφεῖμ,
Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, νὰ ἀναλάβῃ
τὴν σχολαρχίαν τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας
τοῦ Βατοπεδίου τοῦ Ἄθω καὶ ὅτε ἀπεχώρησε
ἀπὸ τὰ σχολεῖα Κοζάνης πρὸς μεγάλην λύπην
τῶν Κοζαντιῶν. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὑπηρε-
σίας του στὴν Κοζάνη συνεδέθη μὲ τοὺς ξενιτε-
μένους Κοζανίτες στὶς Μακεδονικὰ κοινότητες
τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης, πού ἦσαν οἱ κυριώτεροι
οἰκονομικοὶ ἐνισχυταὶ γιὰ τὴ λειτουργίαν καὶ προ-
αγωγὴ τῶν σχολείων τῆς Κοζάνης. Ὁ οἶκος μά-
λιστα τῶν Κοζαντιῶν «Αὐταδέλφων Ταϊκατζή»,
ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους ἐμπορικοὺς οἴκους
τῆς Πέσης, τὸν ἐβοήθησε οἰκονομικὰ γιὰ νὰ
ἐκδώσῃ ἀρκετὰ συγγράμματα του στὴν Βιέννη.
Εἶναι ὁ ἴδιος οἶκος, πὸν ἐβοήθησε καὶ συνετέλεσε
νὰ δημιουργηθῇ ὁ πύργος τῆς σημερινῆς μονα-
δικῆς καὶ περιφερῆς Δημοτικῆς Βιβλιοθήκης Κο-
ζάνης. Ἡ παραμονὴ τοῦ Βούλγαρι στὴν Κοζάνη
συνδέεται μὲ τὸν προοδευτικὸ πνευματικὸ αἰῶνα
τῆς. Τότε ἀνεδείχθησαν στὴν Κοζάνη, ὅσπερα
ἀπὸ σπουδῆς στὴν Εὐρώπη, ἐξαιρετικοὶ διανοού-
μενοὶ τῆς, μὲ σημαντικὰ ἐπιστημονικὰ καὶ λογο-

τεχνικὰ συγγράμματα, ὅπως εἶναι οἱ Χαρ. Μεγ-
δάνης, Γ. Λασάνης, Γ. Ρουσιάδης, Χαρ. Πό-
ποβιτς, Γ. Σακελλαρίου καὶ Μιχαὴλ Πετροδικάσης.
Στὴν Κοζάνη ἐπίσης, κατὰ τὴν παραμονὴν του ὁ
Εὐγ. Βούλγαρις συνέγραψεν ὠρισμένα συγγράμ-
ματα, ὅπως εἶναι τὸ «Θεολογικόν» καὶ τὸ «περὶ
παλιροῦν».

Εὐχαριστῶ πολὺ διὰ τὴν φιλοξενίαν.

Μὲ πολλὴν ἐκτίμησιν

ΓΕΩΡΓ. Θ. ΚΑΡΑΤΖΙΑΣ

Δικηγόρος

ΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

Ἄγαπητὲς «Ἀκτίνες»

Μέσα στὴν ἄστατη καὶ ἐπιπόλαιη ἐποχὴ μας
χίλιοι δυὸ — κ' ἦταν ἐπόμενο — παρουσιάστη-
καν μὲ τὴν ἀξίωσιν νὰ δηγήσουν, νὰ ποῦν τὴν
ἀλήθειαν. Καὶ γέμισαν οἱ δρόμοι τῆς Ἑλλάδος
ἀπὸ τέτοιους «μάοιρους» καὶ προπαγανδιστές.

Ἦταν φυσικὴ ἡ ἐμφάνισι ὄλων αὐτῶν τῶν
ξισανίων, γιὰτὶ οἱ πνευματικοὶ ὀδηγοί, οἱ δικοὶ
μας, ἄρχισαν νὰ τρομοθεύουν γιὰ πολλοὺς λό-
γους καὶ γιὰ τὸ ὅτι ἴσως ἔκοπαν τὸν σύνδεσμό
τους μὲ τὸ παρελθόν, ἔχασαν τὴν συναισθησὶ πὸς
συνεχίζον μὴ ἱστορία μὲ ἀνυπολόγητη σοβα-
ρότητα, ὅπως εἶναι ἡ ἱστορία τῆς Ἑλλάδος καὶ
τῆς Ὀρθοδοξίας.

Ἰδιαιτέρα ἤθελα νὰ τονίσω τὴν σημασίαν πού
ἔχει, γιὰ τὸν πνευματικὸ ὀδηγὸ, ἡ ζωντανὴ ἐπι-
κοινωνία μὲ ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς ἱστορίας πού λέ-
γεται πατερικὴ φιλολογία, ὅπου βροῖσκει κανεὶς
μὴ πνευματικὴ ἀξιολόγησιν καὶ νιώθει πὸς οἱ
πατέρες ζητοῦν νὰ ἐτηρέσουν, νὰ πλουτίσουν
τὴν ψυχὴ μὲ μεγάλα βιώματα καὶ μὲ κατευθύν-
σεις οὐράνιες. Χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ὁ φόβος νὰ βγά-
λουν κανένα ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἡ ἀπ' τὸ ρυθμὸ
τῆς ζωῆς του.

Ἔτσι δὲν θέλομε ἀνθρώπους πού θὰ ξέρουν
πατερικὰς γνώμης, μὰ σημερινούς ἀνθρώπους μὲ
πατερικὰ βιώματα. Γιὰτὶ σήμερον ἂν ζοῦσαν οἱ
πατέρες δὲν θὰ ἔδιναν συνταγὰς, θὰ ἔδιναν τὴν
ζωὴν τους, θὰ καθοδηγοῦσαν. Τὸ πνεῦμα τους δὲν
εἶναι νόμοι καὶ ρετσέτες. Εἶναι ἀληθινὴ ζωὴ καὶ
σάψιμο ἀκούραστο στὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου
— ζήτησι.

Ξεχάσαμε τοὺς «πατέρας μας» καὶ ἔρχονται οἱ
ξένοι νὰ μᾶς ποῦν γι' αὐτοὺς καὶ στήνον προσε-
κτικὰ τ' αὐτὶ τους ν' ἀκούσουν τὴν μακρινὴ φωνή,
στὴν ὁποία ἐμεῖς λίγο πολὺ κωφεύομε. Ἐδῶ
καταλογίζεται ἐθθύνη καὶ σ' αὐτοὺς πού μετέ-
φεραν ὅ,τι δὲν χρειάζεται, ὅ,τι δὲν μπορεῖ νὰ
γίνῃ δεχτὸ καὶ ἄφρασαν τὴν ἀξίαν, τὴν ζωὴν, τὴν
φωτιὰ τῶν πατέρων.

Συνεπῶς, ἐκεῖνος πού θὰ θελήσῃ νὰ προσφέρῃ
κάτι ἀπ' τὴν πνοὴ τῶν μεγάλων αὐτῶν ἁγίων,
θὰ πρέπει νὰ μπορέσῃ νὰ ἀγαπήσῃ τοὺς σημε-
ρινούς ἀνθρώπους — μ' ὅλες τὶς παραξενιὰς τους
— γιὰ νὰ ξέρῃ πὸς θὰ δώσῃ κάτι. Ἀνθρώπος
πού δὲν ἔχει μπῆ — δὲν νιώθει — τὸ ρυθμὸ

τῆς ἐποχῆς δὲν θὰ καταφέρῃ νὰ παραστήσῃ βοήθους τῶν ἀνθρώπων τοὺς πατέρας. Κι' ὅποιος πονεῖ τὴν ἐποχὴ μας, πρέπει ν' ἀκούσῃ τὴν φωνὴ αὐτῆ τῆς ὀρθοδοξίας.

Μέσα στὸ φῶτος τῆς ταραγμένης ἐποχῆς, ὅταν καλὰ τοποθετηθοῦν οἱ πατέρες, θὰ γίνουν οἱ πῶ πιστοὶ ὁδηγοὶ τῶν ψυχῶν.

Ἄν μοῦ ἐπιτρέπετε, λοιπόν, νὰ συγκαρῶ γιὰ τὰ πετυχημένα ἄρθρα ποὺ κάθε τόσο βρίσκουμε στὶς «Ἀκτίνες» σχετικὰ μὲ τὸ θέμα αὐτό. Γιατί εἰδικὰ γιὰ τοὺς Ἕλληνας νομίζω πὼς στροφῆ πρὸς τοὺς πατέρας εἶναι τὸ ἴδιο μὲ τὴν ὀρθόδοξη τοῦ ἔθνους μας καὶ τῆς Ἐκκλησίας μας.

Μὲ ἐκτίμησι

N. ΣΤΑΛΓΟΣ

Ἡ ΙΑΤΡΙΚΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΙΣ Εἰς τὴν Υπαίθρον

Κύριε Διευθυντά,

Τὸ συνεχὲς καὶ εἰλικρινὲς ἐνδιαφέρον τοῦ ἐγκρίτου περιοδικοῦ σας διὰ κάθε κοινωνικὸν ζήτημα καὶ ἡ γεμάτη κατανόησι προσπάθεια, ποὺ καταβάλλεται ἀπὸ τὴς στήλης του, διὰ νὰ βοηθηθῆ καὶ συμπαρασταθῆ εἰς τὰ τόσα προβλήματα τῆς ἡ υπαίθρου χώρα, μοῦ δίνει τὸ θάρρος σήμερα νὰ σὰς γράψω αὐτὸ τὸ γράμμα καὶ νὰ σὰς παρακαλέσω νὰ τὸ δημοσιεύσετε.

Ὅπως, ἀσφαλῶς, ξέρετε, ἡ ἰατροφαρμακευτικὴ περιθάλψις τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ μας βρίσκεται εἰς ἀξιοθρήνητον κατάστασιν, ἂν μὴ, εἰς πολλὰς περιφερείας, καὶ ἀπελπιστικὴν. Χιλιάδες χωριά σὲ ἀπομακρυσμένες περιοχάς, στεροῦνται ἰατροῦ καὶ φαρμάκων καὶ χιλιάδες ἐγκυμονοῦσαι γυναῖκες ἀντιμετωπίζουσι τὴν δύσκολη καὶ πολὺ συχνὰ ἐπικίνδυνη περίοδος τῆς ἐγκυμοσύνης, τοῦ τοκετοῦ καὶ τῆς λοχείας, ὄχι μόνον δίχως καμμίαν ἐπιστημονικὴν βοήθειαν, ἀλλὰ ἐπὶ πλεόν χωρὶς νὰ τὸ ξέρουσι καὶ χωρὶς νὰ μπορούσι νὰ κἀμουν καὶ διαφορετικὰ, ἀφίνονται στὰ χέρια τῆς ἐμπειρικῆς γυναίκας τοῦ χωριοῦ, ποὺ πολὺ συχνὰ στὴν προσπάθειά της νὰ βοηθήσῃ, ἐξ ἀφοριῆς τῆς ἀγνοίας της, δημιουργεῖ ἀνεπανορθώτους ζημίας, τόσον εἰς βάρος τῆς υγείας τῆς μητέρας, ὅσον καὶ τοῦ παιδιοῦ.

Ποῖν λίγα χρόνια, ἔγινε μιὰ πραγματικὰ σωτήρια προσπάθεια διὰ τὴν βελτίωσι τῆς καταστάσεως αὐτῆς, ἰδρῦθησαν δηλαδὴ τὰ κοινοτικὰ καὶ ἀγροτικὰ ἰατρεία, εἰς τὰ ὅποια ἀσφαλίζεται ὅλος ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμός. Τὰ κοινοτικὰ ἰατρεία προβλέπεται ἀπὸ τὴν νομοθεσίαν νὰ διαθέτουσι ἰατροὺν, μίαν ἐπιστήμονα καὶ ἐπισκέτριαν ἀδελφὴν, οἱ ὅποιοι θὰ ἐξυπηρετοῦν καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ κοινοτικοῦ ἀγροτικοῦ ἰατρείου. Ἀλλὰ παρ' ὅλο ποὺ συμπληρώνεται δετρία σχεδὸν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῶν κοινοτικῶν ἰατειῶν, τὰ περισσότερα ἐξ αὐτῶν μένουσι χωρὶς μίαν καὶ ἀδελφὴν, πολλὰ δὲ καὶ χωρὶς ἰατροῦ, διότι αἱ μαιαί, αἱ ἀδελφαί, ἀλλὰ καὶ οἱ ἰατροὶ νομίζω, δὲν θέλουσι νὰ διορισθοῦν στὰ κοινοτικὰ ἰατρεία. Εἰδικῶς δὲ διὰ τὰς μαιάς,

προτιμοῦν, ἢ μᾶλλον ἀναγκάζονται αἱ περισσότεραι νὰ διορίζονται στὶς διάφορες κλινικὰς, πολλὰς φορὲς καὶ ὡς ἀπλὲς ἀδελφές, ἐγκαταλείποντας τὸ ἐπάγγελμα, διὰ τὸ ὅποιον τόσον κόπον κατέβαλον καὶ τοῦ ὁποίου τόσον ἔχει ἀνάγκη ἡ ἑλληνικὴ υπαίθρος. Ὅλα δὲ αὐτὰ διότι : 1) Στὸ δύσκολο καὶ γεμάτο εὐθύνη ἔργο ποὺ ἀναλαμβάνουσι, κυρίως στὶς ἀπομακρυσμένους καὶ ὄρεινους περιοχάς, δὲν ἔχουσι οὐδεμίαν σχεδὸν συμπαράστασιν. Ἐχῶ ὑπ' ὄψιν μου τὴν περίπτωση μαιάς, ποὺ ἀντιμετωπίζοντας ἕνα σοβαρῶτατο περιστατικὸν (προεκλαμψία), ποὺ ἔπρεπε νὰ μεταφερθῆ ἀμέσως ἢ ἐπίτοκος στὸ πλησιέστερο νοσοκομεῖο (70 χιλιόμετρα ἀπόστασι), ὁ σύζυγός της τὴν ἐγκατέλειπε καὶ ἔφυγε στὸ χωράφι του, διότι δὲν εἶχε νὰ πληρώσῃ τὸ αὐτοκίνητο (400 δρχ.) διὰ τὴν μεταφορὰν, καὶ σὲ ἄλλη περίπτωσιν, ποὺ ἐχειμασίθηκε δύο ὥρες ἀπὸ συγγενῆ σὲ συγγενῆ, μὲ δικὴ της πρωτοβουλία, νὰ ἐξευρεθῆ τὸ ποσὸν διὰ τὴν μεταφορὰν τῆς ἐπιτόκου. Ἐσκέφθη ὅτι, θὰ ἦτο ἀρά γε τόσον δύσκολον καὶ ἀκατόρθωτον οικονομικῶς, νὰ ὑπῆρχε ἕνα ἀσθενόφορο, ποὺ νὰ ἐδρεῖται σὲ ἕνα κεντρικὸ ἰατεῖο καὶ νὰ ἐξυπηρετῆ τὴς ἀνάγκας ἔστω 10 ἢ καὶ 15 ἰατρείων καὶ νὰ σῶσῃ αὐτὰς τὰς τόσον δυσκόλους καταστάσεις; 2) Ἡ ἔλλειψις τοῦ ἀναγκαίου φαρμακευτικοῦ ὕλικου. Ἄς ἀφήσωμε τὰ ἐργαλεῖα (πιεσόμετρο, λαβίδες κλπ.) ποὺ βέβαια ἀπαιτοῦνται ἔξοδα διὰ νὰ τὰ προμηθευθῆ, ἀλλὰ τοῦλάχιστον τὰ ἀπαραίτητα φάρμακα καὶ τὸ ἐπιδεσμικὸ ὕλικόν, ποὺ πρέπει ὀπωσδήποτε νὰ ἔχη στὸν μαιευτικόν της σάκκο, διὰ νὰ μωρῆ νὰ σταθῆ μὲ ἥσυχη συνειδησι κοντὰ στὴν ἐπίτοκο γυναῖκα. 3) Διορίζεται μὲ τὸν βαθμὸν μόνιμου ἀκολούθου, πρῶγμα ποὺ τῆς στερεῖ κάθε δικαίωμα διὰ προαγωγὴν καὶ κατὰ συνέπειαν ἀξίωσιν τοῦ μισθοῦ της. 4) Ἡ μαιὰ τὸ κοινοτικὸν ἰατεῖον δὲν ἔχει ἀσφάλειαν ὅτε καμμίαν ἰατροφαρμακευτικὴν περιθάλψιν, διότι εἶναι ἔκτακτος δημόσιος ὑπάλληλος ἐπὶ συμβάσει. Δὲν θὰ μπορούσε ἀρά γε νὰ εἶναι μόνιμος δημόσιος ὑπάλληλος διὰ νὰ ἔχη τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν προαγωγὴν τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων; Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἐργάζεται μὲ ἕλην τῆς τὴν ψυχὴν εἰς τὰς κοινοτικὰς ἀσφαλίσεις ἀγροτῶν καὶ νὰ αἰσθάνεται ὅτι ἡ ἴδια καὶ ἡ οἰκογένειά της εἶναι δίχως καμμίαν ἀσφάλειαν ἀσθενείας καὶ συντάξεως; Καὶ νὰ σκεφθῆ κανεῖς, ὅτι διορίζομένη ἡ μαιὰ στὴν πόλιν σὲ νοσοκομεῖο ἢ ἰατεῖα τοῦ Ι.Κ.Α. κλπ. ἔχει ἀμέσως ὅλα τὰ προνόμια, δηλαδὴ τὴν προαγωγὴν, τὴν ἀσφάλειαν, τὸν μισθὸν της ἀέροται, διότι συνήθως τῆς παρέχεται καὶ τροφοκατοικία, καὶ χωρὶς τὸν κόπον, τὴν εὐθύνη καὶ τὴν σκληρὴν ζωὴ τοῦ χωριοῦ. Ἐπὶ αὐτὰς λοιπὸν τὰς συνθήκας, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ προτιμῆσῃ ἢ μαιὰ καὶ ἡ ἀδελφὴ τὸ κοινοτικὸν ἰατεῖον, καὶ μάλιστα τὸ ἀπομακρυσμένο;

Τὸ ὄπουργεῖο Κοιν. Προνοίας κατανοώντας κάπως αὐτὴν τὴν κατάστασιν, μὲ κοινὴν ἀπόφασιν καὶ τοῦ ὄπουργεῖου Γεωργίας, ἀπεφάσισε νὰ δώσῃ στὶς μαιὰς καὶ στὶς ἀδελφές τῶν κοινοτικῶν

ιατρειών ἕνα 40 ο)ο ἐπὶ τοῦ μισθοῦ τῶν. Δυστυχῶς ὅμως ἡ ἀπόφασίς αὐτῆ δὲν ἐνεκρίθη, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ὑφίσταται πλεόνασμα εἰς τὸν προϋπολογισμόν τῶν νομαρχιακῶν συμβουλιῶν.

Αὐτοὶ εἶναι οἱ σπουδαιότεροι λόγοι, ποῦ διώχουον ὄχι μόνον τὴν μαίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀδελφὴν καὶ τὸν ἱατρὸν ἀπὸ τὸ χωριὸ καὶ τὴν ὑπαιθρον. Καὶ ὅμως θὰ μπορούσαν νὰ ἐκλείψουν, ἂν ὑπέρχε ἀληθινὴ κατανόησις τοῦ ὅλου ζητήματος. Ἡ ζῆμία εἶναι διπλῆ. Διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἕνας τόσο συμπαθὴς καὶ τόσο πολῦτιμος, θὰ μπορούσα νὰ πῶ, κλάδος, τῶν μαϊῶν καὶ τῶν ἀδελφῶν, φτωχὸς ποτέλες οἱ περισσότερες, ποῦ 3 καὶ 4 χρόνια μετὰ τὸ γυμνάσιο, ἀγωνίζονται διὰ νὰ πάρουν τὸ διπλωμά τους, δυσκολεύονται τόσο νὰ εὔρουν κατάλληλὴ ἐργασία καὶ ἀφ' ἑτέρου δλόκληρος ἡ ὑπαιθρος διπᾶ διὰ τὴν προσφορὰν αὐτοῦ τοῦ τόσον κοινωνικοῦ ἐπαγγέλματος καὶ δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ἀποχτήσῃ.

Τελειώνοντας θὰ ἤθελα νὰ τονίσω δύο περικοπὰς, ποῦ ἀναφέρονται στὸν καταστατικὸν χάρτην τῆς παγκοσμίου ὀργανώσεως ὕγειας, καὶ ποῦ νομίζω, ὅτι χρειάζονται περισσοτέραν προσοχὴν ἀπὸ τοὺς ἀφοδίους: «Ἡ ὕγεια ὅλων τῶν λαῶν εἶναι ἀναγκαία προϋπόθεσις διὰ τὴν ἐπιτευξὴν εἰρήνης καὶ ἀσφαλείας». «Ἡ ἐξασφάλισις τοῦ ὑψηλοτέρου δυνατοῦ ἐπιπέδου ὕγειας, ἀποτελεῖ βασικὸν δικαίωμα παντὸς ἀνθρώπου, ἀδιακρίτως φυλῆς, θρησκευματος, πολιτικῶν πεποιθήσεων καὶ οἰκονομικῶν ἢ κοινωνικῶν συνθηκῶν».

Μετὰ πάσης τιμῆς
ANNA ΣΤΕΛΕΤΑΡΗ

Μαῖα Σχολῆς Μαϊῶν «Βιογινία Σκυλίτση»
τοῦ Μαιευτηρίου «Μαρίκα Ἡλιάδη»

ΕΝΑΣ ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΚΟΥΜΠΑΡΑΣ

Ἄγαπητὲς «Ἀκτίνες»,

Μὲ βαθεῖα συγκίνηση, διάβασα στὸ τελευταῖο τεῦχος σας τὴ δυστυχία μιᾶς πολυμελοῦς οἰκογενείας, γιὰ τὴν ὁποία γράφει χρονογραφικὰ ὁ Οὔτις.

Θέλετε ἡ τραγικότητα τοῦ γεγονότος αὐτοῦ καθ' ἑαυτοῦ, θέλετε ἡ ζωντάνια τῆς περιγραφῆς, ἐπέδρασαν ζωηρότατα στὸ θυμικὸ μου. Ἐπὶ τὴν ἐπίδραση αὐτῆ κινούμενος ἔδωσα τὸ περιοδικὸν στοὺς μαθητὰς τοῦ μονοτάξιου σχολείου μου, γιὰ νὰ διαβάσουν τὴν περιγραφὴν. Πράγματι, ἀφοῦ τὸ μελέτησαν, συγκινήθηκαν καὶ αὐτὰ βαθεῖα καὶ κατόπιν συνηνοήσεως μεταξὺ τους, ἀπεφάσισαν νὰ διαθέσουν ὅλο τὸ περιεχόμενον τοῦ φιλοπόχου κουμπάρου τῶν διὰ τὴν ἐνίσχυση αὐτῆς τῆς χριστιανικῆς οἰκογενείας. Τὸ ποσὸν βέβαια τῶν ἐξήντα δραχμῶν δὲν πρόκειται νὰ ἀνακουφίσῃ τὴ δύστυχη αὐτῆ οἰκογένεια, μὰ τὴν παρακαλοῦμε νὰ τὸ δεχθῆ ὡς ἐλάχιστο δέγμα μιᾶς ἀγνῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, ἐκ μέρους μικρῶν μαθητῶν, ἐνὸς μικροῦ σχολείου ποῦ μόλις ἀριθμεῖ 32 μαθητὰς.

Σὰν διδάσκαλος τῶν παιδιῶν, σὰς παρακαλῶ

θερμὰ νὰ διαβιβάσετε τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα σὰς στέλλομε μὲ ταχυδρομικὴ ἐπιταγή, καὶ μαζὶ μὲ τὸν ὑπογραφομένο νὰ δεχθῆτε τὴν χριστιανικὴ αὐτῆ ἐκδήλωση, ὡς τεκμήριον μιᾶς νέας στροφῆς τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὶς αἰώνιες πηγὰς τῆς ἀλήθειας, ἀπὸ τὶς ὁποῖες μονάχα μπορεῖ ἡ ἀνθρωπότητα νὰ ἀντλήσῃ τὸ νερὸ τῆς πραγματικῆς εὐτυχίας καὶ τοῦ ἀληθινοῦ πολιτισμοῦ.

Θὰ σὰς εἰμεθα βαθεῖα ὑποχρεωμένοι, ἂν μᾶς γνωρίζατε τὴν λήψιν τῶν χρημάτων καὶ τὴν ἀποστολὴν τους στὴν οἰκογένεια τῆς κ. Νάντια, πρὸς τὴν ὁποία σὰς παρακαλοῦμε νὰ διαβιβάσετε καὶ μιὰ μὲρ ἑπιστολῆ τῶν μαθητῶν, τὴν ὁποία ἐσοκλείομε.

Μὲ βαθεῖα ἐκτίμηση καὶ ἀγάπην
ΧΡ. ΔΡΙΤΣΑΣ

Καὶ ἡ ἐπιστολὴ τῶν μαθητριῶν...

Σεβαστὴ μας κυρία Νάντια.

Ὅταν ὁ Δάσκαλός μας ἔλαβε τὸ περιοδικὸν «Ἀκτίνες» μὲ συγκίνησιν ἐδιαβάσαμε τὴν σκληρὴν σας ζωὴ. Στὰ πρόσωπά μας ἐξωγραφίετο ἡ λύπη καὶ τίποτε δὲν εἶχαμε ὄρεξι νὰ κἀνωμε, οὔτε νὰ παῖξωμε οὔτε νὰ γελάσωμε, ἀλλὰ σολογιζόμεσθε εἰσὸς καὶ λέγαμε: «Τί θὰ γίνωνται τὰ ἀγαπημένα μας μικρὰ ἀδέλφια, τὰ ἔξι τέκνα τῆς σεβαστῆς μας κυρίας Νάντιας;» Λοιπὸν ὅλα τὰ παιδιὰ ἀποφασίσαμε ἀπὸ τὸ μικρὸν μας φιλόποχον ταμεῖο νὰ σὰς στείλωμε 60 δραχμὰς γιὰ νὰ ἀγοράσετε τρόφιμα νὰ φάνε τὰ ἀγαπημένα μας παιδιὰ σας γιὰ νὰ μὴν εἶναι πεινασμένα. Ἐμεῖς πρῶτ' καὶ βράδην παρακαλοῦμε τὸν Παντοδύναμον Θεὸν νὰ σὰς βγάλῃ ἀπὸ αὐτὴν τὴν φοροτυνασμένην θάλασσα καὶ νὰ βρῆ δουλειὰ ὁ σύζυγός σας.

Σὰς χαιρετοῦμε μὲ ἀγάπην
διὰ τὰ παιδιὰ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου
Μυλοποτάμου Κυθήρων
Τὸ Συμβούλιον τοῦ Συνεταιρισμοῦ

Ἡ Πρόεδρος

ΕΛ. ΒΑΡΑΟΥΝΙΟΥ

Ἡ Ταμίς
ΚΟΥΛΑ ΜΑΛΑΝΟΥ

Ἡ Γραμματεὺς
ΑΝ. ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ

ΤΟ ΕΥΠΗΝΗΤΗΡΙ ΤΩΝ ΚΑΙΡΩΝ

Κύριε Διευθυντά,

Τὸ «θέατρο τῆς ζωῆς» τοῦ τεύχους τοῦ Ἰουνίου μᾶς παρουσιάζει ἕνα ἀπὸ τὰ πολλὰ γεγονότα, ποῦ ἂν καὶ ἐκτυλίσσωνται τόσο κοντὰ μας, ἐν τούτοις, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, δὲν ὑποπευόμαστε τὴν ὑπαρξί τους καὶ δὲν αἰσθανόμεσθε τὴν τραγικότητά τους. Οἰκογένειες ἀνέργων, ἐργατῶν καὶ ἀγροτῶν, ποῦ φθίνουον συνεχῶς μέσα στὴν δυστυχία καὶ τὴν ἐγκατάλειψιν, ἀντιπροσωπεύουον παρόμοια γεγονότα ποῦ ὅλα μαζὶ συνδέουον τὸ σύγχρονον δράμα τοῦ λαοῦ μας, ἕνα δράμα πείνας, δυστυχίας καὶ ἐξαθλιώσεως.

Ἄλλ' ὡς δοῦμε, πῶς ἀντιμετωπίζεται σήμερον αὕτη ἡ θλιβερὴ πραγματικότητα; Τὸ Κράτος... ἀγνοεῖ ὡς γνωστὸν τὸ πρόβλημα καὶ θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ τὸ ἀγνοῖ. Ἡ Ἐκκλησία... ἄλλα λόγια γιὰ νὰ εἶμαστε φίλοι. Καὶ ἐκεῖνοι ποὺ κατέχουν τὸ κρῆμα, οἱ πλούσιοι... ἄλλα ἢ ἀπάντησις δίδεται στὸ δεύτερο σημεῖωμα τῶν «ἀπόψεων» τοῦ ἰδίου τεύχους.

Ἐπάρχει ὅμως καὶ μία μερίδα Ἑλλήνων ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι οἱ κατ' ἐξοχὴν συγκινούμενοι ἀπὸ τὸ συγκλονιστικὸ δρᾶμα τῆς φτώχειας. Καὶ αὐτοὶ εἶναι οἱ χριστιανοί. Τί κάνουν λοιπὸν οἱ χριστιανοί; Ἐκεῖνοι ποὺ κατατάσσουν τοὺς ἑαυτοὺς των μεταξὺ τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ Θεοῦ τῆς ἀγάπης καὶ μετέχουν σὲ συλλόγους χριστιανικούς, τί κάνουν βλέποντας τοὺς ἀδελφούς των νὰ πεινοῦν καὶ νὰ ὑποφέρουν;

Σκληρὸν εἰπεῖν: τίποτε ἢ μᾶλλον τίποτε τὸ πρωτοποριακὸ, τὸ μεγάλο, τὸ ἡγετικόν. Ἔτσι ἄλλοι ἀπ' αὐτοὺς εἶναι κλεισμένοι στὸν ἑαυτό τους καὶ ἀπορροφημένοι ἀπὸ τὰ δικὰ τους προβλήματα δὲν βρίσκουν καιρὸ νὰ κυττάξουν τοὺς διπλανούς των. Ἐνῶ ἄλλοι μένοντας σὲ πολυτελῆ (περισσότερο ἢ λιγώτερο) διαμερίσματα ἢ διαθέτοντας βίλλες καὶ κούρσες μένουν ἀνάληγοι μπροστὰ στὸ δρᾶμα τῆς πείνας ποὺ «παίζεται» γύρω τους. Καὶ ἂν ποτε βρεθοῦν μπροστὰ σὲ καμμιὰ «ἀποκάλυψη» — σὰν αὕτη ποὺ μᾶς ἐμφανίζει τὸ «θέατρο τῆς ζωῆς» — περιορίζονται στὴν τυπικὴ ἄσκησι τοῦ «καθήκοντος» τῆς ἐλεημοσύνης καὶ καθησυχάζουν τὴν χριστιανικὴ τους συνείδησι κάνοντας προσευχὴν στὸ Θεὸ τῆς θυσίας γιὰ νὰ ἐλεήσῃ τοὺς δυστυχεῖς!

Ἐγραφε κάποτε ὁ Μελίτης, ὅτι εἶναι ἀναπόφευκτη ἡ ρῆξις ἀνάμεσα στὸ ἀστικὸ πνεῦμα καὶ τὸν Χριστιανισμό. Ἀλλὰ τί νὰ πῆ κανεῖς, ὅταν ἀντιμετωπίζῃ ὄχι σὰν διανοητικὸ κατασκευάσμα, ἀλλὰ σὰν πλάνο ζωῆς τὴν «σύνθεσι» ποὺ λέγεται ἀστικὸς Χριστιανισμός;

Καιρὸς οἱ χριστιανοὶ τῆς ἐποχῆς μας νὰ ξυπνήσωμε! Τὰ ἰσχνὰ πρόσωπα τῶν πεινασμένων ἀδελφῶν μας, ποὺ κινδύνει γύρω μας, ἀποτελοῦν τὸν δριμύτερο ἔλεγχον τοῦ «Χριστιανισμοῦ» μας. Ἄν κατορθώσωμε νὰ σπᾶσωμε τὰ καλοῦσι τοῦ ἀστισμοῦ καὶ νὰ ἐργασθῶμε ἀποτελεσματικὰ στὸ ἀνοικτὸ πεδίο τῶν κοινωνικῶν ἀγώνων γιὰ τὴν ἐξάλειψιν τῆς ἀδικίας καὶ τὴν θεραπεία τῆς φτώχειας, τότε ὑπάρχει ἐλπίδα γιὰ τὴν ἐπιβίωσιν τοῦ ἔθνους μας. Ἄν ἀντίθετα, δὲν ἀκούσωμε τὸ «ξυπνητήρι» τῶν καιρῶν... τόσο

τὸ χειρότερον γιὰ μᾶς. Ὁ λαὸς δὲν μπορεῖ νὰ περιμένῃ ἀκόμη πολὺ. Ἄν διαπιστώσῃ τὴν ἀδιαφορίαν μας θὰ μᾶς στρέψῃ τὰ πόδια καὶ — συνέπεια ἀναπότρεπτη — θὰ στραφῇ πρὸς τὸν ἐρυθρὸν δολοκλήρωσιμό, ὁ ὁποῖος ἐρχεται...

Μὲ πολλὴ ἀγάπη

K. ΜΑΡΑΒΕΛΛΑΣ

ΣΤΟ ΔΟΥΡΓΟΥΤΙ

Ἀγαπητὲς «Ἀκτίνες»

Τὸ σχόλιον στὶς «Ἀπόψεις» τοῦ Ἰουνίου μὲ τὸν τίτλον «κυνικαὶ ἐπιδείξεις» ξανάφερε στὸ νοῦ μου μιὰ εἰκόνα, ποὺ κάθε Κυριακὴ ἔδω καὶ τρεῖς χρόνια ἀντίκρουζα στὴ συνοικία «Δουργοῦτι», σὰν ἀνέβαινα γιὰ νὰ κάνω τὸ μάθημα στὸ Κατηχητικὸ σχολεῖο τῆς ἐνορίας. Δὲν ξέρω πόσοι ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστες σας ἔχουν ἐπισκεφθῆ τὴ συνοικία αὕτη. Εἶναι κάμποσα σπιτάκια, ποὺ μπροστὰ τους φαντάζουν γιὰ παλάτια τὰ σπιτάκια τῶν σκύλων, ποὺ βλέπουμε στὴ Φιλοθέη καὶ στὸ Ψυχικόν, φτιαγμένα τὰ περισσότερα μὲ ξύλα καὶ τενεκέδες καὶ μὲ ἀπόστασι μεταξύ τους ὅσο γιὰ νὰ χωροῦν δύο ἄνθρωποι νὰ περάσουν. Νερὸ δὲν ὑπάρχει φρικὰ παρὰ μόνον στὶς λιγοστὲς βρύσες ποὺ ὑπάρχουν στὰ σταυροδρόμια. Οἱ μαθηταὶ ποὺ φοιτοῦσαν στὸ Κατηχητικὸ δὲν φοροῦσαν, οἱ περισσότεροι, ἐπανωφόρια οὔτε στὸ μεγαλύτερον κρῖον. Κι' ὅμως τίς Κυριακὰς μὲ τὸ πολὺ κρῖον τοῦ χειμῶνα, ποὺ Κατηχητικὰ σὰν τοῦ Ἁγίου Διονυσίου στὸ Κολωνάκι εἶχαν γύρω στοὺς 10 ἢ 15 μαθητὰς, τὰ φτωχόπαιδα ἔρχονταν ξεπαγιασμένα στὴν ἐκκλησίαν γιὰ νὰ ἀκούσουν τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, καὶ ἦσαν πάντα ἐπάνω ἀπὸ 50 ἢ 60. Πολλὲς φορὲς, πιστέψτε με, ντραπέμουν ποὺ φοροῦσα ἐπανωφόρι.

Κι' ἦταν κι' ἄλλες φορὲς, ποὺ ἔρχονταν γονεῖς φτωχοντυμένοι (ἀμμοκονιασταί, παλιατζήδες, παπλωματάδες) γιὰ νὰ μᾶς πῶν, στοὺς κατηχητὰς, ὅτι θέλουν τὰ παιδιὰ τους «νὰ γίνουν τίμοι καὶ καλοὶ ἄνθρωποι».

Ὅλα αὐτὰ τὰ ξηνασκέπηκα ὅταν διάβασα τὸ σχόλιον, ποὺ ἀνάφερα πρὸ πάνω. Ἄν εἶχαμε μερικὸς, πολὺ λίγους, ἀνθρώπους μὲ λίγη καρδιά...

Εὐχαριστῶν διὰ τὴν φιλοξενίαν

ΕΥΑΓΓ. ΚΡΟΥΣΤΑΛΑΚΗΣ

Ἡ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

Ἡ ἡμίτελης παραστάσις

Ἦμουν μεταξύ ἐκείνων, ποὺ παρευρέθησαν στὸ ἀρχαῖο θέατρο τῆς Ἐπιδαύρου κατὰ τὴν διακοπὴ τῆς πρώτης παραστάσεως μὲ τὴν «Ἱφιγένεια ἐν Ταύροις» τοῦ Εὐριπίδου. Καί, ὅσο παράξενο καὶ ἄν φαίνεται, ἔφυγα ἱκανοποιημένος. Ὅχι μόνο διότι καὶ μὲ τὸ τμήμα ἔστω τῆς τραγωδίας ποὺ ἐπρόλαβε νὰ παιχθῆ — ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα — ἐφάνηκε ἡ ἐπιτυχία τῆς παραστάσεως, ἀλλὰ καὶ διότι κυρίως ἐβεβαιώθηκε, μὲ μιὰν ὥραία καὶ ἔμπρακτη ἐκδήλωση, ἡ ὥραία καὶ βαθειὰ ψυχικὴ ἐπαφὴ τοῦ Κοινοῦ μὲ τὸν ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ Λόγο.

Ἐίχαν συγκεντρωθῆ στὸ σεμνὸ τοπιὸ τῆς ἀρχαίας Ἐπιδαύρου πέντε χιλιάδες περίπου θεαταί. Καὶ μολοντοὶ εἶχε ἀρχίσει κιόλας νὰ ψιχαλιζή, ὅλο ἐκεῖνο τὸ πλήθος δὲν ἐδίστασε καθόλου νὰ μῆθ' ἐπὶ τὸ θέατρο καὶ νὰ καταλάβῃ τις θέσεις του. Καὶ ὅταν, παρὰ τὸ συνεχιζόμενο ψιχάλισμα, ἡ παράστασις ἀρχίσει, καὶ ἀντήχησε — θερμὸς, ὕψηλός καὶ ἀρμονικὸς μὲ τὴν φωνὴ τῆς ἐκλεκτῆς τραγωδοῦ — ὁ λόγος τοῦ ἀρχαίου τραγικοῦ, οἱ χιλιάδες ἐκείνης τῶν θεατῶν ἔμεναν ἀκίνητοι στίς θέσεις τους, μὲ τὴν ψυχὴ καὶ τὸ πνεῦμα ἀφιερωμένα στὴν κυκλικὴ ὀρχήστρα. Πρόχειρα καὶ ἀνεπαρκέστατα προσφυλαγμένοι μὲ ἐφημερίδες καὶ μαντηλάκια ἀπὸ τὴν βροχὴ ποὺ ὀλοένα δυνάμωνε, οὔτε κὰν ἐσεκέθησαν νὰ φύγουν, παρὰ ἔμειναν καρφωμένοι ἐκεῖ, ἐξουδετερόνοντες τὴ διαβροχὴ τοῦ σώματός τους μὲ τὴν πνευματικὴ δροσιά ποὺ τοὺς χάριζε τὸ πνεῦμα καὶ ὁ λόγος τοῦ ἔργου.

Ἦσως μάλιστα — ἂν κρίνω καὶ ἀπὸ τὴν δική μου διάθεσι — νὰ ἔμεναν ὅλοι, καὶ ὅταν ἀκόμα εἶχε δυναμῶς ἐπὶ τὸν ὄλον τὴν βροχὴ, ὡς τὸ τέλος — σπάνιο, μοναδικό, ἴσως, φαινόμενο ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς ἀφιερώσεως στὴν ἀρχαία τέχνη τοῦ λόγου — ἂν μιὰ ὀμάδα ἔξενον ναυτικῶν — καὶ τονίζω τὴν λέξιν «ἔξενον» — δὲν ἔσπαζε μὲ τὴν ἄτακτὴ διαρροὴ τῆς τὴν ὕψηλῆς θρησκευτικῆς ἀτμόσφαιρας, καὶ ὁ Γενικὸς Διευθυντῆς τοῦ θεάτρου δὲν ἀναγκάσθων τελικὰ νὰ δώσῃ ἐντολὴ στοὺς ἠθοποιούς νὰ διακόψουν τὴν παράστασι.

Καὶ ὅμως ἡ παράστασις εἶχε κιόλας σημεῖώσει μιὰν ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχία, ὄχι μόνο στὴν ὀρχήστρα, ἀλλὰ καὶ στὸ κοῦλον τοῦ θεάτρου, μὲ πρωταγωνιστὲς τοὺς καλλιτέχνες τοῦ θεάτρου ἀπὸ τὴν μιὰ, τὴν καλλιτεχνικὴν ψυχὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀπὸ τὴν ἄλλη. Μιὰ ἀκόμη, πῶς ζωντανὴ καὶ πῶς θετικὴ ἀπόδειξις καὶ ἐπιβεβαίωσις τῆς μεγάλῃς ἐπιτυχίας τοῦ Ἑθνικοῦ μας Θεάτρου, ποῦ, μὲ τὸν εὐστοχο συγχρονισμό τῆς ἐομηνείας τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς τραγωδίας, τὴν ἔφερε τόσο

κοντὰ καὶ τόσο βαθιὰ στὴν ψυχὴ καὶ στὸ πνεῦμα τοῦ συγχρόνου θεατῆ.

ἈΠΟ ΤΟ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ ΤΟΥ ΒΕΡΙΤΗ

Στὸ σεμνὸ καὶ συγκινητικὸ μνημόσυνο, ποῦ, σὰν ἱερὸ χρέος, ἀφιέρωσε στὴν μνήμην τοῦ Γ. Βερίτη ἡ «Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἐπιστημόνων», ὅλες οἱ ἐκδηλώσεις — οἱ ὀμιλίαι, οἱ προσφωνήσεις, οἱ ἀπαγγελίαι, οἱ μουσικὲς ἐκτελέσεις — ἐστάθησαν, νομίζουμε, σὲ ἀνάλογο μὲ τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργο τοῦ τιμωμένου τόνο καὶ ὕψος. Ἄς μᾶς ἐπιτραπῆ ὅμως νὰ ἐκφράσουμε τὴν ἰδιαίτηρη συγκίνησιν καὶ ἱκανοποίησίν μας γιὰ δύο ἀπὸ τῆς ἐκδηλώσεις αὐτές.

Ἡ πρώτη εἶναι ἡ γεμάτη ἀπὸ ζεστό καὶ δυνατὸ παλμὸ ἀγάπης, τιμῆς καὶ σεβασμοῦ ὀμιλία τῆς δ. Ε. Καραμπέτσου, ποῦ, καθὼς εἶχε ἡ ἴδια τὴν εὐτυχία ν' ἀνήκη στοὺς πλατεῖς κύκλους τῶν νέων, ποῦ δίδασκε καὶ ὠδηγοῦσε ὁ Βερίτης, μᾶς ἔδωσε μὲ βαθὺ αἰσθημα καὶ μὲ ζωντανὴν ἔκφρασιν τὴν μεγάλῃ ὀδηγητικὴν καὶ ἀναγεννητικὴν ἐπίδρασίν του στὴν ψυχὴ καὶ στὸ πνεῦμα τῆς νεότητος.

Ἡ ἄλλη ἐκδήλωσις ἦταν οἱ μουσικὲς συνθέσεις τῆς δ. Ἐλένης Οἰκονομοπούλου, ἡ ὁποία, ἐμπνευσμένη ἀπὸ τὴν ὕψηλὴν ποίησιν τοῦ Βερίτη, μπόρεσε νὰ μεταφέρῃ τὴν ἀνώτερη καὶ δυνατὴ ἀνοιχτῆς τῆς στὴν μουσικὴ καὶ νὰ τὴν μεταπλάσῃ σὲ ὥραϊες καὶ ἐκφραστικώτατες μουσικὲς συνθέσεις, ποῦ ἡ διδασκαλίαν ἀπὸ τὴν ἴδια χοροδία τις ἐρμήνευσε μὲ αἰσθημα καὶ μὲ τέχνην.

Τόσον ἡ ὀμιλία τῆς δ. Καραμπέτσου, ὅσο καὶ ἡ μουσικὴ τῆς δ. Οἰκονομοπούλου ἦσαν ἀληθινὰ ζωντανές, ἀρμονικές καὶ χαρακτηριστικὲς ἀπηχήσεις, ἀπὸ τὸ ὄραιο, μεγάλου καὶ ἀθάνατου ἔργου τοῦ ἀξέχαστου δημιουργοῦ.

ΜΙΑ ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΗ ΣΥΝΑΥΛΙΑ

Πρέπει νὰ συγχαροῦμε καὶ νὰ εὐχαριστήσομε θερμὰ τὸ Μουσικὸν Τμήμα τῆς Πανεπιστημιακῆς Λέσχης γιὰ τὴν ἐξαιρετικὴν συναυλία ποῦ μᾶς πρόσφερε στὴν αἴθουσα τοῦ «Παρθασσοῦ». Ἦταν, χωρὶς ἀμφιβολία, μιὰ σπάνια μουσικὴ μυσταγωγία. Ὅχι μόνο γιὰ τὴν ἀνώτερη ἀξία τῶν ἔργων τοῦ προγράμματός της, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἐξαιρετικὰ ἐπιμελημένη, τὴν συνειδητὴ καὶ ἀρτια, μορφεὶ νὰ πῆ κανεῖς, ἐκτέλεσίν της.

Ἡ μικτὴ χορωδία καὶ ἡ ὀρχήστρα ἐγχρόδων τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, καὶ οἱ ἐκλεκτοὶ καλλιτέχνες ποῦ ἔλαβαν μέρος στὴν συναυλία, ἔδωσαν, μὲ τὴν ἐμπνευσμένην διεύθυνσιν τοῦ μαέστρου κ. Κώστα Χαραλαμπίδη, ὄχι μόνο πειθαρχημένα καὶ τεχνικὰ, ἀλλὰ καὶ μὲ κατανόησιν, μὲ συναισθησὴν καὶ μ' ἔξασιν τὴν λειτουργία εἰς sol μεῖζονα τοῦ Franz Schubert καὶ τὸ δρα-

τόριο «Οἱ ἑπτὰ λόγοι τοῦ Χριστοῦ» τοῦ Th. Dubois.

Μολοντοὶ ὅλοι οἱ παράγοντες τῆς συναυλίας συνέβαλαν ἀρμονικὰ καὶ ἰσόρροπα στὴν μεγάλη ἐπιτυχία τῆς, ἀξίζει, νομίζουμε, νὰ ξεχωρίσουμε τὴν ὑψίφωνο δίδα Μένη Τσαμουρά γιὰ τὴν θερμὴ καὶ ἐκφραστικὴ φωνή τῆς, ποὺ ἐρμήνευε μὲ βαθεῖα συγκίνηση τὸ οὐσιαστικότερο πνεῦμα τοῦ κειμένου καὶ τὸν βαθύτερο τόνο τῆς μουσικῆς του, τὸν τενόρο κ. Γιάννη Μανωλάκη γιὰ τὴν σεμνὴ ἀπόδοση καὶ τὴν ἀπαλὴ ἐκφραση τῆς φωνῆς του, καθὼς καὶ τὴν μεσόφωνο δίδα Μουτσίου καὶ τὸν βαρῦτονο κ. Ἀντωνᾶκο.

Μαζὶ μὲ τὰ συγχαρητήριά μας θὰ θέλαμε νὰ ἐκφράσουμε καὶ τὴν εὐχὴ νὰ μᾶς προσφέρωνται συχνὰ τέτοιες συναυλίες, ποὺ ἀνυψώνουν τὸ πνεῦμα καὶ ἐξευγενίζουν τὴν ψυχὴ.

Ο ΠΙΑΝΙΣΤΑΣ ΠΟΥ ΠΡΟΣΕΥΧΕΤΑΙ

Ἔνας νεαρὸς Ἀμερικανὸς πιανίστας εἰκοσιτριῶν μόλις ἑτῶν, ποὺ δὲν εἶχε πατήσει τὸ πόδι του σὲ ᾄδειο, ἀλλὰ ἐπῆρε μόνο μαθήματα ἀπὸ τὴν μητέρα του, ἐπρόκειτο νὰ δώσῃ τὴν πρώτη συναυλία του στὸ Κάρνεγκυ χῶλλ. Πρὶν ἀπὸ λίγο καιρὸ εἶχε πάρει στὴν Μόσχα, μὲ θριαμβευτικὴ ἐπιτυχία, τὸ βραβεῖο Τσαϊκόφσκυ. Καὶ ὅμως τὸ νεανικὸ του κεφάλι δὲν ἐπῆρε καθόλου ἀέρα ἀπὸ τὸν ἐξαιρετικὸ του θρίαμβο. Ἔμεινε σεμνὸς καὶ ταπεινός — ὅπως τὸν περιγράφουν οἱ ἐφημερίδες — καὶ ἦταν γεμάτος ἀπὸ ἀγωνία, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ δώσῃ τὴν πρώτη συναυλία του.

Τότε — ὅπως περιγράφουν πάλι οἱ ἐφημερίδες — κατέφυγε στὴν προσευχὴ καὶ ἐζήτησε τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ. «Προσευχηθῆτε γιὰ μένα», παρεκάλεσε τοὺς γονεῖς του. Καὶ προσευχήθηκε καὶ ὁ ἴδιος. Ἀληθινὸς, γνήσιος, πραγματικὸς καλλιτέχνης, ποὺ, μαζὶ μὲ τὴν πνοὴ τῆς Τέχνης, ἔχει προπάντων μέσα του τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Πῶς νὰ μὴν ἐπιτύχῃ;

Καὶ εἶχε πράγματι ἀποθεωτικὴ ἐπιτυχία. Ὁ Θεὸς ἀπήντησε στὴν προσευχή του.

ΤΡΕΙΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΖΩΓΡΑΦΩΝ

Τὸ Πρακτοεῖο Πνευματικῆς Συνεργασίας, ποὺ εὐρύνει ὁλοένα τὸν κύκλο τῆς δράσεώς του καὶ προσφέρει ἔτσι πρὸς πλατιά τις ὑπηρεσίες του στὴν πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ζωὴ τοῦ τόπου, εἶχε τὸν τελευταῖο καιρὸ τὴν

ἐμπνευση νὰ ὀργανώσῃ στὸ ἐντευκτήριό του τρεῖς κατὰ σειράν ἐκθέσεις γυναικῶν ζωγράφων μὲ ἀξιόλογη ἐπιτυχία. Τρεῖς ὁμάδες γυναικῶν ζωγράφων (τριανταπέντε ἐν ὅλῳ) παρουσίασαν 134 ἔργα (ἐλαιογραφίες κατὰ τὸ πλεῖστον, ἀλλὰ καὶ τέμπρες, ἀκουαρέλλες καὶ σχέδια), ποὺ, ὅλα μαζί, ἀπετέλεσαν μὴν πολὺ παραστατικὴν εἰκόνα τῆς ὅλης γυναικείας ζωγραφικῆς στὸν τόπο μας. Καὶ καθὼς ἡ ἐπιλογὴ τῶν ἔργων εἶχε γίνῃ μὲ σοβαρὰ καλλιτεχνικὰ κριτήρια ἀπὸ κριτικὴν ἐπιτροπὴ, ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν ἀρμόδια πρόσωπα, καὶ ἡ ταξινομήσι τῶν ἔργων ἔγινε μὲ καλαισθησία καὶ συστηματικότητα, ἡ συνολικὴ ἐντύπωση ἦταν πολὺ ἰκανοποιητικὴ.

Ἰδιαίτερος ἀξίζει νὰ τονισθῇ ἡ ἐπιτυχία τῆς τρίτης ἐκθέσεως, ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν ἔργα νέων γυναικῶν ζωγράφων, ἀπὸ τις ὁποῖες οἱ περισσότερες παρουσιάζονταν γιὰ πρώτη φορά. Καὶ ἦταν πραγματικὰ πολὺ εὐχάριστη καὶ εὐόνοη ἡ διαπίστωση ὅτι δεκατρεῖς νέες καλλιτέχνιδες, χωρὶς νὰ παρουσηθοῦν ἀπὸ τις ἐξαλλες καὶ ἄλλοπρόσαλλες παρακρούσεις τῆς «μοντέρνας» δῆθεν τέχνης, ἐπροσπάθησαν καὶ ἐπέτυχαν κατὰ τὸ πλεῖστον ν' ἀνανεώσουν τὰ ἐκφραστικὰ τους μέσα μένοντες πιστὸς στὸ πνεῦμα καὶ στὸ περίγραμμα τῆς ἀληθινῆς καὶ παντοτεινῆς τέχνης.

Χωρὶς νὰ θέλουμε νὰ κάμουμε, σ' ἕνα σύντομο σημείωμα, κριτικὰς ἀξιολογήσεις, ἀναφέρουμε ἀπλῶς, ἐνδεικτικὰ, τὰ τρία λεπτὰ καὶ ὑποβλητικὰ ἔργα (Σέριφος, Ἀνηφοριά, Παλιὰ ἐκκλησιὰ) τῆς Δώρας Λαλέχου, τὰ λιτὰ καὶ ἐκφραστικώτατα (Πλατεῖα συνοικισμοῦ καὶ Βαριετὲ στὸ λιμάνι) τῆς Ρέττης Ζαλοκώστα, τὸ ζωντανὰ ἠθογραφικὸ Φελλάγικο σπίτι τῆς Ἐοριέττης Περίδη καὶ διάφορα ἔργα τῆς Ἐλένης Δελλοπούλου, τῆς Θάλειας Κλεώπα, τῆς Κατερίνας Χαριάτη, τῆς Ἀλεξάνδρας Χάλαρη, τῆς Ρίτας Παπαθανάση, τῆς Ἐλένης Λαναρά καὶ τῶν ἄλλων.

Γιὰ τις παλαιότερες καὶ ἀναγνωρισμένες καλλιτέχνιδες νομίζουμε πὼς δὲν χρειάζεται νὰ τις ἀναφέρουμε ἰδιαίτερος. Σημειώνουμε μόνο ὅτι στὶς δυὸ ἀντίστοιχες ἐκθέσεις ἐκπροσωπήθηκαν μὲ ἀξία καὶ χαρακτηριστικὰ ἔργα τους, ποὺ ἔδειξαν γιὰ μίαν ἀκόμη φορά τὸ μέτρο τῶν καλλιτεχνικῶν τους ἰκανοτήτων.

ΜΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

Τ. Γ. Γιὰ διάφορα βιβλία, ποὺ εἶχαμε τὴν τιμὴ νὰ μᾶς στείλουν οἱ συγγραφεῖς των, θ' ἀσχοληθοῦμε μὲ χωριστὸ σημείωμα στὸ ἐρχόμενο τεῦχος.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Τελείωσε ένας ακόμη πανεπιστημιακός χρόνος, Μελέτες, άγωνίες και κόποι πολλοί στη διάρκεια του. Για όσους ο χρόνος αυτός ήταν ο τελευταίος στις σπουδές τους, μα και για τους άλλους όλους, οι ανάμνησεις θα είναι πολλές και έντονες. Οι τελευταίες ώρες συνοδεύονται πάντα από μα εϋγενική νοσταλγία για τὸ παρελθόν. Κανείς όμως δεν άρνείται, ότι οι ώρες αυτές είναι, πρέπει να είναι, και ώρες εϋχαριστίας και εϋγνωμοσύνης. Στὸν «Πατέρα τὸν φῶτων» πρώτα. Στὸς ἀνθρώπους ὕστερα, μεγάλους και μικρούς, πὸ μᾶς βοήθησαν καθέννας με τὸν τρόπο του στή φειτηνὴ πανεπιστημιακὴ δουλειά. 'Απ' αὐτοὺς τοὺς τελευταίους θὰ θέλαμε νὰ ξεχωρίσουμε μερικούς ἀπ' τοὺς σεβαστοὺς μας καθηγητάς. Για νὰ τοὺς ποῦμε τὸ πὸ θεομὸ εϋχαριστῶ τῆς καρδιάς μας. 'Οχι θέλοντας νὰ ἀγνοήσουμε τοὺς ἄλλους, στὸς ὁποίους ἔπισης εἴμαστε εϋγνωμόνες. 'Αλλὰ με τὴν ἐπιθυμία νὰ δείξουμε, ὅτι καταλάβαμε τὴν ἄμεση και στοργικὴ συμπαράστασίν τους. Στὴ διδασκαλία, στή συνεργασία, στὰ λόγια τους και στὴ συμπεριφορά τους, εἶδαμε τὸν ἄνθρωπο με τὴν ἀγάπη και τὴν κατανόησι. Κι' αὐτὸ εἶναι πολὺτιμότεο για μᾶς.

'Αν τὸ παρὸν μᾶς ἐμποδίζει νὰ ἀναφέρουμε ὀνόματα ζώντων, τὸ παρελθὸν μᾶς ἀφίνει ἐλευθέρους νὰ θυμηθῶμε τὸ ὄνομα τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ τῆς 'Ιστορίας Νικολάου Βλάχου, πὸν, και ὅταν ἦταν ἐν ζωῇ, ἀλλὰ και στὸ θάνατό του, δὲν λησιμόνησε τοὺς φοιτητάς. 'Η διαθήκη του ἀποτελεῖ ἕνα ἔξοχο κείμενο, πὸν μαρτυρεῖ τὴν ἰδιαίτερη στοργὴ του για τὸν πτωχὸ φοιτητὴ. Παραδείγματα τέτοιων ἀνθρώπων ὑπάρχουν και σήμερα ἀνάμεσα στοὺς κ.κ. καθηγητάς. Και γι' αὐτὸ τοὺς εϋγνωμονοῦμε. 'Εξίξει όμως γὰ γίνωμεν περισσότερα. 'Ολοι ξέρουμε πὸσο ἄμορφαίνει ἡ δύσκολη φοιτητικὴ ζωὴ, ὅταν ἀναπτύσσεται κάτω ἀπὸ τὸ ζωογόνο πνεῦμα ἀνθρωπιάς και ἀγάπης, πὸν ἐκπορεύεται ἀπὸ τὴν καρδιά τὸν 'Ακαδημαϊκὸν μας διδασκάλων.

ΜΙΑ ΩΡΑΙΑ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ

Συνεχίστηκε και φέτος με πολλὴ ἐπιτυχία μα ὀραία ἐπιστημονικὴ προσπάθεια, πὸν ἄρχισε πρὸ ἔτων σὲ μα ἀπὸ τῆς θεωρητικῆς σχολῆς. 'Η προσπάθεια αὐτὴ, πὸν ἔγινε ὑπὸ τύπον δύο χωριστῶν προφορικῶν φροντιστηρίων με ἐλεύθερη και προαιρετικὴ συμμετοχὴ φοιτητῶν και ὑπὸ τὴν ἐποπτεία τεσσάρων καθηγητῶν, ἀνὰ δύο σὲ κάθε

φροντιστήριον, σκοπὸ εἶχε τὰ ἐμπνεύση στοὺς φοιτητάς τὴν ἀγάπη για τὴν ἔρευνα και νὰ τοὺς δώση μα εϋκαιρία νὰ ἐμβαθύνουν περισσότερο σὲ ὀρισμένα θέματα τῆς ἐπιστήμης. Δὲν μπορεί παρὸ με χαρὰ νὰ βλέπη κανεὶς τέτοια παραδείγματα πραγματικῆς συνεργασίας καθηγητῶν και φοιτητῶν, ἡ ὁποία εἶναι μᾶλλον σπανία σήμερα.

Κάποια συνεργασία βεβαίως γίνεται στις παραδόσεις, στὰ φροντιστήρια ἢ στὰ εργαστήρια και στις ἐξετάσεις. Ξέρει όμως ὁ καθέννας ἀπὸ προσωπικὴ του πείρα πὸσο τυπικὴ εἶναι και πὸσο ψυχρὴ κατ'ἴντησε αὐτὴ ἡ ἐπαφή. Τὰ βαθύτερα ἐπιστημονικὰ ἐνδιαφέροντα — και δὲν ἔχει λόγους ν' ἀμφιβάλλη κανεὶς ὅτι ὑπάρχουν αὐτὰ κι' ἀπ' τὰ δύο μέρη — ἀπωθοῦνται κάτω ἀπ' τὴν πίεση ἐνὸς ὄγκου χιλιάδων σελίδων, πὸν πρέπει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦτρον νὰ ἀπομνημονευθοῦν ἢ συμπτίνονται ἀπ' τὸν φόβο τῆς ἀπολείας μιάς ἐργαστηριακῆς ὀρας ἢ μᾶς ἐξεταστικῆς περιόδου κ.λ.π. 'Ασφαλῶς χρειάζονται και οι ἐξετάσεις και τὰ εργαστήρια κ.τ.λ. ἔξ ἴσου ζωτικὴ εἶναι όμως και ἡ ἀνάγκη μᾶς στενωτέρας και ὀσιαστικότερας ἐπιστημονικῆς συνεργασίας καθηγητῶν και φοιτητῶν. Και λέγοντας συνεργασία δὲν ἐννοοῦμε τὴν ὑπεροβικὴ ὀκειότητα, ἀλλὰ μα καθαρὰ ἐπιστημονικὴ, ὀσοβαρὴ προσπάθεια, μέσα στὸ πλαίσιο τῆς ὁποίας και ὁ φοιτητῆς, πὸν ἔχει κάποια εϋγενὴ ἔφεσι για γνώσι, θὰ βοῆ τὸν κατάλληλο τρόπο νὰ τὴν ἱκανοποιήση και ὁ καθηγητῆς θὰ ἔχη τὴν εϋκαιρία νὰ προσφέρη τῆς πολὺτιμες ὕπηρεσιες τῆς πείρας του.

'Υπάρχουν δυσκολίες πολλές και ἀπὸ μέρους τὸν καθηγητῶν και ἀπὸ μέρους τὸν φοιτητῶν, δυσκολίες πὸν ἀπὸ σχολὴ σὲ σχολὴ εἶναι μικρότερες ἢ μεγαλύτερες. Τὸ παράδειγμα όμως πὸν ἔδωκε τὴν ἀφορμὴ νὰ γραφοῦν αὐτῆς οι γραμμές μᾶς λέει, ὅτι ὑπάρχει και ἡ δυνατότης νὰ ὑπερικηθθοῦν ὁι δυσκολίες αὐτῆς και ν' ἀναπτυχθῇ μα πὸν ἄμεση συνεργασία φοιτητῶν και καθηγητῶν, τὰ ἀποτελέσματα τῆς ὁποίας θὰ εἶναι ἀσφαλῶς ἀγαθὰ.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΣ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

Στὴν φοιτητικὴ στήλη τοῦ μηνὸς Μαῖου ὕπῆρχε ἕνα σημείωμα με τὸν τίτλο «Λίγη καλὴ θέλησις».

'Οπως θὰ θυμοῦνται, ὅσοι τὸ διάβασαν, γκρινιάσαμε για τὴν ταιλαιπωρία, πὸν ὕφίστανται ὁι φοιτηταὶ στὴν περίοδο τὸν ἐξετάσεων. Ταιλαιπωρία, πὸν τὴν δημιουργοῦν ἡ πληρωμὴ ἐξετάστρων, ὁι ὕπογραφεῖς κ.λ.π.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

L. A. Zander, Vom Geheimnis des Guten. Eine Dostojewskij-Interpretation. Fr. Vorwerk-Verlag, Stuttgart 1956. Σελ. 170.

Τὸ παρὸν ἔργον τοῦ γνωστοῦ Ρώσου καθηγητοῦ τοῦ ἐν Παρισίῳ ὀρθοδόξου θεολογικοῦ Ἰνστιτούτου κ. Α. Ζάνδερ, εἶναι ἀφιερωμένον εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ διασήμου συμπατριώτου του συγγραφέως καὶ διανοητοῦ, τοῦ Δοστογιέβσκη, ὁ ὅποιος δὲν ὑπῆρξεν μόνον πρωτοπόρος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς ρωσικῆς φιλοσοφίας τῆς θρησκείας, ἀλλ' ὡς ὁ μέγιστος ἐκπρόσωπος τῆς ρωσικῆς ὑπαρξιστικῆς διαλεκτικῆς ἤσκησε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ἀσκή σπουδαίαν ἐπίδρασιν εἰς τὴν

σύγχρονον μὲ ἡμᾶς δυτικὴν φιλοσοφικὴν καὶ θεολογικὴν διάνοησιν. Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ κ. Ζάνδερ, τὸ ὁποῖον ἔχει ἤδη κυκλοφορήσει καὶ εἰς ἀγγλικὴν καὶ γαλλικὴν μετάφρασιν, προσλαμβάνει ἰδιαιτέραν ἐπικαιρότητα διότι ἐξεδόθη ἐπὶ τῷ ἔορτασμῷ τοῦ Ἰωβηλαίου τοῦ Δοστογιέβσκη, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ ὁποίου ἐκδίδεται εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἔνωσιν ὅλον τὸ ἔργον τοῦ ἀνδρός, ἐννοεῖται μὲ ἐρμηνείαν ἀνάλογον καὶ συμφέρουσαν εἰς τὴν μαρξιστικὴν ἰδεολογίαν καὶ μὴ διστάζουσαν νὰ χαρακτηρίσῃ ὡς «ἀντιδραστικὰ» τὰ ἀσυμβίβαστα πρὸς τὴν ἐν λόγῳ ἰδεολογίαν μέρη τῶν ἔργων αὐτοῦ. Σημειωτέον, ὅτι ἡ ἐρμηνεία τοῦ Δοστογιέβσκη πᾶν ἄλλο ἢ εὐκόλον ἐγχείρημα εἶναι. Ὅπως δὲ παρητήρησεν

Ἡ ἴδια τώρα στήλη αἰσθάνεται πολλὴ χαρὰ καὶ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μεταφέρει ἐδῶ, στίς γραμμῆς τῆς, τίς εὐχάριστες διαπιστώσεις, πὺδ ἔκανε σχετικὰ μὲ τὸ ζήτημα αὐτό.

Σὲ πολλὰς σχολὰς δὲν ὑπῆρξε καθόλου ταλαιπωρία μὲ τίς ὑπογραφάς. Τὰ προεδρεία ἐτῶν, νιώθοντας τίς ὑποχρεώσεις τους, ἀνέλαβαν αὐτὴ τὴν τακτοποίησιν τῶν βιβλιαρίων καὶ τὰ παρέδωσαν ἔτοιμα στοὺς κατόχους των.

Δὲν σμειώθηκε ἐπίσης ἐφέτος πολλὴ ἀταξία καὶ ἀνωμαλία στὰ ταμεῖα πληρωμῶν. Ἄλλα καὶ ἀρκετὲς «Γραμματεῖες» στάθηκαν κοντὰ στὸ φοιτητὴ μὲ ὅλη τὴν τὴν καρδιά. Ἦταν ζήτημα ἐλαχίστου χρόνου ἢ κατάθεσις τῶν δικαιολογητικῶν γιὰ τὴν προσέλευσιν στίς τμηματικὰς καὶ πτυχιακὰς ἐξετάσεις.

Σημειώομε, ἐπίσης, πὺς καὶ τὸ πρόγραμμα μερικῶν σχολῶν ἦταν στίς γενικὰς του γραμμῆς ἀρκετὰ προσεγμένο.

Αὐτὲς ἦταν οἱ εὐχάριστες ἐφετεινὲς διαπιστώσεις, πὺδ τονίσθηκαν περισσότερο ἀπὸ ἀντίθετες περιπτώσεις. Π. χ. ὑπῆρξαν Σχολές, ὅπου οἱ φοιτηταὶ μόνον τους ἀνέλαβαν νὰ πάρουν τίς ὑπογραφὰς μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ταλαιπωρηθοῦν ὄχι λίγο. Ἐπῆρξαν περιπτώσεις, ὅπου τὸ πρόγραμμα τῶν ἐξετάσεων δὲν ἦταν καθόλου φροντισμένο.

Σὲ κάποια σχολὴ οἱ φοιτηταὶ θὰ προσέλθουν σὲ τμηματικὴ ἐξέτασιν τὸν Αὐγουστο!

ΦΥΣΙΚΑ ΚΑΙ ΑΒΙΑΣΤΑ

Καὶ τώρα φυσικὰ καὶ ἀβίαστα βγαίνει τοῦτο τὸ συμπέρασμα ἀπὸ τὸ προηγουμένο σημείωμα: Ἄν ὑπάρχῃ λίγη καλὴ θέλησις, πολλὰ μποροῦν νὰ τακτοποιηθοῦν.

Ὅ,τι ἔγινε σὲ ὠρισμένες σχολὰς δὲν θὰ μποροῦσε νὰ ἐφαρμοσθῇ σὲ ὅλες; Δὲν θὰ μπορούσε —τὸ καλοκαίρι εἶναι ἀρκετὸς καὶ κατάλληλος καιρὸς — νὰ τακτοποιηθῇ ὁμορφα καὶ τὸ πρόγραμμα τῶν καθημερινῶν μαθημάτων;

Τὸ γράφουμε τώρα, πρὶν μποῦμε στὴ νέα πανεπιστημιακὴ χρονιά, γιὰ νὰ προσελκύσουμε ἐγκαίρως τὴν ἔντονη προσοχὴ τῶν ἀρμοδίων στὸ ζήτημα.

Δὲν εἶναι μικρὸ πρᾶγμα νὰ κατασταλαῖται ὁ χρόνος τῶν φοιτητῶν ἀδίκαια.

Καὶ νομίζομε, — αὐτὸ ἀπέδειξαν τὰ πράγματα — ὅτι δὲν εἶναι καὶ τόσο δύσκολο νὰ τακτοποιηθῇ τὸ ὅλο θέμα.

Ἄλλωστε καὶ οἱ καθηγηταὶ μας, πὺδ ἀρκετὲς φορὲς ἔδειξαν πὺς ἀληθινὰ πονοῦν καὶ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὰ προβλήματά μας, πιστεύομε πὺς θὰ θελήσουν νὰ ὑποβληθοῦν σὲ μὴ μικρὴ θυσία κόπου καὶ χρόνου, ὡστε τὸ πρόγραμμα τῆς καθημερινῆς διδασκαλίας νὰ τακτοποιηθῇ ἔτσι, ὡστε νὰ ὑπάρχῃ μὴ περισσότερη ἐλπίς γιὰ καλύτερη κατάρτισιν τῶν μαθητῶν τους καὶ ἐπομένως καρποφορία τοῦ κόπου των.

ΜΙΑ ΕΥΧΗ

Μὲ τὸ τέλος τῆς ἐφετεινῆς πανεπιστημιακῆς χρονιάς, πολλοὶ ἀπὸ μᾶς ἔπαψαν πᾶν ν' ἀνήκουν στίς τάξεις τῶν φοιτητῶν. Ὅστερα ἀπὸ ἐτῶν κόπους καὶ ἀγωνίας, μπῆκαν στὴν χορεία τῶν ἐπιστημόνων.

Ἡ καρδιά ὅλων ἐκείνων, πὺδ εἶναι ἀκόμη φοιτηταὶ, τοὺς εὐχεται δλόθερμα νὰ ἔχουν καλὸ ταξίδι στὸ καινούργιο ξάνοιγμα στὴ ζωὴ. Κι' ἀκόμα νὰ μείνουν ἀνεπηρέαστοι ἀπ' τὴν νοοτροπία τοῦ μέτριου, τοῦ κουτσοβολέματος στὴ ζωὴ καὶ στὴν ἐπιστήμη, ἀπτότητα στὰ ἐμπόδια, μακριὰ ἀπὸ κάθε ψυχικὴ ἀρτηριοσκλήρωσι.

Ἐμεῖς, πὺδ μείναμε πίσω τους, καρτεροῦμε μὲ λαχτάρια νὰ μᾶς στείλουν τὰ πρῶτα μηνύματα τῆς νίκης τῆς νέας γενιάς, μῖας γενιάς ἡγετικῆς καὶ ὁμορφῆς γιὰ τὸν ἑαυτὸ τῆς καὶ τὴν κοινωνία.

Ο ΕΝΤΕΤΑΛΜΕΝΟΣ

ὁ ἐπιφανὴς τῆς ἐποχῆς μας Ρώσος φιλόσοφος Μπερδιάεφ «διὰ τὴν κατανόησιν αὐτοῦ χρειάζεται ἀνάλογος ψυχικὴ ἰδιοσυστασία». Τῆς ἰδιοσυστασίας ταύτης δὲν εἶναι ἀμέτοχος ὁ συγγραφεὺς τοῦ παρόντος ἔργου, ὁ ὁποῖος ἐνέκλυψε μὲς ἰδιαίτερον πάθος εἰς τὴν μελέτην τῶν ἔργων καὶ τῶν θρησκευτικοφιλοσοφικῶν ἰδεῶν τοῦ Δοστογιέσκη τῇ βοήθειᾳ τῶν τελευταίων σχετικῶν ἐργασιῶν τοῦ Ἰβάνωφ, τοῦ Πόποβιτς καὶ τοῦ Ρ. Γκουαρντίνι, μάλιστα δὲ τοῦ γνωστοῦ ἰδιορρυθμοῦ Ρώσου θεολόγου Σεργ. Μπουγκάωφ, τοῦ ὁποίου φανατικὸς μαθητῆς καὶ θαυμαστῆς καὶ θιασώτης τυγχάνει, ἀκόμη καὶ εἰς τὴν παράδοξον καὶ σφοδρῶς ὑπὸ τῆς συγχρόνου ρωσικῆς θεολογίας πολεμηθεῖσαν παράδοξον σοσιολογίαν τοῦ.

Ὡς βάσις τῆς ἐρμηνείας ταύτης, ἡ ὁποία στηρίζεται ἐπὶ ἐμβριθεστάτης προσωπικῆς μελέτης τῶν ἔργων τοῦ Δοστογιέσκη διὰ μέσου λεπτοτάτης ψυχολογικῆς ἀναλύσεως τῶν διαφορῶν μορφῶν τῶν μυθιστορημάτων αὐτοῦ, τίθεται ἐνταῦθα τὸ δυσκολώτατον καὶ σπουδαιώτατον διὰ τὰ ἔργα τοῦ Δοστογιέσκη πρόβλημα τοῦ ἀγαθοῦ, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ καὶ τὸν σκοπὸν τῶν ἐκζητήσεων καὶ τῶν προσπαθειῶν αὐτοῦ, ὅπως παρουσιάσῃ τὴν πραγματοποιίην τῆς φευγαλέας δι' αὐτὸν ἰδέας τοῦ ἀγαθοῦ εἰς τὰς μορφὰς τοῦ Ἀρχαβίου Δολγορούκη, τοῦ πρίγκιπος Μύσκιν καὶ τῆς Ἀλιόσας Καραμαζώφ, χωρὶς καὶ νὰ τὸ κατορθῶνῃ πλήρως, ἐνῶ ἕξ ἄλλον ἐπικρατεῖ εἰς τὰ ἔργα του ἡ περιγραφή πονηρῶν μορφῶν.

Τὸ ἔργον τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς, ὅπου τίθεται τὸ πρόβλημα (σελ. 9-12) καὶ τεσσάρων κεφαλαίων μὲ χαρακτηριστικούς τίτλους. Εἰς τὸ α' κεφ., τὸ ὁποῖον ἐπιγράφεται «τὸ ἀγαθὸν ὡς θεῖον δῶρον» (σ. 13-39), ἐξαιρεται ἡ σημασία τοῦ θαύματος τῆς θείας χάριτος, διὰ τῆς ὁποίας πραγματοποιεῖται τὸ ἀγαθόν. Τὸ β' κεφ. ἐπιγράφεται «ἡ καλὴ γῆ», ὅπου περιγράφεται καὶ ἐξαιρεται ἡ σημασία καὶ ἡ ἀγιότης τῆς γῆς, παραλληλιζομένη πρὸς τὴν Θεομήτορα, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς σοσιολογίας τοῦ Μπουγκάωφ (σ. 40-77). Εἰς τὸ γ' κεφ., τὸ ὁποῖον ἐπιγράφεται «οἱ ἀφανεῖς» (ἐννοεῖται ἄνθρωποι) καὶ φέρει ἐπὶ κεφαλῆς τὸ ρητὸν τῆς Α' Πέτρου γ' 4, ἐξετάζεται τὸ θέμα, ἐὰν ἡ ἀγιότης προσιδίξῃ καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀναπτύσσεται, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν πάλιν τοῦ Μπουγκάωφ, ἡ ἰδιορρυθμὸς ἀνθρωποσοφία του καὶ δὴ καὶ ἡ ἰδέα τοῦ αἰώνιου θήλεος, ὡς ἀποτελοῦντος τὴν ψυχὴν τοῦ κόσμου, τὴν ὁποίαν ἀναζητεῖ ὁ Δοστογιέσκη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Τέλος εἰς τὸ δ' κεφ., ὅπου ἐπιγράφεται «ὁ νυμφίος», ἀναπτύσσεται ἡ ἰδέα, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ κεφαλὴ καὶ ὁ νυμφίος τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως εἶναι καὶ ὁ νυμφίος τῆς ἐπίσης τὴν ἰδέαν τοῦ θήλεος ἐκπροσωποῦσας ἀνθρωπίνης ψυχῆς, συμφώνως πρὸς τὰ δοθόδοξα ἐκκλησιαστικὰ τροπάρια «Ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἕρχεται» καὶ «Ἡ ἀμνάς σου Ἰησοῦ κράζει μεγάλῃ τῇ φωνῇ· σὲ νυμφεῖ μου ποθῶ καὶ σὲ ζητοῦσα ἀθλῶ κ.λ.π.» (σελ. 78-168).

Ὅπως παρετήρησε βαθὺς σύγχρονος γνώστης τῆς ρωσικῆς σκέψεως, ὁ Pierre Pascal, τὸ βιβλίον τοῦτο μὲ τὰς πρωτοτύπους του παρατηρήσεις παρουσιάζει εἰς πᾶσαν γραμμὴν καταπληκτικὸν πλούτον, σπουδαίας συγχρῆσις πρὸς κλασσικοὺς φιλοσόφους καὶ ποιητάς, Ρώσους καὶ ξένους, ἐπεξηγήσεις χαρακτηριστικῶν ἐπόψεων τῆς ρωσικῆς φιλοσοφίας καὶ θρησκείας, ὁρισμένων πλευρῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ... Δέν ἔχω ἀναγνώσει περὶ Δοστογιέσκη ἄλλην μελέτην, ἡ ὁποία ἐπὶ τῇ βάσει ἀκριβοῦς καὶ πολλὰς λεπτεπιλέπτου ἀναλύσεως παρουσιάζει τοσοῦτο πλῆθος νέων ἰδεῶν, καὶ ἐκπληκτικῶν ἐπόψεων καὶ βαθειῶν παρατηρήσεων.

Ὁ δρθόδοξος μελετητῆς τοῦ βιβλίου θὰ προσέθετε μόνον, ὅτι χρειάζεται προσοχὴ καὶ εἰς τὰς σοσιολογικὰς ἐρμηνείας τοῦ Σεργίου Μπουγκάωφ, τῶν ὁποίων ἐντεχνος χρῆσις γίνεται ἐνταῦθα.

Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

Ἑλένης Κόου: «Ἀνέκδοτοι ἐπιστολαὶ τοῦ μητροπολίτου Οὐγγροβλαχίας Ἰγνατίου πρὸς τὸν Ι. Καποδίστριαν. Ἀνάτυπον ἐκ ΙΒ' τόμου τοῦ Δ.Ι.Ε.Ε. Ἐν Ἀθήναις 1957. Ὁ μητροπολίτης Ἰγνάτιος ὁ Λέσβιος (1765-1828) ἀποτελεῖ μίαν ἀπὸ τὰς ἐξεχούσας πνευματικὰς καὶ ἀγωνιστικὰς φυσιογνωμίας τῆς ἐποχῆς του καὶ ἰδιαίτερος τῶν χρόνων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Μορφὴ κατ' ἐξοχὴν ἡγετικὴ καὶ ποιμαντικὴ, μὲ βαθυτάτην σύνεσιν καὶ σπανίαν πολιτικὴν διορατικότητα, ἀπτόητος μαχητῆς τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ ἐνθερμος πατριώτης, κηδεμὼν καὶ προστάτης τῆς παιδείας τῆς δούλης πατρίδος καὶ ἐμπνευστὴς κάθε πνευματικῆς ἐκδηλώσεως διεδραμάτισε σημερινόντα ρόλον, μὰζὶ μὲ τὸν Καποδίστριαν, εἰς τὴν ἀναγέννησιν καὶ ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος. Οἱ σύγχρονοὶ του ἀνεγνώριζον εἰς τὸ προσώπον του τὸν πνευματικὸν ἡγέτην, τὸν φιλόστοργον πατέρα, τὸν πλήρη αὐταπαρησέως κληρικόν, τὸν ἀληθῆ ποιμένα, τὸν πρόθυμον εἰς πᾶσαν στιγμήν νὰ θυσίασῃ τὰ ἑαυτοῦ καὶ τὸν ἑαυτὸν του χάριν τοῦ ποιμνίου του.

Καὶ ὅμως αὐτὴ ἡ μεγάλη φυσιογνωμία τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος δὲν μᾶς εἶναι ἐμὴ ἐλάχιστη γνωστή. Αἱ δημοσιευόμεναι ὑπὸ τῆς δ. Ἐ. Κ. δέκα ἀνέκδοτοι ἐπιστολαὶ τοῦ Ἰγνατίου καὶ ἡ προπαισσομένη ἐπ' αὐτῆς εἰσαγωγή μᾶς δίδουν μίαν μικρὰν μὲν, ἀλλὰ παραστατικὴν εἰκόνα τοῦ ἀνδρός. Αἱ ἐπιστολαὶ ἐμφανίζουν τὸν Ἰγνάτιον βαθύνουν καὶ διορατικόν, γενναίωφρον καὶ ἀνιδιοτελεῆ, «εὐπαρορησαστον ἄνδρα», «καλὸν ποιμένα» καὶ μὲ σπανίαν πολιτικὴν ὀξύνοϊαν.

Ὁ Καποδίστριαν συνεδέετο διὰ στενωπότης πνευματικῆς φιλίας μὲ τὸν Ἰγνάτιον, ἥτο ὁ πνευματικὸς πατήρ του καὶ ἐζήτητε πάντοτε τὰς σοφὰς συμβουλὰς του. Ὁ Ἰγνάτιος, ἀποδίδων τὴν προσήκουσαν τιμὴν εἰς τὸν μεγάλον φίλον του, τὸν ἐνίσχυνε εἰς τὸ δύσκολον ἔργον του, ὡς πατὴρ τέκνον ἀγαπητόν.

Δημοσιεύονται επίσης και δύο επιστολαί, εις τὴν γαλλικὴν τοῦ Καποδίστρια πρὸς τὸν Ἰγνάτιον και τὸν κόμητα Μοσενίγου.

Θὰ πρέπει, ἀλήθεια, νὰ γνωρίζωμεν βαθύτερον τὴν μεγάλην φυσιογνωμίαν τοῦ μητροπολίτου Ἰγνατίου.

A. Λ.

★

Φαίδωνος Κ. Μπουμπουλίδου: «Εἰδήσεις και κρίσεις περὶ τοῦ ἀγῶνος, 1821-1824, ἐκ τοῦ Ἀρχείου Δ. Ποστολάκα». Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ ἸΒ' (1957) τόμου τοῦ Δ. Ι. Ε. Ε. Ἐν Ἀθήναις 1957. Δημοσιεύονται εἰκοσιν ἐπιστολαί ἐκ τοῦ μεγάλου ἀρχείου Ποστολάκα τοῦ κατεσπαρμένου εἰς διαφόρους κρατικὰς και ἰδιωτικὰς συλλογὰς. Αἱ ἐπιστολαὶ αὐταί, προσερχόμεναι ἐξ ἀνωνόμου ἰδιωτικῆς συλλογῆς, ἀναφέρονται εἰς τὰ πολεμικὰ γεγονότα ἢ τὰς πολιτικὰς διπλωματικὰς ἐνεργείας τῶν Ἑλλήνων και παρέχουν πολλὰ και σημαντικὰ νέα στοιχεῖα πρὸς μελέτην τῆς περιόδου ταύτης. Τῆς δημοσίευσως τῶν ἐπιστολῶν προτάσσεται κατατοπιστικὴ εἰσαγωγή περὶ τοῦ Δ. Ποστολάκα και λεπτομερῆ περιγραφή τῶν πέντε γνωστῶν τμημάτων ἐκ τοῦ σπουδαιωτάτου ἀρχείου του.

Τοῦ κειμένου τῶν ἐπιστολῶν ἀκολουθοῦν ἐπεξηγηματικαὶ ἱστορικαὶ σημειώσεις χρησιμώταται διὰ τὴν διαφώτισιν ὀριζόμενων χωρίων και μὲ ἀφθονα βιβλιογραφικὰ στοιχεῖα.

Τὰ γεγονότα τῆς ἑλληνικῆς ἐπανάστασως δὲν μᾶς εἶναι ἀκόμη γνωστὰ εἰς τὰς λεπτομερείας τῶν. Δι' αὐτὸ και ἡ δημοσίευσις σχετικῶν στοιχείων ἀποτελεῖ πάντοτε μίαν ἀξιόλογον συμβολὴν εἰς τὴν καλύτεραν γνωριμίαν τῆς μεγάλης αὐτῆς ἱστορικῆς περιόδου τοῦ Ἔθνους μας.

E. E. K.

★

Α. Ι. Βρανούση: «Ἡ ἐν Ἠπείρῳ μονὴ Σωσίων». Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ σ' τόμου τῆς Ἑπετ. τοῦ Μεσαιων. Ἀρχείου Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἡ παλαιωτέρα ἱστορία τοῦ ἔθνους μας — και κυρίως τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας — εἶναι στενὰ συνυφασμένη μετὰ τὴν ἱστορίαν πολλῶν ἐκ τῶν μονῶν μας, αἱ ὁποῖαι διεδραμάτισαν σημαντικὸν ρόλον εἰς τὸ πνευματικὸν ἰδίως πεδόν, ὅπου τὴν εὐρεῖαν ἔνοιαν. Δι' αὐτὸ και ἡ ἀρετὰ ἐκτεταμένη μελέτη τοῦ κ. Β. διὰ τὴν μονὴν Σωσίων, 35 χιλμ. Β.Δ. τῶν Ἰωαννίνων, ἀποτελεῖ μίαν ἀξιόλογον συμβολὴν εἰς τὴν ἱστορικὴν ἔρευναν τῆς περιόδου αὐτῆς. Ὁ κ. Β. δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν ἱστορικὴν διαλεύκανσιν περὶ τῆς μονῆς, μετὰ τὴν δημοσίευσιν ἀνεκδότων ἐγγράφων, πατριαρχικῶν σιγίλλων, ἐπιγραφῶν κ. ἄ. στοιχείων. Ἡ μελέτη του εἶναι συγχρόνως και ἀρχαιολογικὴ μετὰ τὴν λεπτομερῆ περιγραφὴν τοῦ καθολικοῦ τῆς μονῆς, τῶν τοιχογραφιῶν του, τῶν πέριξ τῆς μονῆς κτισμάτων, τῶν μετοχιῶν τῆς κ.λ.π. Δημοσιεύει κατ' ὄψιν και τομὰς τοῦ καθολικοῦ, ἀντιπροσωπευτικὰ δείγματα τῶν τοιχογραφιῶν και ἐπιγραφῶν

και εἰς τὸ τέλος 4 πίνακας ἐκ τῶν δημοσιευομένων πατριαρχικῶν σιγίλλων.

Και ἡ μελέτη αὐτῆ τοῦ κ. Β. φέρει τὰ γνωστὰ γνωρίσματα τοῦ ἱστορικοῦ συγγραφέως, ὁ ὁποῖος διαρκῶς φέρει εἰς φῶς νέα στοιχεῖα πολῦτιμα ἀπὸ ἐπιστημονικῆς ἱστορικῆς ἀπόψεως.

E. E. K.

★

Βασ. Βλ. Σφυρόερα: «Χρῦσανθος ὁ Αἰτωλός». Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ σ' τόμου τῆς Ἑπετ. τοῦ Μεσαιων. Ἀρχ. Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἀθήναι 1957. Ἡ μεγάλη μορφή τοῦ φιλογεροῦ ἱεραποστόλου τῆς Τουρκοκρατίας, ἀδελφοῦ τοῦ Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ, ἐπισκιάζει μετὰ τὴν αἴγλην τῆς «τὸν ἐν ἱερομονάχοις ἐλάχιστον διδάσκαλον τῆς Ναξίας Χρῦσανθον Ἐσοχωρίτην», ὅπως ὁ ἴδιος χαρακτηρίζει τὸν ἐαυτὸν του εἰς τὴν διαθήκην του. Ὁ Χρῦσανθος εἶναι ἀξιόλογος μορφή τοῦ 18ου αἰῶνος. Ὁ κ. Σ. βασιζόμενος εἰς δημοσιευθείσας σποραδικὰς εἰδήσεις και εἰς μερικὰ ἀνεκδότα στοιχεῖα παρουσιάζει διὰ τῆς μελέτης του αὐτῆς, κατὰ τὸ δυνατόν, πλήρη εἰκόνα τῆς ζωῆς και τοῦ ἔργου. Ἐραστὴς τῆς παιδείας περιήλθε πολλὰ πνευματικὰ κέντρα τῆς ἐποχῆς του, ποθῶν νὰ ἐδύνη τὰς γνώσεις του. Τὸ 1763 δὲ διορίσθη διδάσκαλος τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὴν ὁποῖαν ἀναδιωγράνωσε και ἐσυστηματοποίησε λαμπρῶς, ὅταν ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσίν της τὸ 1769. Διωχθεὶς διὰ τὴν ἀντιτουρκικὴν ἴσως δρᾶσιν του ἐγκατεστάθη εἰς Νάξον, ὅπου και ἐδίδαξε και ἐργάσθη ποικιλοτρόπως, ἐκκλησιαστικῶς και ἔθνικῶς, μέχρι τοῦ θανάτου του (1785). Ὁ κ. Σ. δημοσιεύει και ἔγγραφα τινὰ σχετικὰ μετὰ τὸν Χρῦσανθον, κατάλογον τῆς βιβλιοθήκης του και τὴν διαθήκην του, ἡ ὁποῖα εἶναι κυρίως μίαν πνευματικὴν διαθήκην.

E. E. K.

★

Διευθύνσεως Ἐθνικῶν Λογαριασμῶν, Ἐπ. Συντονισμοῦ, «Ἐθνικοὶ Λογαριασμοὶ τῆς Ἑλλάδος 1956». Ἀθήναι 1957.

Τὸ δημοσίευμα τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ τρίτον μὴς σειρὰς δημοσιευμάτων τῆς Διευθύνσεως Ἐθνικῶν Λογαριασμῶν, εἰς τὴν ὁποῖαν ἐπιχειρεῖται ἡ διὰ τοῦ συστήματος τῶν Ἐθνικῶν Λογαριασμῶν ἀναλυτικὴ ἀπεικόνισις τῶν ἐξελιζομένων τῶν βασικῶν μεγεθῶν τῆς Οἰκονομίας μας.

Ἡ παρούσα ἐκδοσις καλύπτει τὴν χρονικὴν περίοδον 1949-1956 και ἀποτελεῖ τὴν συνέχειαν τῶν ἐκδόσεων τῶν ἔτων 1955 και 1956, αἱ ὁποῖαι ἐνεφάνισαν τοὺς Ἐθνικοὺς Λογαριασμοὺς τῆς Ἑλλάδος διὰ τὰ ἔτη 1946-1953 και 1953-1955 ἀντιστοίχως.

Ἐναντι τῶν δύο προηγουμένων ἡ παρούσα ἐκδοσις ὑπερτερεῖ, περιλαμβάνουσα ἀφ' ἐνὸς βελτιωμένα και ἀναθεωρημένα στοιχεῖα διὰ προγενέστερα ἔτη και ἀφ' ἑτέρου ὑπολογισμούς, τῶν διαφόρων μεγεθῶν εἰς σταθερὰς τιμὰς μετὰ ἔτος βάσεως τὸ 1954.

Ἡ μελέτη χωρίζεται εἰς τρία μέρη:

Εἰς τὸ πρῶτον μέρος παρέχεται μία σκιαγραφία τῆς ἐξελίξεως τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας κατὰ τὸ ἔτος 1956, εἰς τὴν ὁποίαν παρακολουθοῦνται καὶ σχολιάζονται αἱ μεταβολαὶ εἰς τὸ ἕψος καὶ τὴν σύνθεσιν ὀριζόμενων βασικῶν οἰκονομικῶν μεγεθῶν, ὡς τῆς παραγωγῆς, τῆς ζητήσεως ἀγαθῶν καταναλώσεως καὶ παγίου κεφαλαίου, τῶν ἐξωτερικῶν συναλλαγῶν κ.λ.π. κατὰ τὸ ὑπὸ κρίσιν ἔτος.

Εἰς τὸ δεύτερον μέρος παρατίθενται εἰς ἑξ μερίδας οἱ Ἐθνικοὶ Λογαριασμοὶ τῆς Ἑλλάδος τῶν ἔτων 1954-1956 εἰς τρέχουσας τιμὰς.

Τὸ τρίτον τμήμα ἀποτελεῖται ἀπὸ σειρὰν στατιστικῶν πινάκων εἰς τρέχουσας καὶ σταθερὰς τιμὰς, ὅπου ἐμφανίζονται μὲ μεγαλυτέραν ἀνάλυσιν τὰ στοιχεία ποῦ ἀπαρτίζουν τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ δευτέρου μέρους.

Ἡ Ἐθνικὴ ἢ Κοινωνικὴ Λογιστικὴ διὰ τῶν Ἐθνικῶν Λογαριασμῶν σκοπὸν ἔχει νὰ δώσῃ ἀνάγλυφον μίαν ὁλοκληρωτικὴν εἰκόνα τῆς ἔθν. Οἰκονομίας. Παρέχουσα δὲ τὰς ἀναγκαίας πληροφορίας καὶ στοιχεῖα περὶ τῶν μεταβολῶν εἰς τὰ βασικὰ μεγέθη τῆς Οἰκονομίας καί, ἰδίᾳ, περὶ τοῦ ἕψους τοῦ ἔθν. εἰσοδήματος καὶ τοῦ τρόπου κατανοῆς τοῦ ἔθν. προϊόντος μεταξὺ καταναλώσεως καὶ ἐπενδύσεως ἀποτελεῖ ἤδη πολὺτιμον ὄργανον τῆς μακροοικονομικῆς ἀναλύσεως καὶ βάσιν διὰ τὴν χάραξιν ρεαλιστικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Ἐπίσης ἡ παροχὴ στοιχείων συγκρισίμων ὡς πρὸς τὸ ἕψος τῶν διαφόρων μεγεθῶν εἰς διαφόρους χρονικὰς περιόδους καὶ εἰς διαφόρους χώρας ἀποτελεῖ βασικὴν περιεχόμενον τῆς ἀποστολῆς τῶν Ἐθνικῶν Λογαριασμῶν.

Ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν μὴ εἰδικὸν οἱ Ἐθνικοὶ Λογαριασμοὶ παρέχουν μίαν χρήσιμον συνολικὴν εἰκόνα, τῆς διαρθρώσεως τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας κατὰ βασικὰ μεγέθη καὶ τῆς ἐξελίξεως τούτων.

Καὶ ταῦτα χωρὶς νὰ παραγνωρίζεται τὸ γεγονός τῆς σχετικότητος τῶν παρεχομένων στοιχείων καὶ τῶν θεωρητικῶν διαφορῶν ὡς πρὸς τὸν τρόπον ὑπολογισμοῦ καὶ ὡς πρὸς τὸ πλάτος τῶν διαφορῶν μεγεθῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον προκαλεῖ ἐπιφυλάξεις ὡς πρὸς τὴν συγκρισιμότητα τῶν στοιχείων τῶν ἀναφερομένων εἰς διαφόρους, ἰδίᾳ διαφορετικοῦ βαθμοῦ οἰκ. ἀναπτύξεως, χώρας. Ἐπίσης ἡ ἔλλειψις παρ' ἡμῖν ἐπαρκῶν στατιστικῶν δεδομένων καθιστᾷ ἀκόμη δυσκολοτέραν τὴν ἐπίτευξιν ἰκανοποιητικῆς ἀκριβείας κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν τῶν διαφορῶν μεγεθῶν.

Παρὰ ταῦτα ἡ ἐν λόγῳ σειρὰ τῶν ἐκδόσεων τῆς Διευθύνσεως Ἐθνικῶν Λογαριασμῶν ἀποτελεῖ προῖον σοβαρᾶς καὶ συστηματικῆς ἐργασίας, ἡ ὁποία, ἂν μὴ τι ἄλλο, δημιουργεῖ παράδοσιν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ σοβαρὸν κεφάλαιον διὰ τὴν συνέχισιν καὶ προαγωγὴν τοιαύτης φύσεως ἐργασιῶν.

Φ. Χ.

ΕΛΗΦΘΗΣΑΝ

— Ἀνδρ. Κ. Παπαγεωργακοπούλου, ἀνωτάτου ἐκπαιδευτικοῦ συμβούλου: «Ὁ Τῶς τοῦ Ἀνθρώπου» (Ἐπὶ διδακτορία διατριβή), Ἀθήναι 1957.

— Κ. Κοῦροβουλα, δ. Θ.: «Μαξίμου Μαρζουνίου: Περὶ τοῦ τρόπου τῆς διδασχῆς» (ἀνέκδοτος ἐπιστολή), Ἀθήναι 1957.

— Τοῦ ἰδίου: «Αἱ πρὸς ἐκκλησιαστικὴν ἀναγέννησιν προτάσεις τοῦ Κωνσταντίνου Καλινίκου», Ἀθήναι 1957.

— Μιχαήλ Ἐπ. Ζαφειροπούλου, ἐφέτου: «Τὸ ἐνοικιοστάσιον τοῦ 1957», τεύχη Α' καὶ Β', Ἀθήναι 1957.

— Τοῦ ἰδίου: «Ὁ νέος περὶ ἐνοικιοστασίου νόμος τοῦ 1957», Ἀθήναι 1957.

— Κωνστ. Γ. Γιαννοπούλου: «Ἡ θεωρία τῶν γενικῶν ἀρχῶν τοῦ δικαίου», Ἀθήναι 1957.

— Νικολ. Καδαζαράκη, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου: «Τὸ Ι.Κ.Α., ἡ ὁδὸς τῆς καταστροφῆς του καὶ ἡ ὁδὸς τῆς σωτηρίας του», Ἀθήναι 1957.

— Κώστα Δ.: «Ψευτεῖς καὶ ἀλήθειες», Ἐκδόσεις «Γαλαξίας», Ἀθήναι 1957.

— Ἀρχιμ. Ἀλεξάνδρου Γ. Καντῶνη: «Ἀπαντῶ στοὺς διαταγμοὺς σου», Θεσσαλονικὴ 1958.

— Πάνου Ν. Παναγιωτοῦνη: «Δύο ἐκλεκτὲς Ἑλληνίδες ποιήτριες: Μαρία Πολυδούρη, Τίλλα Μπαλῆ» (Μελέτη), Ἀθήναι 1958.

— Γεωργ. Ἀθ. Οἰκονόμου, καθηγητοῦ: «Ἱστορία τῶν τριῶν Ἑλισαβετιῶν Παρθεναγωγιστῶν τῶν Ἰωαννίνων ἐπὶ τουρκοκρατίας (1848-1913)», Ἐκδόσεις «Ἡπειρωτικῆς Ἔστιας», Ἰωάννινα 1957.

— Παν. Α. Γιαννακοπούλου: «Διενῆδες γεωφυσικὸν ἔτος 1957-1958», Ἀθήναι 1957.

— Γεωργίου Α. Χατζηαντωνίου, δ. Θ.: «Τὸ Ἐθαγγέλιο ἀνοικτό», Ἐκδοσις Β' Ἑλληνικῆς Ἐθαγγελικῆς Ἐκκλησίας Ἀθηνῶν.

— Δημητρίου Μπαρτζώτα: «Ἐπιστολαὶ πρὸς τὴν ἀδελφὴν του Μαρῖαν Μπαρτζώτα», Ἀθήναι 1957.

— Σίλλερ: «Ποιήματα». Μετάφραση Ἀρσένη Γεροντίκου, 1957.

— Κων. Ι. Γιαννοπούλη: «Ἡ μουσικὴ, ἡ ποίησις καὶ ὁ διδάσκαλος» (παιδαγωγικὴ μελέτη), Ἀθήναι 1958.

— Ἐλευθερίου Ἐθαγγ. Κωνσταντακάτου: «Ἡ Σοφία πρὸς τοὺς μορφωμένους μεταξὺ τῶν καταφρονητῶν της», Ἀθήναι 1958.

— Στεφάνου Ραμύλα: «Ἄλλοτινοὶ στίχοι», Ἀθήναι 1957.

— Μιχ. Κ. Πιτσοῦνη: «Ἡ θεωρία τῆς συναρτήσεως καὶ μερικά καταπληκτικὰ πορίσματα της», Τρίπολις 1957.

— Γεωργίου Γρ. Γρηγοριάδου, ἐκπαιδευτικοῦ: «Οἱ πόντιοι τοῦ Καυκάσου» (Ἱστορία - Λαογραφία), Θεσσαλονίκη 1957.

— Γ. Βερότη: «Ἄπαντα» (τόμος I, Ἄρθρα καὶ μελέται). Ἐκδόσεις «ἡ Δαμασκός», Ἀθήναι 1958.

— Τοῦ ἰδίου: «Ἄπαντα» (τόμος II, Φιλολογικά θέματα, διηγήματα, μορφαί). Ἐκδόσεις «ἡ Δαμασκός», Ἀθήναι 1958.

— Τοῦ ἰδίου: «Ἄπαντα» (τόμος III, Ποιήματα). Ἐκδόσεις «ἡ Δαμασκός», Ἀθήναι 1958.

— Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπισημίωνων: Ἀφιέρωμα εἰς μνήμην Ἀλ. Γιάλα (Γ. Βερίτη), Ἀθήναι 1958.

— Τοῦλας Δ. Γεωργίτσα: «Τῆς νύχτας καὶ τῆς χαρηνῆς» (Μυθιστόρημα). Ἐκδόσεις «ἡ Δαμασκός», Ἀθήναι 1958.

— Θεοδ. Α. Κριεζῆ: «Τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος καὶ ἡ σύγχρονη ἐποχὴ», Ἀθήναι 1958.

— Ἰωάν. Ν. Ξηροτόρη, διευθυντοῦ τοῦ Πειραματικοῦ Σχολείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης: «Τὰ αἷτια τοῦ παραστρατήματος στὰ παιδιὰ καὶ στοὺς ἐφήβους», Θεσ/νίκη 1958.

— Χαράλαμπος Βασιλοπούλου, ἀρχιμανδρίτου: «Τὰ μυστικά τῆς εὐτυχίας». Ἐκδόσεις «Ἐκθέσεως Χριστιανικοῦ Βιβλίου», Ἀθήναι 1958.

— Α. Ι. Βρανούση: «Ρήγας Βελεστινλής», Ἐκδόσεις «Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων», Ἀθήναι 1957.

— Yvonne Thiberge: «Ἡμερολόγιο μῆς μητέρας» (Διασκευὴ ἀπὸ τὰ γαλλικά). Ἐκδόσεις Ἀδελφότητος «Ἐσέβεια», Ἀθήναι 1958.

— Ἐφης Μπούμη: «Ἀνάκτορο στὸ βυθὸ (Μονόπρακτο).

— Ἡλεκτροῦ Μπούμη: «Χριστιανικά ὀδοφράγματα (Δίπρακτο), Ἀθήναι 1958.

— Μίμη Ἡλ. Φερέτου, δημοσιογράφου: «Ὁ Παπαφλέσσας πρὸς τὸ Μανιάκι», Ἀθήναι 1958.

— Ἐπιφανίου Ι. Θεοδοροπούλου: «Ἀπαγορεύει ὁ Κύριος ὅπως οἱ κληρικοὶ προσαγορευοῦνται «Πατέρες»; Καλάμι 1958.

— Λάμπρου Παραρᾶ: «Χριστουγεννιάτικο θαῦμα» (δραματάκι), Θεσσαλονίκη 1958.

— Ι. Λιαρομάτη: «Στὸ σταυροδρόμι τῆς ζωῆς», Πάτραι 1958.

— Γ. Α. Καλυδοπούλου: «Ἀρωματικά καὶ φαρμακευτικά φυτὰ τῆς Ἑλλάδος». (Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ Δελτίου τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης), Ἀθήναι 1958.

— Ἑλληνικῆς ἑταιρείας προστασίας ἀναπήρων παιδίων: «Πεπραγμένα μῆς εἰκοσαετίας, 1937 - 1957», Ἀθήναι 1957.

— Παρασκευᾶ Ι. Μηλιοπούλου: «Θρησκευτικοὶ ὕμνοι», Θεσσαλονίκη.

— Παναγ. Ν. Ἀντύπα, καθηγητοῦ: «Ἡ ἐργατικὴ τῆς Παναγίας», Ἀθήναι 1958.

— Ἐπισκόπου Ἐλαίας Ἀθηναγ. Κοκ-

κινάκη: «Θεώρησις τῶν προβλημάτων τοῦ συγχρόνου κλήρου», Βοστώνη 1958.

— Τοῦ ἰδίου: «Contemporary Christianity and the World Crisis».

— Κωνστ. Καβαροῦ, Διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Χάρβαρντ, τ. καθηγητοῦ τῆς φιλοσοφίας στὸ πανεπιστήμιο τῆς βορείου Καρολίνας: «Ἡ Ὀρθοδοξία στὴν Ἀμερική», Ἀθήναι 1958.

— Ἀδελφότητος Θεολόγων ἡ «Ζωή»: «Οἱ ἀναμορφωταὶ τῆς οἰκουμένης», Ἀθήναι 1958.

— Ἀδελφότητος Θεολόγων ἡ «Ζωή»: «Ἐπιστερά ἀπὸ τὴ φωτιά», Ἀθήναι 1957.

— «Μέσ' ἀπὸ τίς φλόγες», (Παιδικὸ διήγημα). Ἐκδόσεις «Ζωῆς τοῦ Παιδιοῦ», Ἀθήναι 1958.

— Πέτρου Βάλληνα, καθηγητοῦ τοῦ πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης: «Ἡ νέα διαδικασία ἐνώπιον τοῦ Ἀρείου Πάγου». (Ἀνάτυπον ἐκ τῆς ἐφημερίδος Ἑλληνικῆς καὶ Ἀλλοδαπῆς Νομολογίας), Ἀθήναι 1958.

— Κ. Μαμώνη: «Περὶ τινῶν ἀνέκδοτων ἀκολουθιῶν εἰς Μάρκον Εὐγενικόν». (Ἀνάτυπον ἐκ τῆς ἐπετηρίδος τῆς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν), Ἀθήναι 1957.

— Ἄνδρ. Ἡλ. Μιχαλοπούλου: «Διὰ τοῖον κτυπᾷ λυπηρὰ ἡ καμπάνα». Ἐκδόσεις Γ' βελτιωμένη, Ἀθήναι 1958.

— Διονυσίου Δ. Ρούσσα, πτυχιόχου φιλολογίας: «Ρωμανοὺ τοῦ μελωδοῦ, ὕμνος εἰς τὸν πρωτομάστορα Στέφανον», Ἀθήναι 1958.

— Μίκης Π. Γεωργίτσου: «Ἡ μητέρα», Ἀθήναι 1958.

— Χρήστου Μ. Ἐνισλείδου: «Ἡ Μακρὰ Πέμπτη, Πάσχα τὸ νομικὸν καὶ μυστικόν». Ἐκδόσεις «Ἐνορίας», Ἀθήναι 1957.

— Μιχαῆλ Κ. Οἰκονόμου: «Αἱ νομικαὶ σχέσεις μεταξὺ Θεοῦ - σύμπαντος - ἀνθρώπων βάσει τῶν Γραφῶν», Ἀθήναι 1957.

— Ἀθανασίου Α. Ἀθανασοπούλου, καθηγητοῦ: «Πρόσωπα καὶ θέματα τοῦ θείου πάθους», Θεσσαλονίκη 1958.

— Νικολ. Β. Τομαδάκη, καθηγητοῦ τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν: «Ἐισαγωγὴ εἰς τὴν βυζαντινὴν φιλολογίαν. Τόμος Α', τεῦχος Β', ἔκδοσις Βα. Ἡ βυζαντινὴ ποίησις», Ἀθήναι 1958.

— Νικολ. Α. Λιθαδάρα, Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ, ὕμνοι. Τόμος Γ', μέρος Α', Κονδακάρια τοῦ Σινᾶ, ἐν Ἀθήναις 1957.

— Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ: ὕμνοι, ἔκδοσις κοιτικὴ, τόμος Γ', μέρος Β', ὑπὸ ὀκτώ πτυχιούχων φιλολόγων, Ἀθήναι 1957.

— Ἐπετηρὶς ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, τόμος ΚΖ', Ἀθήναι 1957. Διευθυντῆς Ν. Β. Τομαδάκης.

— Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος, τόμος ΙΒ', ἐν Ἀθήναις 1957. Διευθυντῆς Ν. Β. Τομαδάκης.

— Βασ. Χ. Ἰωαννίδου, καθηγητοῦ τοῦ

Πανεπιστημίου : «Ἡ καινὴ ἐντολὴ τῆς ἀγάπης καὶ ὁ ἕμνος αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου», Ἀθήναι 1958.

— «Ἐκλεκτοὶ λόγοι Πατέρων», Τόμος Α' (Λαοτικαὶ ἔθραϊ). Ἐπιμελεία Ἀλ. Κοροζίδου — Νικ. Γιαροδόγλου, Ἀθήναι 1958.

— Θάλειας Φ. Ποταμιάνου - Δέροβου, Δος τῆς ἱατρικῆς : «Ὁ ἀλκοολισμὸς ἐν Ἑλλάδι», Ἀθήναι 1958.

— Κοσμᾶ Ἐμ. Ἀντωνοπούλου, δικηγόρου τ. ἐπάροχου. «Ἡ πνευματικὴ τροφὴ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαρχίας», Ἀθήναι 1968.

— Archim ἱ Seraphim Papacostas : «Repentance» Ἐκδόσεις Ἀδελφότητος Θεολόγων ἡ «Ζωή», Ἀθήναι 1958.

— Collection de l'Institut Français d'Athènes : «Bulletin analytique de bibliographie Hellénique 1955», Athenes 1957.

— Sabas Nanakos : «Staat und Kirche in der griechischen Orthodoxie», Sonderdruck aus «Ostkirchliche Studien» 6. Band, 1957, Heft 4.

Ἐκδόσεις τοῦ οἴκου Georg Thieme (Stuttgart) :

— Prof. Dr. H. Spiess : Schutzimpfungen, 1958.

— Prof. Dr. W. Hagen, Prof. H. Thomaе, Dr. E. Mansfeld, Dr. F. J. Mathey : Jugendliche in der Berufsbewährung, 1958.

— Dr. A. Verhagen : Radium — Isodosen Die Radiumdosierung in «R», 1958.

— Dr. R. Kaiser, Die Uormonale Behandlung von Zyklusstörungen. Ein Leitfaden für die Praxis, 1958.

— Prof. Dr. K. Wurm, Prof. Dr. H. Reindell, und Prof. Dr. L. Heilmeyer : Der Lungenboeck im Röntgenbild, 1958.

— Dr. Pürckhauer : Praktisches Wissen für den Amtsarzt, 1956.

— Dr. Meyer, Dr. Rohn : Untersuchungen zur Chemotherapie der Hauttuberkulose, 1956.

— Prof. Dr. Küchmeister : Klini-

sche Funktionsdiagnostik, 1956.

— Dr. Heyck : Neue Beiträge zur Klinik und Pathogenese der Migräne, 1956.

— Dr. Faust : Das Klinische Bild der Dauerfolgen nach Hirnverletzung, 1956,

— Dr. Bargmann : Histologie und mikroskopische Anatomie des Menschen, 1956.

— Dr. Cramer : Die Kolposkopie in der Praxis, 1956.

— Dr. Schwarz : Symptome und Diagnose der Hals-Nasen-Ohren-Krankheiten, 1956.

— Dr. Kindler : Die Geschichte der Oto-Rhino-Laryngologie in Berlin, 1956.

— Dr. Langenbeck : Leitfaden der praktischen Audiometrie, 1956.

— Prof. Dr. J. Bauez : Der Kranke Mensch als biologische Einheit, 1958.

— Dr. K. A. Jochheim : Grundlagen der Rehabilitation in der Bundesrepublik Deutschland, 1958.

— Dr. Th. O. Lindenschmidt : Pathophysiologische Grundlagen der Chirurgie, 1958.

— Dr. H. Odenthal : Entzündung und Bluteiweisskörper, 1958.

— Prof. Dr. H. Schoen : Medizinische Röntgentechnik in zwei Teilen : I Medizinischer Teil : Skelettaufnahme und Organuntersuchungen. II Physikalisch-Technischer Teil, 1958.

— Prof. Z. M. Bacg und Dr. P. Alexander : Grundlagen der Strahlenbiologie, 1958.

— Dr. H. Heyck : Der Kopfschmerz, Differentialdiagnostik und Therapie für die Praxis, 1958.

— Prof. Dr. W. Kretschmer : Selbsterkenntnis und Willensbildung in ärztlichen Raume, 1958.

— Prof. Dr. H. Fassbender : Einführung in die Messtechnik der Kernstrahlung und die Anwendung der Radioisotope, 1958.

Περιοδικὸν «Ἀκτίνες», ὄργανον τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων». Ἐκδοσις Χριστ. Ἐνώσεως «Ἀκτίνες». Γραφεῖα : ὁδὸς Καρύτση 14, Ἀθήναι (Τηλ. 35-023).— Θεσ/κῆς : Ἀγ. Σοφίας 38.— Πειραιῶς : Φίλωνος 34α.— Ὑπεύθυνος : Γ. Δ. Ἰατρίδης, κατοικία Ἀριστοφάνους 10, Ἀθήναι (1).— Ἐτησίαι συνδρομὴ δρχ. 45, ἔξωτ. δολλ. 3.— Προστ. τυπογραφείου Δ. Παπακωνσταντίνου, Μαυρομιχάλη 176.— Χειρόγραφα, δημοσιευόμενα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται.